

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแก่นนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร

นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล

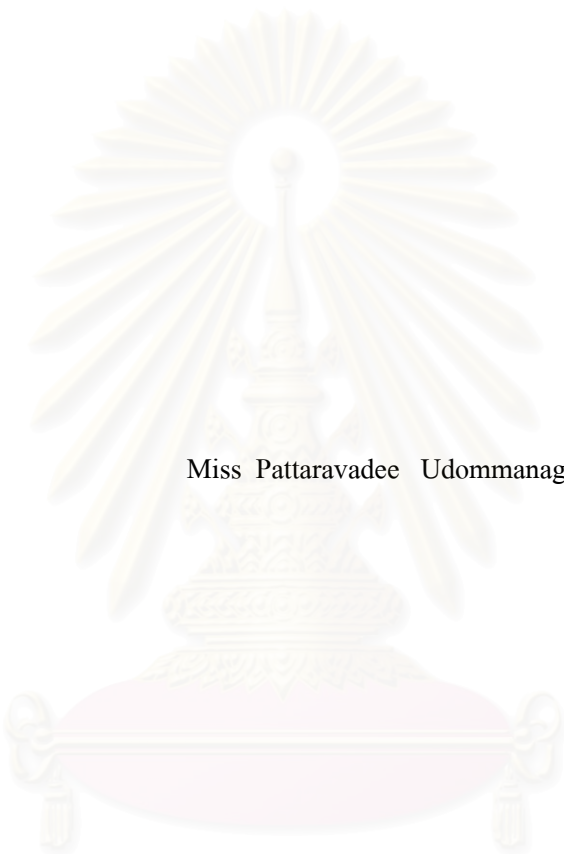
สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974 - 17 - 1898 - 5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY ON LOCAL WISDOM IMPLEMENTATION IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN
SCHOOLS OF THE CURRICULUM TRY-OUT PROJECT
UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION,
BANGKOK METROPOLIS

Miss Pattaravadee Udommanagul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Supervision and Curriculum Development

Department of Educational Administration

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974 – 17 – 1898 – 5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา ในโรงเรียนแก่นนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

โดย นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล

สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เณรยอด

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์)

ภัทรวดี อุดมมณฑล : การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
(A STUDY ON LOCAL WISDOM IMPLEMENTATION IN CURRICULUM DEVELOPMENT
IN SCHOOLS OF THE CURRICULUM TRY-OUT PROJECT UNDER THE DEPARTMENT
OF GENERAL EDUCATION ,BANGKOK METROPOLIS) อ. ที่ปรึกษา ;
รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เถรยอด.299 หน้า ISBN 974 – 17 – 1898 - -5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร 35 โรงเรียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดย
ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษา สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
และนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่นำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์
ของโรงเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น โดยนำกิจกรรม
หรือเนื้อหาในเรื่องการท่องเทียวในท้องถิ่น มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค การจัดทำ
คำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนส่วนใหญ่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำกิจกรรมหรือเนื้อหา
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอน
ส่วนใหญ่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระ
การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า บุคลากรใน
โรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูล
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ได้ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่
ดำเนินการ และยังขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น

ภาควิชา	บริหารการศึกษา	ลายมือชื่อนิติดี
สาขาวิชา	นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2545	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4483765627 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEYWORD : LOCAL WISDOM / CURRICULUM DEVELOPMENT / BANGKOK METROPOLIS.

PATTARAVADEE UDOMMANAGUL : A STUDY ON LOCAL WISDOM IMPLEMENTATION IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN SCHOOLS OF THE CURRICULUM TRY-OUT PROJECT UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION ,BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASSOC . PROF . BOONMEE NENYOD , Ed . D 299 pp ISBN 974 – 17 – 1898 – 5

The purposes of the study were to investigate schools' local wisdom implementation and problems in developing the curriculum. The samples were administrators, heads of development activities, heads of learning strands and teachers in 35 schools of the Curriculum Try-out Project under the Department of General Education, Bangkok Metropolis. The instruments employed for collecting data were _questionnaires_. The obtained data were analyzed by means of frequency, percentage and content analysis.

The findings revealed that most schools undertook studies and surveys in order to gather data on local wisdom and the implementation in developing curriculum.

It was revealed that most school administrators applied local wisdom regarding moral and ethical preceptions, ideas, and believes in determining school vision. Local career wisdoms were implemented by most teachers. Teachers applied content on local tourism to stipulate the learning strands for each semester; to prepare course description; to design units; and to prepare instructional plans for their students . Most of the heads of learner development activities applied content concerning local career wisdom to organize learner development activities.

Moreover, the study also revealed that most teachers applied local wisdom to organize classroom learning as well as to evaluate students' learning according to each learning strand and learner development activities.

As for the problems in implementing local wisdom to develop the curriculum, it was showed that school personnel lack knowledge and understanding of local wisdom implementation. Teachers were unable to implement local wisdom because there was no data collection undertaken by schools; whereas, school personnel had insufficient time to carry out it. The findings showed the lack of cooperation between schools and local community.

DepartmentEducational Administration.....

Student's signature

Field of StudySupervision and Curriculum Development.....

Advisor's signature

Academic Year2002.....

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (A STUDY ON LOCAL WISDOM IMPLEMENTATION IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN SCHOOLS OF THE CURRICULUM TRY-OUT PROJECT UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION BANGKOK METROPOLIS) ผู้วิจัยสามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อยและประสบผลสำเร็จด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำ ตรวจสอบเพื่อการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร บัณฑิตยพันธ์ อาจารย์ปัทมรัตน์ เต็มพิทักษ์ อาจารย์อัจฉรา จันทพลาบูรณ์ อาจารย์พิกุล สีหาพงษ์ และ อาจารย์ขวัญชีวา วรรณพินทุ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบสอบถาม ตลอดจนทั้งผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ยุวดี กังสดาล นักวิชาการกรมวิชาการ และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ ในด้านให้ทุนสนับสนุนและเอื้ออำนวยในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา – มารดา พี่ น้องทุกๆท่านซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภัทรวดี อุดมมงคล

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความหมายของหลักสูตร.....	9
ความสำคัญของหลักสูตร.....	11
การพัฒนาหลักสูตร.....	12
ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น.....	14
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	15
ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	18
แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	19
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	26
ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	53
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	55
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	62
ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	64
วิธีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	235
ภาคผนวก.....	241
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	242
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	243
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.....	246
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	248
ประวัติผู้เขียน.....	299

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับ..... 93
2	สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน..... 95
3	สถานภาพทั่วไปของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน..... 99
4	สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน..... 102
5	ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น..... 109
6	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์..... 114
7	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค..... 119
8	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน..... 132
9	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา..... 147
10	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้..... 159
11	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้..... 172
12	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ กิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้..... 183
13	ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำกิจกรรม การเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน..... 187
14	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น..... 191
15	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดวิสัยทัศน์..... 193
16	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค..... 195

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	197
18	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา.....	200
19	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้.....	201
20	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้.....	203
21	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้.....	205
22	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	208

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาของไทยจะมีความผูกพันกับชุมชนที่เริ่มจาก ครอบครัว วัด และยังเป็นการศึกษาแบบทอสมรดกทางภูมิปัญญาให้ชนรุ่นหลังสืบทอดรักษาเป็นสมบัติในการเลี้ยงชีพมายาวนาน ต่อมายุคปัจจุบันการจัดการศึกษามุ่งให้เกิดความหลากหลาย มีการนำเอาเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากล ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและคุณธรรม จริยธรรม คนไทยจึงตามกระแสโลกาภิวัตน์จนลืมธรรมเนียมวัตร (พรชัย ภาพันธ์ , 2543) เด็กและเยาวชนของชาติได้รับเอาอารยธรรมต่างๆที่ทั่วโลกทั้งซีกโลกตะวันตกและซีกโลกตะวันออก ซึมซับเข้ามาเป็นวัฒนธรรมกลมกลืนเข้ากับวิถีชีวิตโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะการรับเอาค่านิยมที่ผิดๆ มาใช้ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งกาย การพูด พฤติกรรมการแสดงออก การบริโภคสินค้า ฯลฯ โดยลืมไปว่าประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยแท้ๆที่บรรพบุรุษผู้ดุษฎีสำหรับสั่งสมสืบทอดกันมายาวนานที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาไทย” นั้น กำลังจะถูกกลืนและสูญหายไปในอนาคตอันใกล้ (บรรเทิง ทานะพันธ์ , 2544)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาไทยจากการเน้นความรู้จากสากลเพียงอย่างเดียว ไปสู่การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาในฐานะเป็นรากเหง้าของความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นและสังคมไทย เพราะจากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตนานาประการ การพัฒนาคนหรือการศึกษาโดยรวมก็เป็นไปตามแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ วิจัย วงษ์ใหญ่ (2543) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่สนองตอบกระบวนการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นการถ่ายทอดความรู้และเนื้อหา โดยละเลยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพ ไม่นำเหตุการณ์และปัญหาจากชุมชนเข้ามาเรียนรู้ ไม่สนใจวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และภูมิปัญญาไทย รุ่ง แก้วแดง (2545) ยังกล่าวอีกว่า การศึกษาที่ผ่านมาขาดเอกภาพด้านนโยบาย ขาดการมีส่วนร่วม

จากภาคประชาชน ชุมชน สถาบัน ทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปะไทยที่ทรงคุณค่าถูกละเลย เป็นผลให้กระบวนการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพจริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของภูมิปัญญาไทย และได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 81 ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

เพื่อให้มีการนำเอา “ภูมิปัญญาไทย” ไปสู่ระบบการปฏิบัติอย่างจริงจังและในระบบการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน จึงได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเขียนระบุไว้ในหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีเงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรดังนี้คือ

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน

ทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้คัดเลือกโรงเรียนในแต่ละสังกัดจากทุกจังหวัดมาเป็นโรงเรียนนำร่อง ได้แก่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 76 โรง สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 76 โรง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 5 โรง สังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น จำนวน 4 โรง และสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 1 โรง รวมโรงเรียนนำร่องทั้งสิ้น 162 โรง โดยนำมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาใช้และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษาได้คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดที่มีความพร้อมในแต่ละจังหวัดมาเป็นโรงเรียนเครือข่าย ใช้ชื่อว่า โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร เพื่อทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ร่วมกับโรงเรียนนำร่อง ในปีการศึกษา 2545 โดยโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้จะต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น กรมสามัญศึกษา (2545) ได้มีนโยบายสนับสนุนให้โรงเรียนและนักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการสืบค้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยสนใจการศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพมหานคร เพราะกรุงเทพมหานครหรือเดิมที่เรียกกันว่า “บางกอก” นั้น เป็นเมืองหลวงของประเทศไทยมีประวัติอันยาวนานถึง 220 ปี มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านศิลปวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากบรรพบุรุษเป็นผู้สร้างสรรค์เสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดแก่ชาติ ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคม ขนส่ง การเงิน- การธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร (ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร, 2545) ทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองที่ติดอันดับความเจริญทางด้านวัตถุ หลากหลายวิทยาการสมัยใหม่ที่หลั่งไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ทำให้มหานครแห่งนี้เป็นเสมือนบ่อหลอมของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ประชากรในกรุงเทพมหานครบางส่วนเริ่มเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำรงชีวิต โดยรับวัฒนธรรมความเจริญทางวัตถุจนขาดการทบทวนถึงคุณลักษณะใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาแต่เดิม การหวนกลับไปทบทวนถึงคุณค่าแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นใน กรุงเทพมหานคร การปรับปรุงและประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน นับเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลในภาพรวมของประเทศให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (อาวูธ เงินชูกลิ่น, 2543)

กรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 35 โรงเรียนกระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่าโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร 35 โรงเรียนนี้ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง เพื่อผลการศึกษาคั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร และเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 35 โรงเรียน
2. ผู้วิจัยศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยกรอบที่ใช้ได้มาจากการสังเคราะห์จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ รศ.ดร. ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ ถวัลย์ มาศจรัส ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
 - 2.1.2 การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.3 การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์
 - 2.2.2 การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
 - 2.2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.2.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 2.2.5 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 2.2.6 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล การเรียนรู้

- 2.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้
ตามสาระการเรียนรู้
- 2.3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้
ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของชาวบ้านหรือสิ่งที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอด และกลั่นกรองมายาวนาน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อ
- กลุ่มที่ 2 ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
- กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น
- กลุ่มที่ 4 แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การที่หน่วยงานระดับโรงเรียนนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ

สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำองค์ความรู้หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและแนะแนว ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ครูผู้สอน หมายถึง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนที่ทำการสอนในหลักสูตรใหม่ จาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับกรมสามัญศึกษา ในการพิจารณาปรับปรุงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในเรื่องต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 การพัฒนาหลักสูตร
2. หลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.3 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 - 2.4 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 4.1 ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 4.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.3 วิธีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.5 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
 - 5.6 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 5.7 สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในทัศนะที่แตกต่างกัน ดังนี้

ภิญโญ สาร (2526) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์หรือความพยายามทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้

ธำรง บัวศรี (2542) ให้ความหมายหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลดประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

สวัสดิ์ ประทุมราช (อ้างถึงใน ธำรง บัวศรี ,2542) กล่าวว่า หลักสูตร คือแผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัดประสบการณ์ทั้งหมดตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้เยาวชนหรือพลเมืองของประเทศได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัตินับพึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

บุญมี เณรยอด (อ้างถึงใน กิตติพิศ ศิริสูตร , 2538) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่วไปมีความหมายอย่างน้อย 2 ลักษณะคือ ความหมายในวงแคบและความหมายในวงกว้าง

ความหมายในวงแคบ หลักสูตร หมายถึง วิชาและเนื้อหาวิชาต่างๆที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนแต่ละชั้นจะต้องเรียนอะไร มากน้อยเพียงใด

ความหมายในวงกว้าง หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะ เกิดเจตคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ความหมายในวงกว้างนี้ครอบคลุมไปถึง 4 หัวข้อ คือ 1) เอกสารหลักสูตร 2) กระบวนการเทคนิควิธีสอนของครู 3) กระบวนการเรียนของนักเรียน 4) การจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ได้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร และสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งใดก็ตามซึ่งเรามุ่งหวังการเรียนรู้ขึ้นกับเด็ก เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกับเด็กเราถือเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น หลักสูตรตามความหมายนี้ กินความไปถึงประมวลการสอน แบบเรียน ตลอดจนวิธีสอนและกิจกรรมต่างๆด้วย

โบซอง (Beauchamp , 1964) ให้คำนิยามหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน

กู๊ด (Carter V. Good , 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการดังนี้คือ

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อสำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง
2. หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไป
3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ครอบคลุมถึงเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมาย กิจกรรมต่างๆที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษานั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่า เยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่า ควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีทักษะด้านใด และควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญอันดับแรก ที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าเยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมดจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือ หลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว ก็เป็นที่หวังได้ว่า ผู้เรียนแต่ละสาขาและแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน (ธำรง บัวศรี , 2542)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2531) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีไว้เพื่อเป็นมาตรฐานในการกำหนดเกณฑ์กลางของการจัดชั้นเรียน เวลาเรียน และเนื้อหาที่เรียน ให้เป็นไปตามหลักการเดียวกัน และมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นตัวกำหนดกรอบของแนวปฏิบัติ ที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

กิตติพิศ ศิริสูตร (2538) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักสูตรอาจเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีคุณภาพต่อประเทศชาติ

นิตยา บุตรศรี (2542) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรในประเทศ ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ตรงตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตร จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ และเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป

1.3 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้น มีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรให้ดีขึ้นทั้งระบบ (สันต์ ธรรมบำรุง , 2527) การพัฒนาหลักสูตร จึงเป็นกระบวนการวางแผน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และความมุ่งหมายของหลักสูตร และยังคงต้องวางแผนในการประเมินผล เพื่อให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่อย่างไร (กาญจนา คุณารักษ์ , 2535)

เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบริบทหลายๆ ด้านที่จะสร้างและพัฒนาหลักสูตร ชูศรี สุวรรณโชติ (2544) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร ควรมีหลักการดังนี้

1. หลักการพัฒนาหลักสูตร จะต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และดำเนินงานตามลำดับ ตามขั้นตอน จนถึงขั้นสุดท้ายอย่างรอบคอบ
2. หลักการพัฒนาหลักสูตร จะต้องเป็นส่วนที่สร้างความรู้ และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนที่ดีขึ้นกว่าหลักสูตรเดิม
3. หลักการพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงการอบรมครูประจำการ ให้เกิดความเข้าใจหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยทันที เมื่อหลักสูตรใหม่ได้พัฒนาขึ้นมาและจะนำไปใช้
4. หลักการพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียน ที่จะได้รับผลจากหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ ทั้งนี้เป็นการได้ผลทั้งในด้านจิตใจและด้านทัศนคติ
5. หลักการพัฒนาหลักสูตร จะต้องได้รับความร่วมมือ และมีการประสานงานเป็น อย่างดีจากผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่จะนำมาดำเนินงานอย่างพร้อมเพรียง

6. หลักการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีผู้ชำนาญการในการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้นำและมีความสามารถเป็นอย่างดี รู้จักเนื้อหาสาระนั้นอย่างลึกซึ้งดีพอ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า ในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่กำหนดจุดหมายเนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน และเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งในสวนนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความจำเป็นหรือความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้นหลักสูตรในระดับนี้จะมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติได้มากกว่าหลักสูตรแม่บท

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดหลักสูตรให้สนองความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้

ขั้นที่ 2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้วิเคราะห์และทราบถึงสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการต่างๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น เป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 3. การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำมาจัดไว้ในหลักสูตร จะต้องผ่านการพิจารณา กลั่นกรองถึงความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4. การกำหนดมาตรการวัดผลและประเมินผล ขั้นนี้มุ่งที่จะหาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่า จะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 5. การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการมุ่งที่จะศึกษาหาจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องต่างๆของหลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6. การประเมินผลการใช้ หลังจากที่ได้นำไปทดลองใช้แล้ว ก็ควรที่จะประเมินผลการใช้ว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องและมีจุดใดบ้าง ที่จะสมควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขบ้าง

ขั้นที่ 7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้ หลังจากที่ได้รับ การตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้ว หากพบว่ามีข้อบกพร่องหรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขจึงดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งนี้เพื่อให้การใช้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2 หลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ปรับ เพิ่ม หรือขยายจากหลักสูตรแม่บท เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความจำเป็น หรือความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง การนำหลักสูตรระดับชาติ มาพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระบางอย่าง ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับท้องถิ่น

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึงหลักสูตรว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การขยายหรือปรับหลักสูตรระดับชาติ การขยายหลักสูตรระดับชาติคือการนำเอาทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหา มาขยายความจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นพอที่ครูจะนำไปสอนได้ ส่วนการปรับหลักสูตรระดับชาติ เป็นการนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นที่สถานศึกษาดังอยู่

2.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น อาจดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและขั้นตอน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

บุญมี เณรยอด (อ้างถึงใน นิสิตสาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รุ่น 33 , 2539) ได้เสนอกระบวนการและวิธีการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงาน
2. จัดตั้งอนุกรรมการในแต่ละกลุ่มวิชา
3. ศึกษาวิจัยข้อมูล ได้แก่
 - 3.1 ลักษณะหลักสูตรระดับชาติ
 - 3.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนในเขต
 - 3.3 ข้อบกพร่องของแผนการสอนที่ผ่านมา
 - 3.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนแต่ละเขตการศึกษา
4. การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน
5. การดำเนินขบวนการกลุ่มโดยมีวิธีดังนี้
 - 5.1 สร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มก่อนลงมือปฏิบัติงาน
 - 5.2 เตรียมวาระการประชุม
 - 5.3 ส่งเสริมความคิดและการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน
 - 5.4 จัดหาอุปกรณ์

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไว้ดังนี้คือ

1. จัดตั้งคณะทำงาน
2. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน
3. กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น
4. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

5. ดำเนินการคัดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นมาใหม่
6. ดำเนินการใช้หลักสูตร
7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร
8. ทำการปรับปรุงแก้ไข

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) เสนอกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

ขั้นที่ 1. การตั้งคณะทำงาน เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ได้แก่

- ก. ครูผู้สอน
- ข. ผู้บริหารโรงเรียน
- ค. ศึกษานิเทศก์
- ง. วิทยากรท้องถิ่น
- จ. นักวิชาการ

ขั้นที่ 2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

- ก. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน
- ข. สัมภาษณ์สภาพและความต้องการของผู้เรียน
- ค. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแม่บท
- ง. วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน

ขั้นที่ 3. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ขั้นที่ 4. การกำหนดเนื้อหา

ขั้นที่ 5. การกำหนดกิจกรรม

ขั้นที่ 6. การกำหนดคาบเวลาเรียน

ขั้นที่ 7. การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 8. การจัดทำเอกสารหลักสูตร

ขั้นที่ 9. การตรวจคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 10. การเสนอขออนุมัติการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 11. การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ 12. การประเมินผลหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้เสนอแนะ กระบวนการและวิธีการดำเนินงาน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

1. การตั้งคณะกรรมการ
2. การตั้งคณะอนุกรรมการ
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูลต่อไปนี้
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับชาติ
 - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
 - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่างๆของประมวลการสอนที่ผลิตขึ้นมาแล้วในอดีต
 - 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนของแต่ละเขตการศึกษา
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 เรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบของประมวลการสอนที่จะทำ
 - 4.2 เรื่องเวลา เพื่อความสะดวกของคณะกรรมการทุกคนในการดำเนินงาน
5. การประชุมเพื่อดำเนินงาน

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะทำงาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
4. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น
5. การกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม
6. การกำหนดคาบเวลาเรียน
7. การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล
8. การนำหลักสูตรไปใช้
9. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
10. การปรับปรุงและพัฒนา

2.3 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ ซึ่งท้องถิ่นสามารถจะพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ หรือความต้องการของท้องถิ่นได้ในลักษณะต่างๆ กรมวิชาการได้ให้แนวปฏิบัติไว้หลายลักษณะดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ,2543)

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ สถานศึกษาสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในหลักสูตรแม่บท ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้และหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

3. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่นๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ อาจจะใช้กับเนื้อหา/รายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือใช้กับเนื้อหา/รายวิชาที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

5. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำคำอธิบายหรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตรแม่บท ทั้งนี้ คำอธิบาย หรือรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมนี้ จะต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ลักษณะนี้ ก่อนการลงมือพัฒนา ท้องถิ่นจะต้องวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่นว่า มีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด โดยอาศัยข้อมูลสนเทศจากศูนย์ข้อมูลต่างๆ มาประกอบการพิจารณา เมื่อผลการวิเคราะห์ออกมาอย่างไรจึงลงมือพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว และในการดำเนินงานของท้องถิ่นควรกระทำในรูปของคณะทำงาน

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สามารถทำได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้คือ

1. การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบาย หรือ คำอธิบายรายวิชา
3. การจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่
4. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้วให้สามารถนำมาใช้อย่างเหมาะสม
5. การจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการสอน หนังสือแบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ ขึ้นมาใหม่

2.4 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานส่วนหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดทำตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตที่แท้จริงของตนเองในท้องถิ่น ในด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนสังคม ครอบครัวและท้องถิ่นของตนเองได้ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ (2543) จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ 1 การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม นั้น สถานศึกษาสามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรแม่บทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาว่า คำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาดังกล่าว มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีขอบข่ายเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือฝึกทักษะ รวมทั้งต้องการให้ผู้เรียนมีหรือเกิดพฤติกรรมในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และการจัดการในเรื่องใดบ้าง

2. จากข้อมูลการวิเคราะห์หลักสูตรในข้อ 1. สถานศึกษาต้องพิจารณาต่อไปว่า “กิจกรรม” ที่หลักสูตรกำหนดให้จัดนั้น จะจัดโดยวิธีใดที่จะทำให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เช่น กิจกรรม “ศึกษา” สถานศึกษาสามารถจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ ได้หลายวิธี เช่น

- ค้นคว้าจากห้องสมุดของโรงเรียน
- ค้นคว้าจากแหล่งวิทยากรอื่นๆ
- เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาบรรยาย
- ออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น
- ออกไปสำรวจดูสภาพจริงในพื้นที่
- สังเกตสิ่งแวดล้อมรอบข้าง
- ออกไปทัศนศึกษา

จะเห็นได้ว่ากิจกรรม “การศึกษา” นั้น สถานศึกษาสามารถจะจัดกิจกรรมที่เป็นการศึกษาตามที่กำหนดได้ด้วยวิธีการต่างๆหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีก็จะมีขั้นตอนของการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปสถานศึกษาจะตัดสินใจเลือกหรือปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลักษณะใดก็ตามกิจกรรมที่จัดนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองให้มากที่สุด ต้องจัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ของสถานศึกษา และที่สำคัญจะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป

ลักษณะที่ 2 การปรับเนื้อหา

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น โดยการปรับรายละเอียดของเนื้อหานั้น มีวิธีการเช่นเดียวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัด กิจกรรมเสริม ดังนี้

สถานศึกษา สามารถพิจารณาปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ โดยการนำเอาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตนมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาหรือฝึกทักษะ และสามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์หรือทุกรายวิชา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บท
2. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะเพิ่มหรือปรับ สำหรับนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ โดยให้เป็นไปตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์
3. นำรายละเอียดที่ได้ตามข้อ 2 ไปปรับเข้ากับโครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/รายวิชาที่สอน แล้วนำไปจัดทำเป็นแผนการสอนต่อไป
4. พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรับนั้น

ในการดำเนินการปรับหรือเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ทันที ถ้าผลการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรพบว่า เป้าหมายของการพัฒนานั้น มีปรากฏอยู่ใน

จุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มประสบการณ์/รายวิชาแล้ว สถานศึกษาสามารถจะปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องและเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่เลือกนั้น

การพัฒนาหลักสูตรด้วยการปรับรายละเอียดของเนื้อหา นี้ เป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จากที่สถานศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา/คำอธิบายรายวิชาในการพัฒนาหลักสูตรลักษณะที่ 1 กล่าวคือ การพัฒนาหลักสูตรด้วยการปรับรายละเอียดของเนื้อหา สถานศึกษาต้องนำเอาผลการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นเนื้อหาวิเคราะห์ต่อไปว่า จากหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้ในแต่ละหัวข้อนั้น ควรมีการเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาอะไรอีกบ้าง ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตน ทั้งนี้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและคาบเวลาที่มีอยู่ การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับรายละเอียดเนื้อหา นี้ สถานศึกษาสามารถพิจารณากำหนดรายละเอียดเนื้อหาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้โดยไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนไป และต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาและผู้เรียนด้วย การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ สถานศึกษาสามารถจะดำเนินการได้เอง โดยนำรายละเอียดต่างๆที่ได้พัฒนานี้ไปใช้ในการจัดทำแผนการสอนต่อไป

ลักษณะที่ 3 การปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นด้วยการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีความต่อเนื่องมาจากการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามลักษณะที่ 1 และ 2 มาแล้ว กล่าวคือ เมื่อสถานศึกษาปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และปรับรายละเอียดเนื้อหา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นแล้ว สื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่โดยทั่วไป ก็อาจจะไม่สอดคล้องกับกิจกรรม/เนื้อหาที่ได้พัฒนาไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงและเลือกใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกัน

การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น โดยการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร โดยศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชาและคาบเวลา ที่หลักสูตรกำหนดว่า รายวิชานั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไร มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ เจตคติ และค่านิยมอย่างไร มีขอบข่าย เนื้อหา และมีคาบเวลาเรียนเท่าไร เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. สืบหาวัสดุ เอกสาร หรือหนังสือ เป็นการสำรวจรวบรวมสื่อ เอกสาร หรือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับจุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชา จากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด ผู้ทรงคุณวุฒิ ร้านจำหน่ายหนังสือ เป็นต้น เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตร

3. วิเคราะห์สื่อ เอกสาร หรือหนังสือ เป็นการวิเคราะห์สื่อ เอกสาร หรือหนังสือที่สำรวจได้ตามข้อ 2 เพื่อพิจารณาว่า จะสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด โดยใช้หลักเกณฑ์ต่อไปนี้

3.1 การสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร

- มีเนื้อหาตามที่ปรากฏในคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา
- ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ
- ส่งเสริมการพัฒนาเจตคติและค่านิยม
- ส่งเสริมการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3.2 ความเหมาะสมของเนื้อหา

- ถูกต้องตามหลักวิชา
- ไม่ล้าสมัย
- เหมาะสมกับเวลาเรียน
- ยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น

3.3 ความเหมาะสมในการเสนอเนื้อหา

- เรียงลำดับเนื้อหาดีไม่สับสน
- อธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย
- ใช้ตัวอย่างประกอบเพื่อช่วยความเข้าใจได้ดี
- ใช้ภาพประกอบตาราง แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อช่วยความเข้าใจอย่างเหมาะสม

3.4 การใช้ภาษา

- ถูกต้องเหมาะสมตามหลักภาษา
- กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ หรือวกวน
- ใช้ศัพท์และประโยคไม่ซับซ้อน เหมาะกับระดับชั้น

3.5 กิจกรรมเสนอแนะ

- คำถามหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์
- มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
- มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ในการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ ผลที่ได้จะเป็นการจัดหา รวบรวมสื่อต่างๆที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งการสำรวจแหล่งสื่อต่างๆ สำหรับนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องระบุนายละเอียดการใช้และรายชื่อสื่อต่างๆไว้ในแผนการสอนที่จะจัดทำต่อไป

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว จำเป็นต้องให้ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรับทราบ และให้ความเห็นชอบ ก่อนนำเอาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน

ลักษณะที่ 4 การจัดทำสื่อการเรียนชิ้นใหม่

ในกรณีที่ผลของการศึกษาวิเคราะห์ของสถานศึกษาพบว่า ในแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนา นั้น มีความจำเป็นต้องพัฒนาสื่อการเรียนต่างๆ ชิ้นใหม่ สถานศึกษาสามารถจะดำเนินการได้ และเพื่อให้สื่อการเรียนที่จะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้มีคุณภาพ ในการดำเนินการดังกล่าวควรจัดทำในรูปของ คณะทำงาน การดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- วิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร
- วิเคราะห์ขอบข่ายเนื้อหาสาระ
- พิจารณาคาบเวลาเรียน
- วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากกาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้ จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป

2. ขั้นวางแผน

- กำหนดจุดประสงค์ของสื่อการเรียน
- กำหนดขอบเขต/หัวข้อเนื้อหาสาระของสื่อการเรียน
- จัดทำโครงร่าง (Outline) ของสื่อการเรียน
- เตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่จะต้องใช้ในการยกร่างต้นแบบ

สื่อการเรียน

3. ขั้นยกร่างต้นแบบสื่อการเรียน

- ลงมือเขียนต้นแบบสื่อการเรียน ครั้งที่ 1
- ตรวจสอบต้นแบบสื่อการเรียน ครั้งที่ 1 และปรับปรุง
- ตรวจสอบต้นแบบสื่อการเรียน ครั้งที่ 2 และปรับปรุง

4. ขั้นทดลองใช้ต้นแบบสื่อการเรียน

- ทดลองใช้ต้นแบบสื่อการเรียนกับตัวแทนผู้เรียนหลายๆคน แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุง

- ทดลองใช้ต้นแบบสื่อการเรียนกับตัวแทนผู้เรียนตามสภาพการเรียน

การสอน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุง

5. จัดทำต้นแบบสื่อการเรียนให้สมบูรณ์

ดังนั้นเพื่อให้สื่อการเรียนที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้นมาใหม่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริงแล้ว ในการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนขึ้นมาใหม่ ควรใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ประกอบการพิจารณาจัดทำคือ

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา
2. ถูกต้องตามหลักวิชาและมีเนื้อหาเป็นปัจจุบัน
3. เสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้
4. เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน
5. เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
6. เนื้อหาไม่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีและความมั่นคงของชาติ
7. เนื้อหาสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
8. ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย เป็นแบบอย่างได้
9. ภาพประกอบ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา
10. กิจกรรม (ถ้ามี) มีความเหมาะสม ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์

ฝึกปฏิบัติ และส่งเสริมให้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนที่สถานศึกษาได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ จะต้องไม่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับสื่อการเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้สำหรับเนื้อหาหรือรายวิชานั้นไปแล้ว และสื่อการเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ จะสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ก็ต่อเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ความเห็นชอบแล้ว

ในกรณีที่สถานศึกษาพัฒนาสื่อการเรียนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นมาใหม่ และมีความประสงค์จะให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศ กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ สำหรับกลุ่มประสบการณ์/รายวิชาต่างๆ จะต้องเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือรายวิชาขึ้นมาใหม่ หลังจากที่ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแล้วพบว่า สิ่งที่จะควรจะมีการพัฒนานั้น ไม่มีปรากฏอยู่ในหลักสูตรของกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชา/กลุ่มวิชาใดในหลักสูตรแม่บท

การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น โดยการจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาขึ้นมาใหม่ นี้ สถานศึกษาควรดำเนินการในรูปของคณะทำงาน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดทำ ดังนี้

1. ศึกษาจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/รายวิชาต่างๆ จากหลักสูตรแม่บท เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาจัดทำและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่

2. นำผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ มาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา

3. กำหนดจุดประสงค์ของวิชา/รายวิชา ที่จะดำเนินการจัดทำขึ้นใหม่ดังนี้

3.1 วิเคราะห์จากปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยระบุปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ สิ่งที่ต้องการให้รู้ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิด และเงื่อนไขต่างๆ (ถ้ามี)

3.2 เขียนจุดประสงค์ให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนให้ครบทั้ง 4 ด้านคือ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการ รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ด้วย ซึ่งลักษณะของจุดประสงค์ที่ดีต้องบอกสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบรายวิชานั้น ไม่ใช่การดำเนินงานหรือกิจกรรม

4. กำหนดเนื้อหา โดยการวิเคราะห์จากจุดประสงค์ ซึ่งระบุค่าหลักของจุดประสงค์รายวิชานั้น ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ สิ่งที่จะให้เรียนรู้/ศึกษา และส่วนที่เป็นทักษะ (สิ่งที่ต้องการฝึก) เนื้อหาที่กำหนดนี้ จะต้อง

4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา

4.2 ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ

4.3 เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

4.4 เหมาะสมกับเวลา

4.5 ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ ระบบการปกครองตามหลักประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี

5. กำหนดคาบเวลาเรียนสำหรับคำอธิบาย หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่ ซึ่งในการกำหนดคาบเวลา จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้คือ

ระดับประถมศึกษา จำนวนคาบเวลาที่กำหนดนั้น จะต้องไม่ทำให้คาบเวลาเรียนที่กำหนดสำหรับกลุ่มประสบการณ์/หน่วยย่อยที่มีอยู่เปลี่ยนไป

ระดับมัธยมศึกษา ถ้ารายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่ เป็นรายวิชาบังคับเลือก คาบเวลาที่กำหนด จะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร แต่ถ้าเป็นรายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ควรให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่มีอยู่เดิมด้วย และในกรณีที่มีเนื้อหาอาจจัดทำเป็นหลายวิชาได้

6. เขียนคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท โดยระบุแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาตามแบบฟอร์มที่กำหนด

7. จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบการจัดทำวิชาหรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ตามแบบฟอร์มที่กำหนด โดยให้มีรายละเอียดเนื้อหาประกอบด้วย

7.1 เหตุผลความจำเป็น

7.2 จุดประสงค์ (ของกลุ่มประสบการณ์/วิชา/กลุ่มวิชา)

7.3 ขอบข่ายเนื้อหา

7.4 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

7.5 สื่อการเรียนรู้ที่สามารถจะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

7.6 แนวการวัดผลประเมินผล

8. ในการเสนอขออนุมัติ ให้สถานศึกษาส่งเอกสารในข้อ 6 และ 7 ให้แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติและกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาดังกล่าวแล้ว จึงนำเอาคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาดังกล่าว มาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้

สถานศึกษาจะต้องไม่ลืมว่า เนื้อหารายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่ จะต้องไม่เป็นเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท ไม่ว่าจะ เป็นเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์/รายวิชา/กลุ่มวิชาเดียวกันหรือต่างกลุ่มกันก็ตาม ดังนั้น สถานศึกษาต้องตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ก่อนลงมือพัฒนา

3 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในเวทีโลก

หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่ คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น
2. การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์
3. การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญของงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและ

การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดทำสารของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคนสร้างงานเพื่อช่วยแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการโดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาจัดทำสารในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลกรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้าน

ภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา

อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังจำเป็นต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการจะได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระต่างๆ แนวทางการวัดและประเมินผล การจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา การวิจัยในสถานศึกษาและการใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความเข้าใจและรับทราบบทบาทของตนเองในการพัฒนาตนเอง และสังคม

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثวิทยาธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และ

ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษา สามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบ ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น โครงการ กิจกรรมตามความสนใจชุมนุมวิชาการ กิจกรรมรักการอ่าน กิจกรรมสาธารณประโยชน์ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	-<-----การศึกษาภาคบังคับ----->			
	-<-----การศึกษาขั้นพื้นฐาน----- >			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	☐	☐	☐	☐
คณิตศาสตร์	☐	☐	☐	☐
วิทยาศาสตร์	☐	☐	☐	☐
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	☐	☐	☐	☐
สุขศึกษาและพลศึกษา	☐	☐	☐	☐
ศิลปะ	☐	☐	☐	☐
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	☐	☐	☐	☐
ภาษาต่างประเทศ	☐	☐	☐	☐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	☐	☐	☐	☐
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1000 ช.ม.	ประมาณปีละ 800-1000 ช.ม.	ประมาณปีละ 1000-1200 ช.ม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1200 ช.ม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน

- กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจาก 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ
 ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย
 สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนา
 ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย
 สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษา
 ตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็น
 การเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ใน
 สถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการ
 เรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ของสาระ
 การเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดย
 คำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้
 รายวิชาใหม่ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด
 ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม
 ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 4
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย
 สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 นั้นยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียน
 เฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับ
 ธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ
 ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6
 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และปีที่ 4 – 6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้ จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้าน วิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4 – 6 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆได้ รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของ

เวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5 - 6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คิ
น้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัส ในคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูงสำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้นๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตาม สถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่างๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่างๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่างๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และเขียนรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารย์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่าง เห็นคุณค่าและซาบซึ้ง และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ (Number and Operations)

มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2: เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.4 เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ 2 การวัด (Measurement)

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2 วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค 2.3 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3 เรขาคณิต (Geometry)

มาตรฐาน ค 3.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2 :ใช้การนี้ภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ 4 :พีชคณิต (Algebra)

มาตรฐาน ค 4.1 อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์และฟังก์ชันต่าง ๆ ได้

มาตรฐาน ค 4.2 ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหาได้

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น (Data Analysis and Probability)

มาตรฐาน ค 5.1 เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค 5.2 ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค 5.3 ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ 6 ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Skills / Processes)

มาตรฐาน ค 6.1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 6.2 มีความสามารถในการให้เหตุผล

มาตรฐาน ค 6.3 มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค 6.4 มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ค 6.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 สสารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 : เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะ และผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าต่อตนเองและส่วนรวม

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจยุคสมัยของประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ ความสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง
ที่ปรากฏในระวางที่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อกันและกันใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ใน
การค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่
ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิตครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะใน
การดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย เกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจ และมีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย เกม และกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 รักการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ มี
การสร้างเสริมสมรรถภาพ มีวินัยเคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณของการ
แข่งขัน ชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ และการสร้างเสริม
สมรรถภาพเพื่อสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพอุบัติเหตุ
การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์และ
วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่าง
อิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การงานอาชีพ และเทคโนโลยี

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว ที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง 1.2 มีทักษะกระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่มการแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรมมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 เทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญาจินตนาการและความคิดอย่างมีระบบ ในการออกแบบสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ตามกระบวนการทางเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคมสิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหาการทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของ สถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่าน จากสื่อประเภทต่างๆและนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และแสดง ความรู้สึกและความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสม

มาตรฐาน ต 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็นและ ความคิดรวบยอดได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ เจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทยและนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต.3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ต 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันในสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มจะกำหนดไว้ในเอกสารประกอบหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับขอบข่ายกลุ่มสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ในแต่ละกลุ่มสาระ

การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำ ข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้งทั้งความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้น สถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทางแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วยการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียน การสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียน

การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะของโครงรวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ครูผู้สอน สามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครูผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ครูผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่างๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่างๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้นไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร ในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้าแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการทฤษฎีที่ยากซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะและควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทางตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหยุ่นวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือ

นำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้ได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จำต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน จุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้

ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินใหม่

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาระดับบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 (จบการศึกษาระดับบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด

4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการ ดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เหมาะสม ควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงานการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลพัฒนาการด้านต่างๆ และแบบแสดงผล การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

ทั้งนี้จะมีการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องใช้เหมือนกัน เพื่อประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจที่ตรงกันและการส่งต่อ ได้แก่ เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ เอกสาร แสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะ กำหนดแนวทางการดำเนินงานในรายละเอียดต่อไป

การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพ มาเทียบโอนเป็น ผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอน สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของ ผู้เรียนในด้านต่างๆ

2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบ การสัมภาษณ์

3. พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครู ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาว่า มีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียน การสอน การวัดและการประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอน ในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครูพี่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนา สร้างสรรค์ให้เป็นระบบ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนมีระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศนี้ เป็นกรอบหรือทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถ

นำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดใน หลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาสภาพปัญหาในชุมชนและ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลก กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของ การพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากชีวิตจริงของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ อย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรค 2 กำหนดให้ สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2543) ยังได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับ สถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่า กำหนดสาระสำคัญไว้อย่างไร และมีความ สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร

2. วิเคราะห์ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของ ชุมชนและสังคม

4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มวิชา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน การเรียนรู้ สัดส่วนเวลาและหน่วยกิต ตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักสูตรสถานศึกษา มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษา ซึ่ง สถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องจัดทำสาระของหลักสูตร

สถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้เต็มศักยภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก

4.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.2.1 หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเองคือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งหมดและประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

4.2.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงาน และสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างเสริมความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยี สื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่า มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล เป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

4.2.3 การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วย เป้าหมาย มาตรฐาน แผลงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่น สนองตอบความต้องการของชุมชน

2. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคนคือ ครูผู้สอน และครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วมเวลาเรียน การมอบหมายงาน / โครงการงาน เพิ่มผลงาน

หรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3. การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มต่าง ๆ จากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี หรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตาม เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นหรือ จัดเป็นโครงการได้

4. การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายครูผู้สอนทุกคน ต้องออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่า ผู้เรียน ควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 , 2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชาคณิตศาสตร์ ที่มีสาระ 1 จำนวนและการดำเนินการ และมีมาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ ข้อหนึ่งว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้สึกเชิงจำนวนเกี่ยวกับ จำนวนนับและศูนย์ และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับได้ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น และออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

5. การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความ จำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วย วิธีการสอนที่ยืดหยุ่นหรือจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตาม ความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่างๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่าง สมดุล ควรกำหนดจำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความจำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิด วิเคราะห์ โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละ คาบเวลาไม่ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียน ครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 1 ควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กเล็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้ ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืมมุ่งเน้นทักษะ พื้นฐานดังกล่าว สำหรับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งได้ผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้น นี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญ หัวข้อเรื่องขนาด ใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการเรียนตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกัน และกันในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของ การศึกษาภาคบังคับ เป็นการเรียนที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษานอกจากจะทบทวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการเป็นโครงงานมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม นวัตกรรม ด้านการสอนและประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ แม้การเรียนภาษาก็สามารถเป็นช่องทางสู่ โลกของการทำงานได้ และต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบว่าสังคมในอนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของ ความรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดบรรยากาศให้อยู่ในสภาพแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่ สังคม และควรจัดรายวิชาหรือโครงงานที่สนองความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้าน การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในลักษณะรายวิชาหรือโครงงาน

6. แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามที่ คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

6.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้มข้น (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและของชุมชน

3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาคทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐาน

- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณาคือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1) 2) และ 3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาเลือกที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น กำหนดได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผล การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงงานอย่างน้อย 1 โครงงาน

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

6.2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ชมรมวิชาการ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
- 4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

6.3. การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนา และการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียนผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของ ผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

6.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา หรือพัฒนา การดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือพัฒนา และการรายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษา ลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายใน และภายนอกกระทรวงตั้งแต่วระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแล และประเมินผล ต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบเพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือปัญญาชนชาวบ้าน หรือปัญญาชนท้องถิ่น (Intellectual Organic) หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสมที่สืบต่อกันมา (สามารถ จันทรสุรีย์ อ่างถึงใน สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ , 2535) นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

รัตนะ บัณฑิต (2533) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในท้องถิ่น โดยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย

กรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้อะเอียดหลายๆเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบ ค้นหา เพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

วิชา ทรวงแสง (2538) ยังกล่าวอีกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสัมพันธ์ที่ท้องถิ่นได้สะสม ถ่ายทอด ปรับปรุงสืบต่อกันมา ปรากฏเป็นความสามารถ วิธีการเครื่องมือที่สามารถใช้ควบคุมแก้ปัญหา หรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลและท้องถิ่นได้โดยตลอดมา จำแนกลักษณะกว้างๆได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ด้านที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และคุณค่าที่ปัจเจกชนและท้องถิ่นได้สืบทอดและปรับปรุงต่อกันมา ภูมิปัญญาในลักษณะนี้ ปรากฏในรูปของศาสนา พิธีกรรม นิทาน เพลง สุภาษิต การสั่งสอน เป็นต้น
2. ด้านที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งปลูกสร้าง และอาชีพต่างๆ เป็นต้น

วิชิต นันทสุวรรณ (อ้างถึงใน กุลจิตรา ภัคานนท์, 2531) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง แกนหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล และในแง่ของสังคมหมู่บ้าน

ประเวศ วะสี (2531) ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง วิธีการปฏิบัติ ซึ่งชาวบ้านได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาในแต่ละเรื่อง แต่ละสถานการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไข ปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป

เอกริทธิ์ ณ ถลาง (2540) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและการดำรงชีวิตในระบบนิเวศน์ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคม วัฒนธรรม ที่ได้มีการสืบสานกันมา และเป็นผลของการใช้สติปัญญา ปรับตัวเข้ากับสภาวะต่างๆในพื้นที่ซึ่งตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น ก่อให้เกิดการแก้ปัญหาในส่วนที่เป็นบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่ม

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรอบรู้ต่างๆของชาวบ้าน ที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบต่อกันมา ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรอบรู้ที่สะสม ทำให้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

5.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีผู้จำแนกประเภทแตกต่างกันไปมากมายตามความเหมาะสมหรือตามวัตถุประสงค์การศึกษาของผู้นั้น ดังนี้

วิชิต นันทสุวรรณ (อ้างถึงใน กุลวิตรา ภัคคานนท์, 2531) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญาคือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่างๆ เรื่องของผี ที่ทำให้เกิดสภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมือง ฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น
2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี อย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อถือเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ตา ปู่ย่า ฝีพ่อ ฝีแม่ และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น
3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

นิสิตภาควิชาบริหารการศึกษ สาขาเทคนิคการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างถึงในนิตยา บุตรศรี, 2542) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา

กลุ่มที่ 2. เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

กลุ่มที่ 3. เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย

กลุ่มที่ 4. เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เสรี พงศ์พิศ (2529) ได้สรุปลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 2 ประการ คือ

1. ภูมิปัญญาในระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทย ให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆในอดีต การเสียเอกราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติ ตราบจนทุกวันนี้ เช่น กรณีการกอบกู้เอกราชของพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง หรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้ชีวิตถาวรกับป่าเขา น้ำ ปลา ฟ้า นก ดิน ภูเขา สัตว์ป่า พืช แมลง และธรรมชาติรอบตัว เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของพวกเขา

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533) ได้แบ่งประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุล สอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลัก มากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณีที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน และการรักษาโรคด้วยสมุนไพร

อังกฤษ สมคะเนย์ (2535) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา
2. เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
3. เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย
4. เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วิชา ทรวงแสง (2538) แบ่งภูมิปัญญาออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ด้านที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และคุณค่าที่ปัจเจกชนและท้องถิ่นได้สืบทอดและปรับปรุงต่อกันมา ภูมิปัญญาในลักษณะนี้ ปรากฏในรูปของ ศาสนา พิธีกรรม นิทาน เพลง สุภาษิต เป็นต้น
2. ด้านที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งปลูกสร้าง และอาชีพต่างๆ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539) ได้กำหนดสาขาย่อยของภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม 5 สาขาดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต เช่น การแก้ไขโรคและแมลง และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ
2. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร การรักษาการถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิม เพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ฯลฯ
3. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการ และธุรกิจชุมชน ได้แก่
 - 3.1 กองทุนต่างๆในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ร้านค้า และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น
 - 3.2 กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ ฯลฯ
4. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรม และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

5. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่การใช้เครื่องมือ และครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้แปรรูปผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้าสู่ตลาด

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาด้านคติ ความคิด ความเชื่อ
2. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาด้านแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้าน

5.3 วิธีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

การค้นหาหรือการศึกษาเพื่อการสืบค้น รวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (รัตนะ บัวสนธ์ , 2537)

1. กำหนดเลือกประเด็นหรือขอบข่ายสาระของภูมิปัญญา

ในการเริ่มศึกษาหรือค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ผู้ทำการศึกษาคควรได้มีการกำหนดขอบข่าย สาระหรือประเด็นที่จะทำการค้นหาและศึกษาให้ชัดเจน เช่น การทำมาหากิน การสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรม ความเชื่อ คำสอน และพิธีกรรม เป็นต้น การกำหนดเลือกประเด็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะทำการศึกษาค้นหาขึ้นอยู่กับความสนใจหรือวัตถุประสงค์ของผู้ที่ทำการศึกษาเป็นสำคัญว่าจะทำการศึกษาค้นหาไปเพื่ออะไร

2. กำหนดเลือกชุมชนท้องถิ่น

หลังจากกำหนดประเด็นเลือกภูมิปัญญาที่จะทำการศึกษาแล้ว ก็เป็นการกำหนดชุมชนท้องถิ่น (หรือที่เรียกว่า “สนามวิจัย”) ที่จะไปดำเนินการศึกษา ค้นหา ซึ่งในการกำหนดเลือกชุมชนท้องถิ่นนี้ จะต้องมีการพิจารณาในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้ทำการศึกษา ค้นหาเกิดขึ้น และควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สำหรับการเข้าไปอยู่ในชุมชน (กรณีผู้ศึกษาค้นหาเป็นบุคคลภายนอกชุมชน) เช่น การคมนาคมติดต่อ การหาที่พัก การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนภายในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ ควรมีการสำรวจศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆเสียก่อน

3. การเข้าอยู่ร่วมในชุมชน

ในกรณีที่ผู้ทำการศึกษาเป็นบุคคลภายนอกชุมชน ยังไม่มีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนนั้นๆ การเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชนควรที่จะต้องทำการแนะนำตนเองกับผู้นำที่เป็นทางการของชุมชนนั้น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน โดยอาจจะใช้หนังสือรับรองประกอบการแนะนำตนเอง ควรมีการติดต่อสถานที่

พักไว้ก่อนล่วงหน้า สถานที่พักที่เหมาะสมสำหรับการเข้าพักในระยะแรกๆ ภายในชุมชน ได้แก่ บ้านพักครู วัด บ้านพักเจ้าหน้าที่ (สถานีนอนามัย, บ้านพักเกษตรตำบล, บ้านผู้ใหญ่บ้าน, บ้านกำนัน) ผู้ทำการศึกษาควรสร้างสัมพันธภาพกับชาวบ้าน หรือกลุ่มคนทั่วไปภายในชุมชน ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการศึกษา ค้นหาภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวางแผนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน ควรจัดเตรียมดังต่อไปนี้

4.1 การกำหนดแหล่งข้อมูลควรพิจารณาเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ตัวบุคคล สถานที่ เอกสารบันทึก เป็นต้น

4.2 การกำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีหลายลักษณะให้เลือกใช้ ควรพิจารณาตามลักษณะข้อมูลและแหล่งข้อมูลเป็นสำคัญ โดยทั่วไปแล้วเครื่องมือและวิธีการที่นิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วย

4.2.1. การสังเกตและแบบบันทึกการสังเกต ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน บางครั้งจะการใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น หลังจากการสังเกตได้แล้ว ควรต้องรีบทำการบันทึกข้อมูลที่ได้ลงในแบบบันทึกทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลงลืม

4.2.2. การสัมภาษณ์ บางครั้ง การใช้วิธีการสัมภาษณ์อาจจะเหมาะสมสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้านและจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น โดยอาจใช้ได้ทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นต้น การใช้วิธีการสัมภาษณ์จะมีความเหมาะสมก็ต่อเมื่อผู้สัมภาษณ์ได้สร้างสัมพันธภาพ คั่นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์อาจบันทึกเทปด้วยก็ได้ แต่ต้องขออนุญาตบันทึกเทปจากผู้ให้สัมภาษณ์เสียก่อน

4.2.3. การสำรวจเอกสาร ในบางกรณีข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้มีการบันทึกไว้แล้วในเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือได้รับการค้นคว้าบันทึกไว้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อยู่นอกชุมชน ตลอดจนได้รับการเก็บรวบรวมไว้ในห้องสมุดของหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนนั้นๆ ซึ่งถ้าเป็นกรณีเช่นนี้ ผู้ทำการศึกษาค้นหา ก็ดำเนินการศึกษา ค้นหาข้อมูลด้วยการสำรวจรวบรวมจากเอกสารบันทึกตามแหล่งดังกล่าว

5. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากที่ได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้านแล้ว ก็ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าในบางกรณี หรือไม่ควรเคร่งครัดยึดแบบแผน หรือเวลาในการเก็บข้อมูลและครั้ง ควรมีการปรับและยืดหยุ่นให้เหมาะสมตามสถานการณ์ ควรระมัดระวังในการรักษาสัมพันธภาพระหว่าง

ผู้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ให้มีความสม่ำเสมอ อย่ารุกร้าล่วงเอาข้อมูล จนกระทั่งก่อให้เกิดความอึดอัดกับผู้ให้ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นั้น ควรสร้างบรรยากาศให้เป็นการพูดคุยกันเรื่อยๆ ธรรมดาไม่มุ่งหวังเร่งรัดเอาคำตอบให้ได้ทันทีทันใด เช่นเดียวกันกับการสังเกต หากจะมีการถ่ายรูปหรือบันทึกเสียง ควรขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ควรมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล การตรวจสอบด้านวิธีการ และการตรวจสอบด้านผู้รวบรวมข้อมูลเป็นต้น การวิเคราะห์ข้อมูลนิยมใช้การวิเคราะห์จำแนกรูปบรรยายให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นๆ

5.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง อาจมีวิธีการต่างๆที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น การถ่ายทอดเป็นไปได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2533) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของภารกิจกรมจัดการเรียนการสอน แบ่งได้เป็น 2 วิธีการใหญ่ๆดังนี้

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีนี้บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครู ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งภูมิปัญญาดังกล่าวได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรแล้ว

2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน แทนที่ทางโรงเรียนจะให้ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือเป็นครูแทน รวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย

สามารถ จันทร์สุริย์ (2534) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกได้ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้โลกรอบๆตัวเอง กิจกรรมการถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์ ตลอดจนการเล่นปริศนาคำทาย
2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มานานพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่น จะมีขั้นตอนผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีการถ่ายทอด ในรูปแบบการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของบันเทิง ในคำร้องของลิเก ลำตัด โนรา เพลงบอก หนังสือภาคใต้ กลอนลำ คำผญา คำสอของภาคอีสาน คำสอนของภาคเหนือ เป็นต้น

สรุปการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ จากบุคคลหนึ่ง มีลักษณะแบบมีลายลักษณ์อักษรหรือไม่มีลายลักษณ์อักษร วิธีการที่ใช้ถ่ายทอดจะเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ครูผู้สอน
2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน

5.5 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้สรุปแนวคิดในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 แนว ดังนี้คือ

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรม หรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปจัดการเรียนการสอน หรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้ โดยคัดเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปัญญาชนชาวบ้าน ช่างเทคนิคชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาชาวบ้านให้ได้ผลนั้น ควรมีการปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีระบบ และมีการประสานงานกันในหลายๆฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรจัดเป็น 2 คณะ คือ คณะกรรมการบริหารและคณะทำงาน

1.1) คณะกรรมการบริหารการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรประกอบด้วย

- 1.) คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
- 2.) ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่นในเขตบริหารของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
- 3.) ตัวแทนกรรมการศึกษาของแต่ละโรงเรียน และของโรงเรียนที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

4.) ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการของท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

5.) ตัวแทนกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มหนุ่มสาวในท้องถิ่น

1.1.1. ตำแหน่งต่างๆในคณะกรรมการ อาจให้คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาคัดเลือกและกำหนดกันเองก็ได้

1.1.2. คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่หลักในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และมีหน้าที่สนับสนุนให้ความร่วมมือในทุกๆด้านในอันที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.2) คณะทำงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรประกอบด้วย

- 1.) คณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
- 2.) ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น ในเขตบริหารของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
- 3.) ตัวแทนกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มหนุ่มสาวของท้องถิ่น

1.2.1. ตำแหน่งต่างๆ ในคณะทำงาน อาจให้คณะทำงานร่วมกันพิจารณาคัดเลือกและกำหนดกันเองก็ได้

1.2.2. คณะทำงานมีหน้าที่หลักในการนำนโยบายและแนวทางการของคณะกรรมการบริหารมาแปรสู่การปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จ และมีหน้าที่รายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานแก่คณะกรรมการบริหารเป็นระยะๆ

2. ศึกษาและจัดระบบข้อมูลชุมชนในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนทุกโรงในกลุ่ม
 - 2.2 วัฒนธรรม ความเชื่อ และสิ่งที่ชุมชนนั้นๆยึดถือ
 - 2.3 สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพของประชาชนในแต่ละชุมชนที่ตั้งโรงเรียนและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 2.4 จำนวนประชากรและสภาพสังคม การศึกษา และความตระหนักในสิทธิหน้าที่ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประชาชนในแต่ละชุมชนที่ตั้งโรงเรียน และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 2.5 สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของแต่ละชุมชนที่ตั้งโรงเรียนและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 2.6 ประชาชนชาวบ้าน แหล่งภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถถือเป็นแหล่งวิทยากรในชุมชนที่แต่ละชุมชนมีอยู่
 - 2.7 แผน/โครงการพัฒนาด้านต่างๆ ของแต่ละชุมชนที่ได้รับอนุมัติ
 - 2.8 อื่นๆ
3. ประสานงานของความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งอาจมีส่วนช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการบรรลุผลสำเร็จของกันและกันได้อย่างสมบูรณ์แบบมากขึ้น
4. วางแผน / โครงการการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามแผน / โครงการที่กำหนดนี้ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย หรือผลที่คาดว่าจะได้รับให้อยู่ในระดับพอประมาณกับทรัพยากรหรือปัจจัยที่มีอยู่ ตลอดจนความสามารถเชิงเทคนิคในกระบวนการปฏิบัติงานที่คณะทำงานมีอยู่และข้อจำกัดในด้านต่างๆที่มีอยู่ ควรวิเคราะห์ให้รอบด้าน แล้วจึงวางเป้าหมายงานในระดับที่สามารถทำให้สำเร็จได้ แล้วค่อยพัฒนายกระดับเป้าหมายที่สูงขึ้นในแผนงาน / โครงการต่อไป
5. ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยยึดตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยมีประชาชนชาวบ้านเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่จะนำมาประยุกต์ในเนื้อหาหลักสูตร และการเรียนการสอน มีส่วนร่วมทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อที่จะสามารถนำเสนอภูมิความรู้ของคนในระดับที่เหมาะสม ถูกต้อง และเป็นไปได้กับการพัฒนาหลักสูตรนั้นๆ ทั้งนี้ควรเชิญชวนให้ประชาชนชาวบ้านร่วมอยู่ในกระบวนการใช้หลักสูตรระดับท้องถิ่นที่พัฒนาแล้วนั้นด้วย เพื่อจะได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้สมบูรณ์ และมีคุณค่ายิ่งขึ้นไป

6. ติดตามข่าวสารความรู้ทุกด้านที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นประโยชน์ต่องานการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นจากสื่อทุกรูปแบบ ตลอดจนการไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ สามารถประยุกต์มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีความสมบูรณ์แบบและมีคุณค่า สูงยิ่งขึ้น

7. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การปฏิบัติหรือผลงาน (ที่ปรากฏมาแล้ว) แก่หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ที่ดำเนินงานในขอบข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนในทำนองเดียวกันนี้ เพื่อ เป็นการสนับสนุนการขยายระบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นและชุมชน อันจะมีผลกระทบอย่าง จริงจังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และชุมชนชนบทที่จะมีการดำรงชีวิตที่ สงบสุข และมีหลักประกันในการดำเนินชีวิตที่ราบรื่นได้อย่างแท้จริงในวงกว้างมากขึ้น

8. ประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลแก่หน่วยเหนือตามลำดับสายงาน เพื่อ หน่วยเหนือจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อไป

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น กรมวิชาการ (2539) ได้เสนอ วิธีการดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิด และความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นำกระบวนการหรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้าน หลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้และ ประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต
6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น
7. เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต
8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อดีในการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กองวิจัยทางการศึกษา อ้างถึงใน อุดม หล้าปาวงศ์, 2545) ได้สรุปผลการประชุมสัมมนาในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร ว่าจุดเน้นที่จะนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาทำให้เด็กเก่ง มีความสุข สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ สามารถสร้างสรรค์สิ่งดีๆในชีวิตได้ และเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว

สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยเสนอแนะยุทธวิธีที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญ คือ
 - 1.1 สะดวกดี เพราะเป็นคนในพื้นที่หรือในท้องถิ่น และมีความหลากหลาย
 - 1.2 เด็กจะเกิดความรู้ดีกว่าครอบครัว ชุมชนของตนมีคุณค่า และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีปรีชาชาญ
 - 1.3 มวลปัญหาที่สะสมไว้ ไม่ต้องลองผิดลองถูกใหม่ เพราะได้ผ่านกระบวนการเหล่านี้มาแล้ว
 - 1.4 การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือว่าหลักสูตรคือชีวิต ชุมชนคือห้องเรียน ทำให้เด็กเกิดการแสวงหาความรู้ เกิดความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน มีความสุข เมื่อได้ออกไปเรียนรู้จากชุมชน เกิดการใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้สิ่งที่ยุ่งยากได้ด้วยตัวเอง
2. มีการทบทวนตลอดกระบวนการ ตั้งแต่หนังสือเรียนจนถึงการประเมินผล ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะเปิดกว้างให้ท้องถิ่นสามารถจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้ แต่ต้องกำหนดว่า อย่างน้อยผู้เรียนจะต้องได้อะไร เพื่อเป็นทิศทางในการจัดการเรียนการสอน ในเรื่อง การประเมินผล จะมีการใช้แฟ้มสะสมงานนั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจ แต่ควรจะเป็นการบันทึกว่า ใน 3 ปีที่เรียนมานั้น เด็กได้อะไรบ้าง แล้วมีการสอบประมวลความรู้ (Comprehension)
3. ต้องสร้างกระแสในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะต้องนำไปเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น นำเนื้อหาสาระเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นใส่ในคอมพิวเตอร์ หรืออาจจะใช้ระบบ Network ในการสร้างเครือข่ายความรู้ในเรื่องภูมิปัญญา
4. มีการเผยแพร่ ซึ่งอาจเผยแพร่ทางโทรทัศน์ แล้วมีผู้รู้มาร่วมวิเคราะห์แนวทางในการสืบทอดต่อไป
5. การสนับสนุนทางวิชาการ เช่น สอนคณิตศาสตร์ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

สรุปกรอบของข้อดีของยุทธวิธีในการนำภูมิปัญญามาใช้ในการเรียนการสอน คือการสร้างชุมชนเป็นห้องเรียน หลักสูตรคือชีวิต การทบทวนตลอดกระบวนการ เป็นแบบบูรณาการ การสร้างกระแสให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระภูมิปัญญา การเผยแพร่เพื่อหาแนวร่วม การสนับสนุนทางวิชาการ ทำให้เด็กเกิดการแสวงหาความรู้ เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน

ปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และครูผู้สอน คือ ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ ครูผู้สอนมีความเข้าใจในการนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยและวิทยากรท้องถิ่นบางที่ ความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2541)

สรุปปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในโรงเรียน คือ ขาดการสนับสนุนทั้งงบประมาณและอุปกรณ์ ครูผู้สอนขาดความเข้าใจ ขาดครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น

แนวทางในการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาชาวบ้านมี 3 ประเภท คือ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

1. ครูไปแสวงหาความรู้จากชาวบ้าน แล้วนำมาสอนนักเรียน
2. ครูเชิญชาวบ้านมาสอนนักเรียนในโรงเรียน
3. ให้เด็กไปเรียนรู้กับชาวบ้านที่บ้านของชาวบ้าน หรือชุมชน การสอนต้องสอนตามความสนใจของเด็ก

สรุปแนวทางในการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือการสร้างคุณภาพของครูในสถานศึกษา การเชิญประชาชนชาวบ้านมาสอนในโรงเรียน การให้ผู้เรียนออกไปเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่โรงเรียนมัศึกษานำจะนำไปใช้เช่นกัน

บทบาทของโรงเรียนและครูผู้สอน กับการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดสัมมนาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์ ระหว่างวันที่ 28-29 กันยายน 2538 ณ โรงแรมสยามเบเวอจี้ ห้วยขวาง กรุงเทพฯ โดยมีจุดประสงค์ร่วมกันที่จะระดมความคิด รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และผลการสัมมนาได้ข้อสรุปว่าโรงเรียนควรมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2539)

1. โรงเรียนจะต้องทำใจให้กว้าง และยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษา
2. กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนทำ จะต้องสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน
3. ผู้ปกครอง ครู และชุมชนจะต้องร่วมมือและประสานใจกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยให้มองเห็นภาพของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นชัดเจนขึ้น
4. จัดให้มีเครือข่ายในแต่ละภาค แต่ละกลุ่มในการแสวงหาการเรียนรู้อะไรร่วมกัน มีหน่วยงานต่างๆ เข้ารับผิดชอบการดำเนินงานของตนและแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น
 ส่วนบทบาทของครูผู้สอนเห็นว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนนั้น บางท้องถิ่นการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนยังไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นครูผู้สอนควรมีการปรับดังนี้
 1. ครูจะต้องศึกษาชุมชน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชน ทั้งจากการสังเกต และสอบถามชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนควรนำสิ่งที่อยู่รอบๆตัวผู้เรียน หรือสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนมากำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอน
 2. ครูจะต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์สากลเข้าไปผสมผสานกับความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 3. ครูควรรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้ และศึกษาวิธีการต่างๆ จากการไปเยี่ยมโรงเรียนอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตน และพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น
 4. ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ครูควรดึงศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากรหรือเป็นที่ปรึกษา ควรระดมบุคลากร คณะบุคคลที่เข้าใจในการศึกษา เช่น พระสงฆ์ องค์กรท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เท่าที่จะทำได้
 5. ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ไม่ยึดแต่หนังสือเรียนเท่านั้น

สรุป บทบาทของโรงเรียนและครูผู้สอน กับการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน คือ โรงเรียนและครู ต้องยอมรับความคิดเห็นและองค์ความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นของโรงเรียน ทำการศึกษาเพิ่มเติม และนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน มีการนำนักเรียนออกไปเรียนรู้จากชุมชน จัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น เชิญ

ผู้ทรงภูมิปัญญา มามีส่วนร่วมในการเรียน การสอน และประเมิน โรงเรียนและครูเข้าไปมีบทบาทร่วมกับชุมชนในการพัฒนาภูมิปัญญา และส่งเสริมให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จัดตั้งเครือข่ายถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาดีแล้ว

5.6 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การที่โรงเรียนจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนจะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า ข้อมูลพื้นฐานที่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร และควรมีการศึกษาให้ชัดเจนก่อนการพัฒนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ได้แก่

1. ศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา เป็นการศึกษาว่าท้องถิ่นนั้นๆ มีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อให้ท้องถิ่นมองเห็นลู่ทางในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับภาวะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในชุมชน ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง พ่อค้า ประชาชน เป็นต้น ว่ามีความต้องการในเรื่องใด อย่างไร มากน้อยเพียงใด รวมทั้งการศึกษาสภาพของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ตรงกับความเป็นไปได้ที่ควรจัดทำและตรงกับความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น
3. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
4. ศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่มีบทบาท มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทำให้ต้องจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามที่สิ่งเหล่านี้กำหนด ซึ่งได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายการศึกษาทุกระดับ ปรัชญาการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการศึกษาถึงหลักสูตรแม่บท เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของหลักสูตรเกี่ยวกับ ปรัชญา จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และการจัดการเรียนการสอน

ทั้งนี้เพื่อดูทิศทางหรือแนวทางของการจัดการศึกษา และพิจารณาว่ามีส่วนใดของหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ

5. **ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน** เป็นการศึกษาสภาพของโรงเรียนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะลักษณะการบริหารงานของโรงเรียน ความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อดูความพร้อมและข้อจำกัดของโรงเรียนว่ามีอยู่ในด้านใดบ้าง ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาและปฏิบัติได้ตรงกับความพร้อมของโรงเรียน

สอดคล้องกับ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ที่ได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานว่า ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญดังต่อไปนี้

1. **การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา** เป็นการศึกษาสภาพของสังคมที่โรงเรียนนั้นๆ ตั้งอยู่ว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด ผลที่ได้จากการติดตามขั้นตอนนี้ ช่วยทำให้โรงเรียนมองเห็นแนวทางของการที่จะลงมือพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนา ขณะเดียวกันผลจากการศึกษา ก็จะทำให้โรงเรียนทราบถึงข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการลงมือพัฒนาได้เช่นกัน

ขั้นตอนของการวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มของการพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.1 รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ประชากร สิ่งแวดล้อม คมนาคม การสื่อสาร จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวข้องซึ่งอาจได้แก่ ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา หน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐบาล เอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชา หรืออาจดำเนินการศึกษาเองก็ได้

1.2 **ศึกษาวิเคราะห์และประมวลข้อมูล** ให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และสรุปภาพแนวโน้มของแต่ละด้านว่าเป็นอย่างไร และในแต่ละด้านนั้นมีอะไรที่เป็นลักษณะเด่นและลักษณะด้อย

1.3 **สรุปภาพแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนว่า** จะเป็นไปในทิศทางใด พร้อมทั้งระบุโอกาสและข้อจำกัดที่มีอยู่ของชุมชนด้วย โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อ 2.2 มาพิจารณาประกอบ

2. **การศึกษาความต้องการของท้องถิ่น** เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน เป็นต้น ว่ามีความต้องการในเรื่องใด อย่างไร ผลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนนี้ โรงเรียนจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดงานพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การศึกษาหรือสำรวจความต้องการของชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- 2.1 พิจารณากำหนดองค์ประกอบต่างๆที่ต้องการศึกษาหรือสำรวจ เช่น ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 2.2 พิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาหรือสำรวจ ซึ่งได้แก่ ผู้ปกครอง ประชาชน นักเรียน
- 2.3 พิจารณากำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา/สำรวจ เช่น
 - วิธีการศึกษา ได้แก่ วิธีการทางตรง วิธีการทางอ้อม
 - เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต เป็นต้น
- 2.4 สร้างเครื่องมือสำหรับศึกษา/สำรวจ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.3
- 2.5 เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองก็ได้ ตามความเหมาะสม
- 2.6 วิเคราะห์ข้อมูล
- 2.7 สรุปข้อมูลตามความต้องการของชุมชน อาจเรียงลำดับตาม

ความต้องการจำเป็น/ความสำคัญก็ได้

3. การศึกษาถึงสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่มีบทบาท มีอิทธิพลหรือมีผลที่กระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามกำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายทั้งในระดับกรมต้นสังกัด กลุ่มโรงเรียนและระดับโรงเรียน ปรัชญาการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ผลที่ได้จากการศึกษาสิ่งเหล่านั้น ทำให้โรงเรียนทราบถึงทิศทางหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ควรจะเป็นของสถานศึกษาต่างๆ

การศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 พิจารณากำหนดถึงสิ่งที่มีอิทธิพล หรือเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้เป็นไป หรือสอดคล้องกับที่ได้ระบุไว้
- 3.2 ศึกษาข้อมูลที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 อย่างละเอียด
- 3.3 วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาข้อมูลแต่ละด้าน ว่ามีผลหรือเงื่อนไขทำให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติ หรือดำเนินงานในเรื่องอะไร อย่างไรบ้าง
- 3.4 วิเคราะห์สรุปผลที่ได้จากการสรุปของแต่ละระดับในข้อ 3.3 ว่าจากข้อสรุปที่ได้ทั้งหมดนั้น มีเรื่องอะไรบ้างที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นมากที่สุดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการภายในช่วงระยะเวลาดังกล่าว แล้วนำมาเขียนเป็นแนวดำเนินการ

4. การศึกษาศักยภาพของโรงเรียน เป็นการศึกษถึงสภาพของโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบริหารวิชาการบุคคล ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ ว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด ผลของการศึกษาตามขั้นนี้ จะทำให้ท้องถิ่นได้ทราบถึงความพร้อม ไม่พร้อม หรือจุดเด่น จุดด้อย ในด้านต่างๆของสถานศึกษา

การศึกษาศักยภาพของโรงเรียน มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาสภาพของโรงเรียนด้านต่างๆ เช่น บุคลากร การบริหารวัสดุ อุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ท้องถิ่น

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆของโรงเรียนที่มีอยู่ว่า ในแต่ละด้านนั้น มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด แล้วสรุปว่ามีอะไรที่ถือว่าเป็น จุดเด่น จุดด้อย ของแต่ละด้าน

4.3 วิเคราะห์สรุปภาพรวมจากจุดเด่น จุดด้อย ในแต่ละด้านออกมา เป็นศักยภาพของโรงเรียน โดยจัดเรียงลำดับตามขีดความพร้อมที่มีอยู่

จากภาพรวมที่เป็นจุดเด่นของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็น องค์ประกอบในการตัดสินใจ เลือกแนวปฏิบัติในการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน ทำให้งานมีโอกาสสำเร็จสูง

เมื่อโรงเรียนศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้ว โรงเรียนควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน/ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย เพื่อจะได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย สุพิชญา ธีระกุล (2521) ได้กล่าวถึงแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ศึกษาชุมชน/ท้องถิ่น โดยละเอียดในทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร รวมทั้งทัศนคติและความเชื่อต่างๆที่มีต่อการศึกษาดู และต้องมีการวางแผนร่วมกันกับครูในโรงเรียน เพื่อทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายที่จะ ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และควรคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลในชุมชนด้วย

2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน ซึ่งอาจเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น หรือจัดทำข่าวสารของโรงเรียนเอง เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบ ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนเป็นระยะ ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจให้ประชาชนเห็น ความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งเป็นการประสานงานระหว่างผู้ปกครอง ครู และชุมชน

3. ออกเยี่ยมเยียนชุมชน เป็นกระบวนการติดต่อสัมพันธ์แบบสองทาง (Two Way Communication) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสนทนาซักถาม สามารถสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดียิ่งขึ้น ควรปฏิบัติในลักษณะเป็นกันเอง และควรทำอย่างปกติสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานถึงผลของการออกเยี่ยมเยียนด้วย

4. จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของชุมชน เป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีครูร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วยเพียงเล็กน้อย โดยปกติมักตั้งผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการหรือเลขานุการ คณะกรรมการศึกษาจะมีความรู้สึกที่จะต้องร่วมรับผิดชอบ รวมทั้งรู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆ

5. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อเป็นการส่งเสริม ฟื้นฟู และอนุรักษ์ วัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ เช่น ประเพณีลอยกระทง การแห่เทียนพรรษา โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด เพื่อความกลมกลืนระหว่างชุมชนและโรงเรียน

6. ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่ชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณี และการพัฒนาชุมชน โรงเรียนควรให้ความร่วมมือและสนับสนุน หรือเป็นที่ปรึกษาในงานพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะในงานพัฒนาชุมชนนั้น โรงเรียนมีโอกาสให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชนได้หลายด้าน เช่น การพานักเรียนไปช่วยพัฒนาชุมชน จัดอบรมเกี่ยวกับอาชีพให้กับ ชุมชน ช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นต้น

7. ให้บริการชุมชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า โรงเรียนเป็นของชุมชน โรงเรียนจึงควรเป็น ศูนย์กลางที่สามารถให้บริการด้านต่างๆแก่ชุมชน เช่น อาคารสถานที่ในการจัดงานต่างๆ จัดบริการ ห้องสมุด ห้องพยาบาล สนามกีฬา หรือให้บริการในด้านความรู้และข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อ คุณภาพชีวิตและมีความเหมาะสมกับชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วม กิจกรรมกับชุมชน เป็นกำลังของชุมชนในด้านความคิด แรงงาน จะยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนเหนียวแน่นยิ่งขึ้น

เมื่อโรงเรียนศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนแล้ว โรงเรียนก็จะ สามารถศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน/ท้องถิ่นและสามารถ นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ได้ เพราะ ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษานั้น ได้กำหนดให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน/ท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดสาระการ เรียนรู้รายปี/รายภาค การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วย การเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนกับชีวิตจริงและการ ทำงาน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตน อีกทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่นยังถือเป็นแหล่งความรู้ของชุมชน รวบรวมศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นความรู้ที่ควรได้รับการ เผยแพร่ เพื่อสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นนั้นๆ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษานั้น นิคม ชมภูหลง (2542) ได้กล่าวถึงแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีเป้าหมายสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแม่บทและสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยนำบุคคลในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด

2. การจัดทำเพิ่มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีกระบวนการในการดำเนินงานคือ (1) การรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน กรรมการโรงเรียนและผู้ปกครอง (2) การเสาะหาผู้รู้ในท้องถิ่น โดยครูเข้าเยี่ยมผู้ปกครอง สอบถามนักเรียน สอบถามผู้นำชุมชนหรือจากคำบอกเล่าต่อกันมาของผู้รู้ (3) การติดต่อประสานงาน ทำได้โดยครูติดต่อกับผู้รู้โดยตรงหรือจะใช้การติดต่อแบบไม่เป็นทางการก่อนแล้วจึงทำหนังสือเชิญเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ (4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร หรือนำกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็ได้

3. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีวิธีการดังนี้

- (1) โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน โดยคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- (2) โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- (3) การนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูล แล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาและการจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4. การจัดกิจกรรมเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรม เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ดังนี้

- (1) การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน
- (2) การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านของผู้รู้ หรือสถานประกอบการในท้องถิ่น
- (3) การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอนในโรงเรียน
- (4) การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่อง มาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และวิธีการวัดผล ประเมินผล ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- (5) ครู และนักเรียน สำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน

(6) การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์มรดก วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แล้วครูจัด กระบวนการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ป็นองค์ความรู้ของ ท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่

(7) ครูเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

จากแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่กล่าวมา ข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหาร และครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับพัฒนาการ ความสนใจ ของผู้เรียนได้ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและ การจัดการเรียนรู้ ครูอาจเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วม การนำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งความรู้ของชุมชน ครูและนักเรียนศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาสอดแทรกในเนื้อหา กำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ หรือใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ก็ได้

5.7 สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร เดิมเรียกว่า “บางกอก” ต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช ทรงปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมือง บางกอกขึ้นเป็นเมืองหลวงแทนกรุงธนบุรี โดยสืบทอดศิลปวัฒนธรรมจากกรุงศรีอยุธยา ทรงทำพิธี ยกเสาหลักเมืองเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 แล้วทรงเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2325 ทรงพระราชทานนามพระนครนี้ว่า

“กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยามหาดิลก ภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์ มหาสถานอมาพิมาน อวตารสถิต สักกะทัตติยะ วิษณุกรรมประสิทธิ์”

เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเปลี่ยนนามพระนครจาก “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรัตนโกสินทร์” ต่อมาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2514 รัฐบาลได้รวมจังหวัดพระนครและธนบุรี เป็น “นครหลวงกรุงเทพธนบุรี” และภายหลังการปรับปรุงการปกครองใหม่เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 จึงได้เปลี่ยนเป็น “กรุงเทพมหานคร” แต่นิยมเรียกกันว่า “กรุงเทพฯ”

กรุงเทพมหานคร หรือ บางกอกในชื่อเดิม เมื่อแรกแห่งการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ คือ ถิ่นอาศัยของกลุ่มชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ โดยประกอบด้วยชนพื้นถิ่น (ชาวสยามหรือ

ไทย) กลุ่มชาวจีน แยกเปอร์เซีย เชลยศึกชาวลาว ผู้ลี้ภัยสงครามภายในดินแดนชาวนวน มอญ (กรมศิลปากร ,2543)

1. ชนพื้นถิ่น (ชาวสยาม หรือไทย) กลุ่มชนกลุ่มนี้ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณทุ่งพระเมรุ (สนามหลวง ในปัจจุบัน) ทุ่งสามเสน ทุ่งบางกะปิ ทุ่งแสนแสบ ทุ่งมหาเมฆ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา

2. กลุ่มชาวจีน ตั้งบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันออก เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนาพระบรมมหาราชวัง ในพื้นที่อันเป็นที่ดินของชาวจีน ในสกุลไกรฤกษ์นั้น โปรดเกล้า ให้กลุ่มชาวจีนย้ายบ้านเรือนไปตั้งอยู่ในบริเวณตั้งแต่คลองใต้ วัดสามปลื้ม จนถึงคลองเหนือ วัดสามเพ็ง กลุ่มชาวจีนเหล่านี้ ประกอบอาชีพพ่อค้าทางบกและทางทะเล รวมไปถึงการรับจ้างเป็นแรงงาน

3. กลุ่มชาวแยกเปอร์เซีย ตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ในบริเวณปากคลองมหานาค ซึ่งอยู่ถัดจากหัวแหลมขึ้นไปทางแม่น้ำเจ้าพระยา ริมคลองแสนแสบ และคลองบางกอกน้อย ประกอบอาชีพค้าขาย ทำสวน งานฝีมือ

4. กลุ่มเชลยศึกชาวลาว เป็นกลุ่มชาวลาวเวียงจันทน์ ที่ถูกกวาดต้อนมาแต่ครั้งสมัยกรุงธนบุรี ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเขตคลองคูรอบพระนคร ประกอบอาชีพช่างฝีมือ ผู้ใช้แรงงาน

5. กลุ่มชาวนวน เป็นกลุ่มชนที่อพยพลี้ภัยสงคราม ในดินแดนนับแต่กรุงศรีอยุธยา โดยอพยพมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณ ถนนตรีเพชร และถนนบ้านหม้อปัจจุบัน ในช่วงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ชาวนวนได้ลี้ภัยสงคราม มาตั้งบ้านเรือนในบริเวณบางโพ สะพานขาว และสามเสนในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย

6. กลุ่มชาวมอญ เป็นกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ลี้ภัยสงครามในดินแดน มาตั้งถิ่นฐานในบางกอก นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยกลุ่มชาวมอญ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณคลองคูเมืองเดิม ใกล้ป้อมวิชัยประสิทธิ์ และฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา แถบปากคลองใต้บ้านขมิ้น คลองบางกอกใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ อาทิ เงาะ ส้ม สับปะรด ลางสาด ปันภาชนะดินเผา

นอกจากนี้ ในช่วงหลังการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ นับแต่ พ.ศ. 2329 เป็นต้นมา บ้านเมืองเริ่มมีความสงบสุข ทำให้ราษฎรในหัวเมืองต่างๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น อีกทั้งได้มีการกวาดต้อนเชลยเข้ามา เพิ่มเติม และตั้งนิคมชาวต่างด้าวในกรุงเทพฯ อาทิ ชาวเขมร ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณริมคลองรอบกรุง เยื้องปากคลองหลอด ชาวเมืองทวายในพม่า ตั้งบ้านเรือนอยู่วัดคอกกระบือ (วัดยานนาวาในปัจจุบัน) ชาวมลายู เป็นกลุ่มเชลยที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กวาดต้อนมาเป็นเชลยวังหน้า เมื่อ พ.ศ. 2329 ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณหน้าวัดชนะสงคราม อีกส่วนหนึ่งเป็นเชลยมลายูของวังหน้า ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณ ริมคลองมหานาค

กลุ่มชนเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจในช่วงรัตนโกสินทร์ และบางกลุ่มยังเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะหัตถกรรมในท้องถิ่น กลายเป็นเรื่องเล่าขานถึงย่านการผลิตผลงานศิลปะหัตถกรรมต่างๆของกรุงเทพมหานครสืบต่อมา

ความหลากหลายทางเชื้อชาติของกลุ่มชนในกรุงเทพมหานคร เมื่อแรกตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์ศิลปะ และหัตถกรรม จากภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ด้วยเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่จะรวบรวมชุมชนที่เป็นย่านงานศิลปะ และหัตถกรรม ไว้เช่นเดียวกับเมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยแบ่งเป็นย่านใหญ่ๆได้ 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยย่านศิลปะ และหัตถกรรม อาทิ บ้านบุ (หมู่บ้านช่างทำชันลงหิน ตั้งอยู่ข้างวัดสุวรรณาราม ในคลองบางกอกน้อย บ้านช่างหล่อ) หมู่บ้านหล่อพระพุทธรูป (ตั้งอยู่หลังวัดระฆังโฆสิตาราม) บ้านขมิ้น (หมู่บ้านทำผงขมิ้น ตั้งอยู่ใกล้บ้านช่างหล่อ)

2. ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย ย่านศิลปะ หัตถกรรม ที่มีความหลากหลายเช่นเดียวกัน อาทิ บ้านบาตร (หมู่บ้านทำบาตรพระ ตั้งอยู่ข้างวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร) บ้านดอกไม้ (หมู่บ้านทำดอกไม้ไฟ และพลุ ตั้งอยู่ริมคลองโ่งอ่าง หลังวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร) คลองโ่งอ่าง (ย่านผลิตภาชนะดินเผา ประเภทโ่ง กระถาง ฯลฯ ตั้งอยู่ริมคลองโ่งอ่าง หลังวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร บ้านหม้อ (หมู่บ้านผลิตภาชนะดินเผา เพื่อการหุงต้มและบรรจุภัณฑ์ ตั้งอยู่ริมถนนเฟื่องนครตอนใต้) บ้านช่างทอง (หมู่บ้านทำทองคำเปลว ตั้งอยู่ข้างวัดสุทัศน์เทพวราราม และถนนตีทองในปัจจุบัน) บ้านพานถม (หมู่บ้านทำเครื่องถม ตั้งอยู่ข้างวัดตรีทศเทพ)

ปัจจุบัน ในสายตาของคนทั่วไป มักมองกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองหลวง เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงิน-การธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และเป็นศูนย์กลางวิทยาการที่มีลักษณะเป็นภาพรวมในเอกลักษณ์ของชาติสาขาต่างๆ หรือเป็น “งานหลวง” เช่น ศูนย์กลางงานช่างหลวง ที่ทุกภูมิภาคมักปรับรูปแบบงานศิลปกรรมไปสร้างตามแบบเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยท้องถิ่นต่างๆ ทั้งย่าน ถนน หรือชุมชน ที่มีเรื่องราวความเป็นมาของผู้คนกลุ่มต่างๆ มีวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ และผลงานศิลปะหัตถกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป ภายใต้วิถีชีวิตแบบเมืองหลวง

กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน แบ่งการปกครองเป็น 50 เขต โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 1,562.2 ตารางกิโลเมตร. จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1. คติ ความคิด ความเชื่อ

สภาพของภูมิปัญญานี้ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติและยึดถือสืบทอดกันมาเพื่อการดำเนินชีวิตสงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น

- ความเชื่อแบบศาสนา เช่น ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ความเชื่อแบบพราหมณ์-ฮินดู ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์ ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม เป็นต้น
- ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ และการบวงสรวงต่างๆ เป็นต้น
- ความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส ผู้นำทางศาสนาต่างๆ พระสงฆ์ เป็นต้น

บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญากลุ่มนี้ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้นำทางศาสนาต่างๆ ซึ่งมีในแต่ละท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 ศิลป วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มนี้ได้แก่

- ด้านศิลปะ เช่น ศิลปะการเล่นดนตรีไทย ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น
- ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่า ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการตาย เป็นต้น

บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้นำในท้องถิ่น เป็นต้น และภูมิปัญญาเหล่านี้ มีการปฏิบัติกันอยู่เกือบทั่วไป

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น

สภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มนี้ จากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่จะปรากฏให้เห็นในลักษณะศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งชาวบ้านได้นำมาประกอบเป็นอาชีพท้องถิ่น สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การเกษตรแบบดั้งเดิม เช่น การทำไร่ การทำนา การทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาปราบศัตรูพืช การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
2. การโลหะ เช่น การทำขันลงหิน การหล่อพระ การทำทอง การทำบาตร เป็นต้น
3. การแกะสลัก เช่น เครื่องไม้แกะสลักต่างๆ เป็นต้น
4. การอุตสาหกรรม เช่น สถานประกอบการโรงงานต่างๆ เป็นต้น
5. การพาณิชย์และการบริการ เช่น การค้าขาย การขนส่ง และการบริการต่างๆ เป็นต้น

บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มนี้ได้แก่ ช่างชาวบ้าน ช่างเทคนิค ช่างฝีมือ ชาวบ้านผู้นำในชุมชนท้องถิ่น และพบว่า มีกระจายไปตามแหล่งภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น

กลุ่มที่ 4 แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มนี้ พบว่า เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาเอกสารและสอบถามเท่าที่พบ เช่น การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน การเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ งานประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น

บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มนี้ ได้แก่ ชาวบ้าน ช่างเทคนิค ช่างฝีมือชาวบ้าน ผู้นำในชุมชน/ท้องถิ่น และพบว่า มีกระจายไปตามแหล่งภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อังกูล สมคะเนย์ (2535) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน เห็นด้วยและได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาใช้พัฒนาหลักสูตร ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ด้วยวิธีการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิคชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านนโยบายและการนิเทศติดตามผล ตลอดจนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกับชุมชนไม่เคยมีการวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน นโยบายการควบคุมวิชาการจากหน่วยงานบังคับบัญชาและจากส่วนกลาง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่ประสบผลสำเร็จ

วิชา ทรวงแสง (2538) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษและวรรณกรรมไทยด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจทัศนคติและทักษะการแสวงหาและการถ่ายทอดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง ภายหลังจากทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีความสนใจในชั้นเรียนสูงมาก และนักศึกษามีความเห็นด้วยเป็นอย่างมากกับรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาและทดลองใช้

กิตติพิศ ศิริสูตร (2538) ได้วิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ศิษยานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนได้รับนโยบาย การสนับสนุนส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้มีการนำเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ ครูส่วนใหญ่ศึกษาและนำภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมและไปศึกษาจากปราชญ์ชาวบ้านเหล่านั้น ในด้านการจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่ ไม่มีการจัดทำ สาเหตุคือ มีภารกิจมากเกินไปและไม่มีเวลาเพียงพอ ปัญหาในการนิเทศ ติดตามผลคือ ขาดงบประมาณและไม่มีเวลาที่จะติดตามผล ผู้บริหารยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540) ได้วิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมากที่สุด คือ กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รองลงมาคือ กลุ่มคติความคิด ความเชื่อ การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ ส่วนใหญ่ใช้วิธีเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือช่างฝีมือมาเป็นวิทยากร ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ความรู้เรื่องสมุนไพร การจักสาน การเกษตรแบบผสมผสาน ส่วนปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่า ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ความเชื่อจากศาสนา และวัฒนธรรมหรือประเพณีดั้งเดิมในชุมชนมาสอนในโรงเรียน

ต่อศักดิ์ บุญเสื่อ(2541) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินการด้านแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 58.00 ด้านการพัฒนาหลักสูตรในท้องถิ่น ร้อยละ 60.03 และด้านการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ร้อยละ 19.36 ผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

นิตยา บุตรศรี (2542) ได้วิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่พัฒนาหลักสูตรในลักษณะการปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริม ผู้บริหารโรงเรียนได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการบริหารและบริการหลักสูตร การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาและใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพบว่า ประสบปัญหาในด้านการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรและด้านการสอน

อุดม หล้าปวงศ์และคณะ (2545) ได้วิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความตระหนัก เน้นให้เห็นคุณค่าและความสำคัญต่อการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง และโรงเรียนให้ความสำคัญต่อผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน 35 โรงเรียน จำนวน 35 คน

1.2 ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ 35 โรงเรียน จำนวน 35 คน

1.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ 35 โรงเรียน จำนวน 280 คน

1.4 หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 35 โรงเรียน จำนวน 35 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูผู้สอนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ 35 โรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน เลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียนรวม 280 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 665 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 3 ฉบับโดยมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ แบบปลายเปิด (Open-ended)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ แบบปลายเปิด (Open-ended)

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ แบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ แบบปลายเปิด (Open-ended)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนวิธีสร้างเครื่องมือ
2. จัดทำโครงสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา
3. สร้างเครื่องมือฉบับร่างและนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

4. นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสมบูรณ์ ความตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้
5. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
6. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและครูผู้สอน ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 โรงเรียน
2. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือราชการที่ออกโดยกรมสามัญศึกษาและบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงหัวหน้าสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน
3. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรทั้ง 35 โรงเรียน
4. จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มประชากรทั้งสิ้น 665 ฉบับ ได้รับคืนและมี ความสมบูรณ์ จำนวน 594 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.32 จำแนกเป็นแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 60 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 แบบสอบถามของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 และแบบสอบถามของครูผู้สอน จำนวน 504 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.00 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	แบบสอบถามที่ส่งไป	แบบสอบถามที่ได้รับคืน	ร้อยละ
	จำนวน	จำนวน	
ผู้บริหารโรงเรียน	70	60	85.71
หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	35	30	85.71
ครูผู้สอน	560	504	90.00
รวม	665	594	89.32

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม กับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบการบรรยาย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ส่วนคำถามปลายเปิดใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา จัดลำดับความถี่และหาค่าร้อยละนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบการบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สูตรคำนวณหาค่าร้อยละ (ประคอง กรรณสูต , 2525)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบในแต่ละข้อ}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร นั้น ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็น ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน ใน โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน (รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 - 4)

ตอนที่ 2 เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหาร หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน ในโรงเรียนแกนนำร่วม พัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 5 - 13)

ตอนที่ 3 เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหาร หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน ในโรงเรียนแกนนำร่วม พัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 14 - 22)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
		(N = 60)	
1.	ขนาดของโรงเรียน		
	- ขนาดใหญ่	26	43.33
	- ขนาดใหญ่พิเศษ	34	56.67
2.	เพศ		
	- ชาย	39	65.00
	- หญิง	21	35.00
3.	อายุ		
	- 40 – 49 ปี	13	21.67
	- 50 ปีขึ้นไป	47	78.33
4.	วุฒิทางการศึกษา		
	- ปริญญาตรี	10	16.67
	- ปริญญาโท	50	83.33
5.	ตำแหน่งปัจจุบัน		
	- ผู้อำนวยการ	30	50.00
	- ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	30	50.00
6.	ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร		
	- 1 – 5 ปี	8	13.33
	- 6 - 10 ปี	17	28.33
	- 11 – 15 ปี	10	16.67
	- 16 – 20 ปี	9	15.00
	- มากกว่า 20 ปี	16	26.67

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
7. การเข้ารับการอบรมหรือประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- เคย	59	98.33
- ไม่เคย	1	1.67
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือจัดประชุม สัมมนา คือ (N = 59)		
- สหวิทยาเขต	21	35.59
- กรมสามัญศึกษา	53	89.83
- กรมวิชาการ	13	22.03
- สถาบันราชภัฏพระนคร	1	1.69
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1	1.69
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1	1.69
ประสานมิตร		
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	1.69
8. การเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- เคย	29	48.33
- ไม่เคย	31	51.67
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือจัดประชุม สัมมนา คือ (N = 29)		
- สหวิทยาเขต	8	27.59
- กรมสามัญศึกษา	23	79.31
- กรมวิชาการ	4	13.79
- โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ	1	3.45
เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
9. ความคิดเห็นของผู้บริหารในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา		
- เห็นด้วย	60	100.00
ผู้บริหารเห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะ		
- โรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรตรงตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น	41	68.33
- ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จาก ท้องถิ่นของตน เป็นการเชื่อมโยงท้องถิ่นกับ ชีวิตจริงและการทำงาน	47	78.33
- ผู้เรียนเกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น ของตน	46	76.67
- เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	43	71.67
- เป็นการส่งเสริม พี่นฟูและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป	46	76.67

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนและสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็น ร้อยละ 56.67 รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 43.33 ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 65.00 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 35.00 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ผู้บริหาร ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 78.33 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็น ร้อยละ 21.67

ในด้านวุฒิทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็น ร้อยละ 83.33 รองลงมาคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.67

ส่วนตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 50.00

เมื่อพิจารณาประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จะมี ประสบการณ์ในช่วง 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.33 รองลงมาคือ มากกว่า 20 ปี และ 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.67 และ 16.67 ตามลำดับ

สำหรับการอบรมหรือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 98.33 และไม่เคยเข้า รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 1.67 โดยหน่วยงานที่ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับการ อบรมหรือสัมมนาพบว่าส่วนใหญ่คือ กรมสามัญศึกษา คิดเป็นร้อยละ 89.83 รองลงมาคือ สหวิทยาเขต และ กรมวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 35.59 และ 22.03 ตามลำดับ

ส่วนการอบรมหรือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วม ประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 51.67 และเคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อย ละ 48.33 โดยหน่วยงานที่ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาพบว่า ส่วนใหญ่คือ กรมสามัญ ศึกษา คิดเป็นร้อยละ 79.31 รองลงมาคือ สหวิทยาเขต และ กรมวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 27.59 และ 13.79 ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นของผู้บริหารในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารทั้งหมดเห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยผู้บริหารส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า จะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน เป็น การเชื่อมโยงท้องถิ่นกับชีวิตจริงและการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 78.33 รองลงมาคือ ผู้เรียนเกิดความรัก และผูกพันกับท้องถิ่นของตน และ เป็นการส่งเสริม ฟื้นฟู และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนให้ คงอยู่ต่อไป คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 76.67

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 สถานภาพทั่วไปของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานภาพ		จำนวน (N = 30)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	- ชาย	18	60.00
	- หญิง	12	40.00
2.	อายุ		
	- 30 – 39 ปี	8	26.67
	- 40 – 49 ปี	12	40.00
	- 50 ปีขึ้นไป	10	33.33
3.	วุฒิทางการศึกษา		
	- ปริญญาตรี	22	73.33
	- ปริญญาโท	8	26.67
4.	ประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
	- 1 – 5 ปี	14	46.67
	- 6 – 10 ปี	7	23.33
	- 11 – 15 ปี	3	10.00
	- 16 – 20 ปี	5	16.67
	- มากกว่า 20 ปี	1	3.33
5.	การเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
	- เคย	30	100.00
	- ไม่เคย	0	0.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 35)	ร้อยละ
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือจัดประชุม		
สัมมนา คือ (N = 30)		
- สหวิทยาเขต	9	30.00
- กรมสามัญศึกษา	24	80.00
- กรมวิชาการ	8	26.67
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน	1	3.33
- ศูนย์พัฒนาวิชาสังคมศึกษา	1	3.33
6. การเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา		
เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ		
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- เคย	7	23.33
- ไม่เคย	23	76.67
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือจัดประชุม		
สัมมนา คือ (N = 7)		
- สหวิทยาเขต	3	42.86
- กรมสามัญศึกษา	3	42.86
- กรมวิชาการ	2	28.57
- โรงเรียน	2	28.57
- สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย	1	14.29

จากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.00 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ 50 ปีขึ้นไป และ 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ 26.67 ตามลำดับ

ในด้านวุฒิทางการศึกษา พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.33 รองลงมาคือ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 26.67

ส่วนประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาคือ 6 – 10 ปี และ 16 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.33 และ 16.67 ตามลำดับ

สำหรับการอบรมหรือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคน เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยหน่วยงานที่หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา พบว่า ส่วนใหญ่คือ กรมสามัญศึกษา คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ สหวิทยาเขต และ กรมวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 30.00 และ 26.67 ตามลำดับ

ส่วนการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 76.67 และ เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 23.33 โดยหน่วยงานที่หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา พบว่า ส่วนใหญ่คือ สหวิทยาเขต และกรมสามัญศึกษา คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 42.86 รองลงมาคือ กรมวิชาการ และ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 28.57

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน

สถานภาพ		จำนวน (N = 504)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	- ชาย	143	28.37
	- หญิง	361	71.63
2.	อายุ		
	- ต่ำกว่า 30 ปี	5	0.99
	- 30 – 39 ปี	80	15.87
	- 40 – 49 ปี	266	52.78
	- 50 ปีขึ้นไป	153	30.36
3.	วุฒิทางการศึกษา		
	- ปริญญาตรี	402	79.76
	- ปริญญาโท	102	20.24
4.	หน้าที่ปัจจุบัน		
	- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	252	50.00
	- ครูผู้สอน	252	50.00
5.	ประสบการณ์ในการทำงาน		
	- 1 – 5 ปี	4	0.79
	- 6 – 10 ปี	28	5.56
	- 11 – 15 ปี	51	10.12
	- 16 – 20 ปี	88	17.46
	- มากกว่า 20 ปี	333	66.07
6.	การเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
	- เคย	469	93.06
	- ไม่เคย	35	6.94

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 504)	ร้อยละ
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา คือ (N = 469)		
- สหวิทยาเขต	151	32.20
- กรมสามัญศึกษา	296	63.11
- กรมวิชาการ	97	20.68
- โรงเรียน	42	8.96
- สมาคมครูฝรั่งเศส	1	0.21
- ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน	2	0.43
- ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	1	0.21
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1	0.21
- กรมศิลปากร	2	0.43
- ชมรมวิชาชีพครูศิลปะแห่งประเทศไทย	3	0.64
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ แห่งประเทศไทย	4	0.85
- ศูนย์คณิตศาสตร์ โรงเรียน สวนกุหลาบวิทยาลัย	1	0.21
7. การเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- เคย	139	27.58
- ไม่เคย	365	72.42

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 504)	ร้อยละ
หน่วยงานที่ดำเนินการอบรมหรือ จัดประชุมสัมมนา คือ (N = 139)		
- สหวิทยาเขต	25	17.99
- กรมสามัญศึกษา	85	61.15
- กรมวิชาการ	33	23.74
- โรงเรียน	12	8.63
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ แห่งประเทศไทย	4	2.88
- สมาคมวิทยาศาสตร์	1	0.72
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ	1	0.72
- ชมรมวิชาชีพครูศิลปะแห่งประเทศไทย	2	1.44
- ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	2	1.44
- ศูนย์พัฒนาวิชาสังคม	2	1.44
- สถาบันนโยบายการศึกษาศึกษา	2	1.44
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษา แห่งชาติ	2	1.44
8. ความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 504)		
- เห็นด้วย	477	94.64
- ไม่เห็นด้วย	27	5.36

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N = 504)	ร้อยละ
9. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระ การเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 27)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	25	92.59
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้ รายปี/รายภาค	2	7.41
10. ความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 504)		
- เห็นด้วย	469	93.06
- ไม่เห็นด้วย	35	6.94
11. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 35)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	33	94.29
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	2	5.71

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	สถานภาพ	จำนวน (N = 504)	ร้อยละ
12.	ความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 504)		
	- เห็นด้วย	488	96.83
	- ไม่เห็นด้วย	16	3.17
13.	สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 16)		
	- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	14	87.50
	- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	2	12.50
14.	ความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 504)		
	- เห็นด้วย	488	96.83
	- ไม่เห็นด้วย	16	3.17
15.	สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 16)		
	- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	14	87.50
	- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2	12.50

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.63 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 28.37 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.78 รองลงมาคือ 50 ปีขึ้นไป และ 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.36 และ 15.87 ตามลำดับ

ในด้านวุฒิทางการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.76 รองลงมาคือ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 20.24 หน้าที่ปัจจุบันของครูผู้สอนคือ เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 50.00

ส่วนประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.07 รองลงมาคือ 16 – 20 ปี และ 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.46 และ 10.12 ตามลำดับ

สำหรับการอบรมหรือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 93.06 และไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 6.94 โดยหน่วยงานที่ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา พบว่าส่วนใหญ่คือ กรมสามัญศึกษา คิดเป็นร้อยละ 63.11 รองลงมาคือ สหวิทยาเขต และกรมวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 32.20 และ 20.68 ตามลำดับ

ส่วนการอบรมหรือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 72.42 และเคยเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 27.58 โดยหน่วยงานที่ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา พบว่าส่วนใหญ่คือ กรมสามัญศึกษา คิดเป็นร้อยละ 61.15 รองลงมาคือ กรมวิชาการ และ สหวิทยาเขต คิดเป็นร้อยละ 23.74 และ 17.99 ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 94.64 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 5.36 โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค คิดเป็นร้อยละ 92.59 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค คิดเป็นร้อยละ 7.41

ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 93.06 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6.94 โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา คิดเป็นร้อยละ 94.29

รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา คิดเป็นร้อยละ 5.71

สำหรับความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 96.83 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 3.17 โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 87.50 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 12.50

ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 96.83 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 3.17 โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนไม่เห็นด้วยเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 87.50 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 12.50

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ใน
โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2.1 การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตารางที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- มี	56	93.33
- ไม่มี	4	6.67
2. บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- มี	55	91.67
- ไม่มี	5	8.33
3. โรงเรียนมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา		
- มี	52	86.67
- ไม่มี	8	13.33
4. โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา		
- มี	57	95.00
- ไม่มี	3	5.00

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
5. วิธีการที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน		
- ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้เรื่องราว ข่าวสารของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	44	73.33
- ออกเยี่ยมเยียนชุมชน	19	31.67
- จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาโดยมีคนใน ชุมชนร่วมเป็นกรรมการ	60	100.00
- จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี	47	78.33
- ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่ชุมชน จัดกิจกรรมต่างๆ	48	80.00
- ให้บริการในด้านต่างๆแก่ชุมชนตามศักยภาพ ของโรงเรียน	55	91.67
- เชิญชวนให้ชุมชนร่วมสร้างห้องเทคโนโลยี ให้ลูกหลาน	2	3.33
6. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- นำกิจกรรม/เนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	53	88.33
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและ การจัดการเรียนรู้	27	45.00
- ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้ และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับ นักเรียน	4	6.67

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
7. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสืบค้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่		
- มีการแต่งตั้ง	28	46.67
- ไม่มีการแต่งตั้ง	32	53.33
คณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ (N = 28)		
- หัวหน้างานชุมชนสัมพันธ์ หัวหน้างานห้องสมุด และหัวหน้างานพิพิธภัณฑ์	2	7.14
- กรรมการวิชาการ กรรมการศูนย์วัฒนธรรม ของโรงเรียน	2	7.14
- ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างาน พัฒนาหลักสูตร	8	28.57
- ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครู อาจารย์ในโรงเรียน ตัวแทนจากสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	6	21.43
- ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองเครือข่าย	4	14.29
- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู อาจารย์ นักเรียน	2	7.14
- หัวหน้างานแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สารสนเทศ บรรณารักษ์ ครู อาจารย์	2	7.14
- คณะอาจารย์แนะแนวของโรงเรียน	2	7.14

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
8. ผู้ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่		
- คณะกรรมการสถานศึกษา	8	13.33
- คณะกรรมการดำเนินการสืบค้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น	28	46.67
- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	30	50.00
- ครู	32	53.33
- นักเรียน	26	43.33
- ผู้ปกครอง	21	35.00
- ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ	2	3.33
9. การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียน ได้แก่		
- จัดเก็บในสารสนเทศของโรงเรียน	44	73.33
- จัดทำข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ของโรงเรียน	7	11.67
- กลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มเป็นผู้จัดเก็บ	12	20.00
- งานชุมนุมสัมพันธ์เป็นผู้จัดเก็บ	2	3.33

จากตารางที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนส่วนใหญ่บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 93.33 และไม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.67 บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 91.67 และไม่มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.33

ในด้านความพร้อมเรื่องอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อม คิดเป็นร้อยละ 86.67 และไม่มีความพร้อม คิดเป็นร้อยละ 13.33

ส่วนเรื่องงบประมาณสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีงบประมาณสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 95.00 และไม่มีงบประมาณสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 5.00

สำหรับวิธีการที่โรงเรียนนำมาใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา โดยมีคนในชุมชนร่วมเป็นกรรมการ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ ให้บริการในด้านต่างๆแก่ชุมชนตามศักยภาพของโรงเรียน และ ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 91.67 และ 80.00 ตามลำดับ

สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88.33 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ และ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และ 6.67 ตามลำดับ

ส่วนการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 53.33 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 46.67 โดยคณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาคือ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครู อาจารย์ในโรงเรียน ตัวแทนจากสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู อาจารย์ นักเรียน และ ผู้ปกครองเครือข่าย คิดเป็นร้อยละ 21.43 และ 14.29 ตามลำดับ

สำหรับผู้ดำเนินการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มอบหมายให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ คณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ 46.67 ตามลำดับ

ส่วนการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดทำข้อมูลโดยจัดเก็บในสารสนเทศของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.33 รองลงมาคือกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มเป็นผู้จัดเก็บ และ จัดทำข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และ 11.67 ตามลำดับ

2.2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (N = 60)		
- นำมาใช้	54	90.00
- ไม่นำมาใช้	6	10.00
2. สาเหตุที่ผู้บริหารไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ (N = 6)		
- โรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์	4	66.67
- โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ล่วงหน้า ก่อนค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	33.33
3. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ (N = 54)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	54	100.00
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	42	77.78
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	22	40.74
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อที่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ (N = 54)		
4.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	47	87.04
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา	19	35.19
- การทำบุญตักบาตร	18	33.33
- คุณธรรม จริยธรรม	54	100.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการกำหนดวิสัยทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
4.2 ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	22	40.74
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา	45	83.33
- การเคารพผู้อาวุโส	35	64.81
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ (N = 42)		
5.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง	16	38.10
- การเลี้ยงสัตว์	3	7.14
5.2 การโลหะ		
- การทำชั้นลงหิน	2	4.76
- การหล่อพระ	2	4.76
- การทำทองเหลือง	2	4.76
- การทำบาตร	2	4.76
- การซ่อมเครื่องยนต์	2	4.76
- การเจียรไนพลอย	2	4.76
5.3 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	9	21.43
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	18	42.86
5.4 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	25	59.52
- การขนส่ง	7	16.67
- การโรงแรม	7	16.67
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	36	85.71

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการกำหนดวิสัยทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่นำมาใช้ในการ กำหนดวิสัยทัศน์ (N = 22)		
6.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์	13	59.09
- การทำนาควบคู่กับการทำไร่	1	4.55
- การปลูกเห็ดชนิดต่างๆ	2	9.09
6.2 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	2	9.09
6.3 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	8	36.36
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	8	36.36
- การทำดอกไม้จากถุงน่อง	2	9.09
- งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุ	6	27.27
- งานหนัง	2	9.09
- งานประดิษฐ์จากดอกไม้สด	2	9.09
7. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (N = 54)		
- โรงเรียนนำกิจกรรม/เนื้อหาสาระ	50	92.59
ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนด ในวิสัยทัศน์ โดยให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น		
- โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	11	20.37
เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียน		

จากตารางที่ 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.00 และ ไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 10.00 โดยสาเหตุที่ผู้บริหาร ไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่าเป็นเพราะ บางโรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงไม่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ บางโรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ล่วงหน้าก่อนค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 33.33

ในจำนวนโรงเรียนที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่า ส่วนใหญ่ ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่ เรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ เรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 77.78 และ 40.74 ตามลำดับ

ในจำนวนโรงเรียนที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่นำเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ เรื่องการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน และ เรื่องการประกอบ พิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 87.04 และ 35.19 ตามลำดับ เรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือ เรื่อง การเคารพผู้อาวุโส และ เรื่องการเคารพบรรพบุรุษ คิดเป็นร้อยละ 64.81 และ 40.74 ตามลำดับ

ในจำนวนโรงเรียนที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำ นา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมาคือเรื่อง การเลี้ยง สัตว์ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำชันลงหิน การหล่อพระ การทำ ทองเหลือง การทำบาตร การซ่อมเครื่องยนต์ และการเจียรไนพลอย มาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 4.76 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาคือ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 21.43 ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการ ท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมาคือ การค้าขาย การขนส่ง และ การโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 59.52 16.67 และ 16.67 ตามลำดับ

ในจำนวนโรงเรียนที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยี ชาวบ้าน มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรและปลูกพืช แบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่องการปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 59.09 รอง ลงมาคือ การปลูกเห็ดชนิดต่าง และ การทำนาควบคู่กับการทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ 4.55 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่องการปลูกกล้วยไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 9.09 ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่องงานประดิษฐ์จากดินหอม และ การทำดอกไม้จาก

เกร็ดปลา มาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 36.36 รองลงมาคือ งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุ คิดเป็นร้อยละ 27.27

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดในวิสัยทัศน์ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 92.59 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.37

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้
รายปี/รายภาค

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 504)		
- นำมาใช้	328	65.08
- ไม่นำมาใช้	176	34.92
สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 176)		
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	25	14.20
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	149	84.66
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามากำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ร่วมกับครู	2	1.14
2. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 328)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	187	57.01
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	207	63.11
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	324	98.78
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือ เทคโนโลยีชาวบ้าน	174	53.05

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้ รายปี/รายภาค (N = 187)		
3.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
- การนับถือพระพุทธเจ้า	72	38.50
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	115	61.50
- การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ	72	38.50
- ความเชื่อเรื่องกรรมและการ เวียนว่ายตายเกิด	78	41.71
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ ทางศาสนา	119	63.64
- พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย	44	23.53
- พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า	44	23.53
- การทำบุญตักบาตร	86	45.99
- คุณธรรม จริยธรรม	185	98.93
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	32	17.11
- การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	19	10.16
- การแบ่งชนชั้นวรรณะ	32	17.11
- การปฏิบัติตนตามหลักอหimsา 4	32	17.11
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	32	17.11
- การบูชาเทวดา	26	13.90

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- การนับถือพระยะโฮวาห์เป็นเทพเจ้า สูงสุดเพียงพระองค์เดียว	32	17.11
- ความเชื่อในเรื่องพระบิดา พระบุตร พระจิต	32	17.11
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	32	17.11
- การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	.32	17.11
- ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก	.32	17.11
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์มีลาอิกะฮ์หรือ เทพบริวาร พระคัมภีร์ของพระเจ้า บรรดาศาสนทูตวันสิ้นโลกและกฎ กำหนดสภาวะของพระอัลเลาะห์	30	16.04
- การทำพิธีปฏิญาณตน	30	16.04
- การทำละหมาด	30	16.04
- การถือศีลอด	30	16.04
- การบริจาคทรัพย์(ซะกาต)	30	16.04
- การประกอบพิธีฮัจญ์	30	16.04
- การปฏิบัติตามข้อห้ามของมุสลิม	30	16.04
3.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ	28	14.97
- การเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือน	28	14.97
3 3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	124	66.31
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	129	68.98
- การเคารพผู้อาวุโส	124	66.31

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด	จำนวน	ร้อยละ
สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค		
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่นำมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N= 207)		
4.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	153	73.91
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	146	70.53
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	157	75.85
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	157	75.85
- การเขียนลวดลายศิลปะแบบไทย	2	0.97
- การแกะฟิ์มลายไทย	2	0.97
4.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	139	67.15
- ประเพณีทอดกฐิน/ผ้าป่า	132	63.77
- ประเพณีสงกรานต์	140	67.63
- ประเพณีลอยกระทง	138	66.67
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	129	62.32
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	123	59.42
- ประเพณีการบวช	129	62.32
- ประเพณีการแต่งงาน	123	59.42
- มารยาทและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย	8	3.86

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้ รายปี/รายภาค (N = 324)		
๕.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	153	47.22
- การเลี้ยงสัตว์	141	43.52
- การเลี้ยงไก่แจ้	2	0.62
- การทำนาเกลือ	2	0.62
- การปลูกผักสวนครัว	3	0.93
5.2 การโลหะ		
- การทำชั้นลงหิน	1	0.31
- การหล่อพระ	8	2.47
- การทำทอง	7	2.16
- การทำบาตร	7	2.16
- งานเชื่อมโลหะ	2	0.62
- การทำโลหะให้บริสุทธิ์และการถลุงโลหะ	2	0.62
- การชุบโลหะด้วยไฟฟ้า	2	0.62
5.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	31	9.57
- การแกะสลักผัก ผลไม้	36	11.11
- การแกะโฟมลอยลายไทย	2	0.62
- การแกะกระจก	2	0.62

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
5.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	71	21.91
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	81	25.00
- การผลิตน้ำส้มสายชู	2	0.62
- การทำไวน์ผลไม้	2	0.62
- ช่างอิเล็กทรอนิกส์	2	0.62
5.5 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	62	19.14
- การขนส่ง	70	21.60
- การโรงแรม	51	15.74
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	291	89.81
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 174)		
6.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	92	52.87
- การทำนาควบคู่กับการทำไร่	5	2.87
- การประมง	2	1.15
- การปรับปรุงคุณภาพของดิน	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	2	1.15
- การเพาะเห็ดอย่างง่าย	2	1.15
- การปลูกพืชสมุนไพร	8	4.60
- การปลูกผักปลอดสารพิษ	10	5.75

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
6.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงินปลาทอง	28	16.09
- การเพาะเลี้ยงปลากัด	25	14.37
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	22	12.64
- การเพาะเลี้ยงปลาทับทิม	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงปลาดุก	4	2.30
- การเพาะเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	2	1.15
6.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	27	15.52
- การปลูกดอกกุหลาบ	19	10.92
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น	6	3.45
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	9	5.17
- การตกแต่งสวน	94	54.02
- การปลูกไม้ยืนต้น	2	1.15
6.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	17	9.77
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	33	18.97
- งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้	75	43.10
- การประดิษฐ์เรือจิ๋ว	2	1.15
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากโฟม	2	1.15
- การประดิษฐ์ของชำร่วย	2	1.15
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา	2	1.15
- การทำน้ำมันเหลืองเพื่อสุขภาพ	2	1.15
- การประดิษฐ์เครื่องจักสานจากใบลาน	2	1.15

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
- การทำเทียนหอม	2	1.15
- การทำดอกกุหลาบจากกระดาษสา	2	1.15
- การทำดอกไม้จากริบบิ้น	2	1.15
7. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 328)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	326	99.39
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	53	16.16
8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้		
8.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (N = 60)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	65.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	3	5.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	33	55.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	27	45.00

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
8.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์		
(N = 43)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	90.70
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	21	48.84
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	20.93
8.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม (N = 68)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	60	88.24
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	16.18
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	52	76.47
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	16.18
8.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา		
(N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	2	100.00

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
8.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (N = 58)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	58	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	46	79.31
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	18.97
8.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี (N = 56)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	56	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	43	76.79
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	16.07
8.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (N = 41)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	53.66
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	35	85.37
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	8	19.51

จากตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 65.08 และ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 34.92 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค คิดเป็นร้อยละ 84.66 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามากำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคร่วมกับครู คิดเป็นร้อยละ 14.20 และ 1.14 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.78 รองลงมาคือ เรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และ เรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 63.11 และ 57.01 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธมาใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่าสนใจส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 98.93 รองลงมาคือ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน คิดเป็นร้อยละ 63.64 และ 61.50 ตามลำดับ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 14.97 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.98 รองลงมาคือ การเคารพบรรพบุรุษ และ การเคารพผู้อาวุโส คิดเป็นร้อยละ เท่ากันคือ 66.31

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่องศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด และ ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 75.85 รองลงมาคือ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย และ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 73.91 และ 70.53 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่องประเพณีสงกรานต์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 67.63 รองลงมาคือเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และ ประเพณีลอยกระทง คิดเป็นร้อยละ 67.15 และ 66.67 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง คิดเป็นร้อยละ 47.22 รองลงมาคือเรื่อง การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 43.52 และ 0.93 ตามลำดับ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำทองมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.47 รองลงมาคือ การทำทอง และ การทำบาตร

คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 2.16 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ คิดเป็นร้อยละ 9.57 และการแกะโฟมลอยดล่ายไทย และการแกะกระจก คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือเรื่อง อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 21.91 และการผลิตน้ำส้มสายชู การทำไวน์ผลไม้ และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 89.81 รองลงมาคือเรื่อง การขนส่ง และการค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 21.60 และ 19.14 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ในเรื่องการทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 52.87 รองลงมาคือเรื่อง การปลูกผักปลอดสารพิษ และการปลูกพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 5.75 และ 4.60 ตามลำดับ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทองมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 16.09 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลากัด และการเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง คิดเป็นร้อยละ 14.37 และ 12.64 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 54.02 รองลงมาคือ การปลูกกล้วยไม้ และการปลูกดอกกุหลาบ คิดเป็นร้อยละ 15.52 และ 10.92 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา และ งานประดิษฐ์จากดินหอม คิดเป็นร้อยละ 18.97 และ 9.77 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธี นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 99.39 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 16.16

สำหรับครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคในกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม พบว่า ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 55.00 และ 45.00 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 90.70 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 48.84 และ 20.93 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.24 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.47 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 16.18 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 79.31 และ 18.97 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.79 และ 16.07 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 85.37 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 53.66 และ 19.51 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 30)		
- นำมาใช้	30	100.00
2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ (N = 30)		
- กิจกรรมแนะแนว	14	46.67
- กิจกรรมนักเรียน	30	100.00
3. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ใน กิจกรรมแนะแนว (N = 14)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	14	100.00
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	14	100.00
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	13	92.86
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	12	85.71
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาจัดกิจกรรมแนะแนว (N = 14)		
4.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
-- การนับถือพระพุทธรูปเจ้า	4	28.57
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	12	85.71
- การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ	12	85.71
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ	12	85.71
ทางศาสนา		
- การทำบุญตักบาตร	12	85.71
- คุณธรรม จริยธรรม	14	100.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	1	7.14
- การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	2	14.29
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	2	14.29
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	1	7.14
- การนับถือองค์สันตะปาปาเป็นผู้นำ ทางศาสนา	2	14.29
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์	1	7.14
- การศรัทธาในอัลเลาะห์มีลาอิกะฮ์หรือ เทพบริวาร	1	7.14
- การศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า	1	7.14
- การทำพิธีปฏิบัติญาณตน	1	7.14
- การทำละหมาด	1	7.14
- การถือศีลอด	1	7.14
- การประกอบพิธีฮัจญ์	1	7.14
- การปฏิบัติตามข้อห้ามของมุสลิม	1	7.14
4.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาน	1	7.14
4 3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	10	71.43
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	11	78.57

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
- การเคารพผู้อาวุโส	13	92.86
- การประพุดิตัวที่เหมาะสม	2	14.29
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่นำมาจัดกิจกรรมแนะแนว (N = 14)		
5.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	7	50.00
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	5	35.71
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	4	28.57
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	2	14.29
5.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	14	100.00
- ประเพณีทอดกฐิน	6	42.86
- ประเพณีทอดผ้าป่า	8	57.14
- ประเพณีสงกรานต์	4	28.57
- ประเพณีลอยกระทง	9	64.29
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	1	7.14
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	1	7.14
- ประเพณีการบวช	2	14.29
- ประเพณีการแต่งงาน	2	14.29
- มารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	1	7.14
- ประเพณีต่างๆของชาวจีน	1	7.14

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาจัดกิจกรรมแนะแนว (N = 13)		
6.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	3	23.08
- การเลี้ยงสัตว์	1	7.69
6.2 การไล่หะ		
- การหล่อพระ	2	15.38
- การทำบาตร	1	7.69
6.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	1	7.69
- การแกะสลักผัก ผลไม้	6	46.15
6.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	2	15.38
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	9	69.23
- งานหัตถ์	1	7.69
6.5 การพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	10	76.92
- การขนส่ง	2	15.38
- การโรงแรม	3	23.08
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	11	84.62

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาจัดกิจกรรม แนะแนว (N = 12)		
7.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบ ผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์	3	25.00
7.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง	3	25.00
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	7	58.33
- การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	1	8.33
7.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	5	41.67
- การปลูกดอกกุหลาบ	1	8.33
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น	1	8.33
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	4	33.33
- การตกแต่งสวน	9	75.00
- การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับทั่วไป	1	8.33
7.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	2	16.67
- การทำกรงนกจากเขาสัตว์	1	8.33
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	3	25.00
- งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้	4	33.33
- การทำหมวก ตะกร้าจากกระป๋องน้ำอัดลม	1	8.33
- การทำของชำร่วยจากวัสดุต่างๆ	1	8.33
- การประดิษฐ์ดอกกุหลาบจากกระดาษ	1	8.33

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
8. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม แนะแนว (N = 14)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว	8	57.14
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมแนะแนว	13	92.86
9. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัด กิจกรรมนักเรียน (N = 30)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	29	96.67
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	29	96.67
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	30	100.00
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	21	70.00
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาจัดกิจกรรมแนะแนว (N = 29)		
10.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
-- การนับถือพระพุทธรูปเจ้า	8	27.59
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	26	89.66
- การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ	22	75.86
- ความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่าย ตายเกิด	3	10.34

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ ทางศาสนา	26	89.66
- พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย	1	3.45
- พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า	5	17.24
- การทำบุญตักบาตร	25	86.21
- คุณธรรม จริยธรรม	29	100.00
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	1	3.45
- การแบ่งชนชั้นวรรณะ	1	3.45
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	1	3.45
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- ความเชื่อในเรื่องพระบิดา พระบุตร พระจิต	1	3.45
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	1	3.45
- ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก	1	3.45
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์	1	3.45
- การทำละหมาด	1	3.45
- การถือศีลอด	1	3.45
- การประกอบพิธีฮัจญ์	1	3.45
10.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญูณ	3	10.34
- การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน	2	6.90

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
10 3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	11	37.93
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	18	62.07
- การเคารพผู้อาวุโส	15	51.72
- การประพฤติตัวที่เหมาะสม	2	6.90
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่นำมาจัดกิจกรรมนักเรียน (N = 29)		
11.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	22	75.86
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	24	82.76
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	17	58.62
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	11	37.93
- การเล่นดนตรีสากล	1	3.45
11.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	24	82.76
- ประเพณีทอดกฐิน	16	55.17
- ประเพณีทอดผ้าป่า	14	48.28
- ประเพณีสงกรานต์	14	48.28
- ประเพณีลอยกระทง	18	62.07
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	2	6.90
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	2	6.90
- ประเพณีการบวช	6	20.69
- ประเพณีการแต่งงาน	1	3.45

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาจัดกิจกรรมนักเรียน (N = 30)		
12.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	16	53.33
- การเลี้ยงสัตว์	7	23.33
12.2 การไถหะ		
- การทำชั้นลงหิน	3	10.00
- การหล่อพระ	3	10.00
- การทำทอง	1	3.33
- การทำทองเหลือง	1	3.33
12.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	3	10.00
- การแกะสลักผัก ผลไม้	18	60.00
- การแกะกระจก	1	3.33
12.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	2	6.67
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	8	26.67
- งานช่างไม้	3	10.00
12.5 การพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	15	50.00
- การขนส่ง	1	3.33
- การโรงแรม	4	13.33
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	22	73.33

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาจัดกิจกรรม นักเรียน (N = 21)		
13.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบ ผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์	6	28.57
13.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง	5	23.81
- การเพาะเลี้ยงปลาคาร์พ	1	4.76
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	6	28.57
- การเพาะเลี้ยงปลากัด	3	14.29
- การเพาะเลี้ยงปลาดุก	1	4.76
- การเพาะเลี้ยงปลาทับทิม	1	4.76
13.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	6	28.57
- การปลูกดอกกุหลาบ	1	4.76
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	3	14.29
- การตกแต่งสวน	9	42.86
13.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	2	9.52
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	5	23.81
- งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้	8	38.10
- การประดิษฐ์ดอกกุหลาบจากกระดาษสา	1	4.76
- การทำเทียนหอม	1	4.76
- งานหนัง	1	4.76

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
- การทำดอกไม้จากถุงน่อง	1	4.76
- การประดิษฐ์เครื่องจักสานจากใบลาน	1	4.76
- การทำน้ำมันเหลืองเพื่อสุขภาพ	1	4.76
14. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม นักเรียน (N = 30)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน	23	76.67
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมนักเรียน	21	70.00
15. กิจกรรมนักเรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ (N = 30)		
- กิจกรรมชุมนุม	29	96.67
- กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน	8	26.67
- กิจกรรมโครงงาน	27	90.00

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งหมดนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ จัดกิจกรรมแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 46.67

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ และ เรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 รองลงมาคือเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ เรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.86 และ 85.71 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ มาใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่านำมาใช้ส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือเรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา และ การทำบุญตักบาตร คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 85.71 ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่ นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การเคารพผู้อาวุโส มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมาคือ การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ และ การเคารพบรรพบุรุษ คิดเป็นร้อยละ 78.57 และ 71.43 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่ นำเรื่องศิลปะการเล่นดนตรีไทยมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือเรื่อง ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ และ ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด คิดเป็นร้อยละ 35.71 และ 28.57 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือเรื่อง ประเพณีลอยกระทง และ ประเพณีทอดผ้าป่า คิดเป็นร้อยละ 64.29 และ 57.14 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 23.08 รองลงมาคือเรื่อง การเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 7.69 ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่ นำเรื่องการทำเครื่องประดับมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 15.38 รองลงมาคือเรื่อง การทำบาตร คิดเป็นร้อยละ 7.69 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ คิดเป็นร้อยละ 7.69 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 69.23

รองลงมาคือเรื่อง อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ และ งานหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 15.38 และ 7.69 ตามลำดับ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 84.62 รองลงมาคือเรื่อง การค้าขาย และการโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 76.92 และ 23.08 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ในเรื่องการทำการเกษตร และปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.00 ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 25.00 และ 8.33 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือเรื่อง การปลูกกล้วยไม้ และการตัดแต่งต้นไม้ประดับ คิดเป็นร้อยละ 41.67 และ 33.33 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากกระดาษ และ งานประดิษฐ์จากดินหอม คิดเป็นร้อยละ 25.00 และ 16.67 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมาคือ นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 57.14

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ และ เรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 96.67

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธมาใช้ เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่ามาใช้ส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือเรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน และการประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 89.66 ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 10.34 รองลงมาคือเรื่องการชนไหว้ผีบ้าน ผีเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.90 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 62.07 รองลงมาคือ การเคารพผู้อาวุโส และการเคารพบรรพบุรุษ คิดเป็นร้อยละ 51.72 และ 37.93 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่องศิลปะการแสดงนาฏศิลป์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 82.76 รองลงมาคือเรื่องศิลปะการเล่นดนตรีไทย และศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด คิดเป็นร้อยละ 75.86 และ 58.62 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 82.76 รองลงมาคือเรื่อง ประเพณีลอยกระทง และ ประเพณีทอดกฐิน คิดเป็นร้อยละ 62.07 และ 55.17 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือเรื่อง การเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 23.33 ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำชิ้นลงหินและการหล่อพระมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 10.00 รองลงมาคือเรื่อง การทำทอง และ การทำทองเหลือง คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 3.33 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ และ การแกะกระจก คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ 3.33 ตามลำดับ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาคือเรื่อง งานช่างไม้ และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ 6.67 ตามลำดับ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 73.33รองลงมาคือเรื่อง การค้าขาย และ การโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ 13.33 ตามลำดับ

ในจำนวนหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ในเรื่อง การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลากัด คิดเป็นร้อยละ 23.81 และ 14.29 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาคือเรื่อง การปลูกกล้วยไม้ และ การตัดแต่งต้นไม้เปียเขียน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และ 14.29 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา และ งานประดิษฐ์จากดินเหนียว คิดเป็นร้อยละ 23.81 และ 9.52 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 76.67 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 70.00

ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมชุมนุม คิดเป็นร้อยละ 96.67 รองลงมาคือ กิจกรรมโครงงาน และ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน คิดเป็นร้อยละ 90.00 และ 26.67 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 504)		
- นำมาใช้	328	65.08
- ไม่นำมาใช้	176	34.92
สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา (N = 176)		
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	25	14.20
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	149	84.66
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมจัดทำคำอธิบายรายวิชาพร้อมกับครู เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นต้องนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	2	1.14
- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็น กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นหนักในด้านเนื้อหา ไม่จำเป็นต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	15	8.52
- เนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ไม่ สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จึงไม่นำมาใช้	2	1.14
2. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 328)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	187	57.01
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	207	63.11

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	324	98.78
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือ เทคโนโลยีชาวบ้าน	174	53.05
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา (N = 187)		
3.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
- การนับถือพระพุทธเจ้า	72	38.50
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	115	61.50
- การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ	72	38.50
- ความเชื่อเรื่องกรรมและการ เวียนว่ายตายเกิด	78	41.71
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ ทางศาสนา	119	63.64
- พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย	44	23.53
- พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า	44	23.53
- การทำบุญตักบาตร	86	45.99
- คุณธรรม จริยธรรม	185	98.93
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	32	17.11
- การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	19	10.16
- การแบ่งชนชั้นวรรณะ	32	17.11
- การปฏิบัติตนตามหลักอาศรม 4	32	17.11
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	32	17.11
- การบูชาเทวดา	26	13.90

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- การนับถือพระยะโฮวาห์เป็นเทพเจ้า สูงสุดเพียงพระองค์เดียว	32	17.11
- ความเชื่อในเรื่องพระบิดา พระบุตร พระจิต	32	17.11
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	32	17.11
- การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	.32	17.11
- ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก	.32	17.11
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์มีลาอิกะฮ์หรือ เทพบริวาร พระคัมภีร์ของพระเจ้า บรรดาศาสนทูตวันสิ้นโลกและกฎ กำหนดสภาวะของพระอัลเลาะห์	30	16.04
- การทำพิธีปฏิญาณตน	30	16.04
- การทำละหมาด	30	16.04
- การถือศีลอด	30	16.04
- การบริจาคทรัพย์(ซะกาต)	30	16.04
- การประกอบพิธีฮัจญ์	30	16.04
- การปฏิบัติตามข้อห้ามของมุสลิม	30	16.04
3.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญูญาณ	28	14.97
- การเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือน	28	14.97
3 3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	124	66.31
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	129	68.98
- การเคารพผู้อาวุโส	124	66.31

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่นำมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N= 207)		
4.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	153	73.91
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	146	70.53
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	157	75.85
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	157	75.85
- การเขียนลวดลายศิลปะแบบไทย	2	0.97
- การแกะฟิ์มลายไทย	2	0.97
4.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	139	67.15
- ประเพณีทอดกฐิน/ผ้าป่า	132	63.77
- ประเพณีสงกรานต์	140	67.63
- ประเพณีลอยกระทง	138	66.67
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	129	62.32
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	123	59.42
- ประเพณีการบวช	129	62.32
- ประเพณีการแต่งงาน	123	59.42
- มารยาทและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย	8	3.86
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 324)		
5.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	153	47.22

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- การเลี้ยงสัตว์	141	43.52
- การเลี้ยงไก่แจ้	2	0.62
- การทำนาเกลือ	2	0.62
- การปลูกผักสวนครัว	3	0.93
5.2 การโลหะ		
- การทำชั้นลงหิน	1	0.31
- การหล่อพระ	8	2.47
- การทำทอง	7	2.16
- การทำบาตร	7	2.16
- งานเชื่อมโลหะ	2	0.62
- การทำโลหะให้บริสุทธิ์และการถลุงโลหะ	2	0.62
- การชุบโลหะด้วยไฟฟ้า	2	0.62
5.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	31	9.57
- การแกะสลักผัก ผลไม้	36	11.11
- การแกะฟิ์มลวดลายไทย	2	0.62
- การแกะกระจก	2	0.62
5.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	71	21.91
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	81	25.00
- การผลิตน้ำส้มสายชู	2	0.62
- การทำไวน์ผลไม้	2	0.62
- ช่างอิเล็กทรอนิกส์	2	0.62
5.5 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	62	19.14
- การขนส่ง	70	21.60

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- การโรงแรม	51	15.74
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	291	89.81
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา (N = 174)		
6.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	92	52.87
- การทำนาควบคู่กับการทำไร่	5	2.87
- การประมง	2	1.15
- การปรับปรุงคุณภาพของดิน	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	2	1.15
- การเพาะเห็ดอย่างง่าย	2	1.15
- การปลูกพืชสมุนไพร	8	4.60
- การปลูกผักปลอดสารพิษ	10	5.75
6.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงินปลาทอง	28	16.09
- การเพาะเลี้ยงปลากัด	25	14.37
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	22	12.64
- การเพาะเลี้ยงปลาทับทิม	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงปลาดุก	4	2.30
- การเพาะเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์	2	1.15
- การเพาะเลี้ยงปลาสร้อยงาม	2	1.15
6.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	27	15.52
- การปลูกดอกกุหลาบ	19	10.92
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น	6	3.45
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	9	5.17

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- การตกแต่งสวน	94	54.02
- การปลูกไม้ยืนต้น	2	1.15
6.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	17	9.77
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	33	18.97
- งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้	75	43.10
- การประดิษฐ์เรือจิ๋ว	2	1.15
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากโฟม	2	1.15
- การประดิษฐ์ของชำร่วย	2	1.15
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา	2	1.15
- การทำน้ำมันเหลืองเพื่อสุขภาพ	2	1.15
- การประดิษฐ์เครื่องจักสานจากไผ่ลาน	2	1.15
- การทำเทียนหอม	2	1.15
- การทำดอกกุหลาบจากกระดาษสา	2	1.15
- การทำดอกไม้จากริบบิ้น	2	1.15
7. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำคำอธิบายรายวิชา (N = 328)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	326	99.39
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	41	12.50
8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้		
8.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (N = 60)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	65.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	3	5.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	33	55.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	27	45.00
8.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (N = 43)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	90.70
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	21	48.84
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	20.93
8.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม (N = 68)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	60	88.24
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	16.18
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	52	76.47
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	16.18

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
8.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา		
(N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	2	100.00
8.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (N = 58)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	58	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	46	79.31
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	18.97
8.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี (N = 56)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	56	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	43	76.79
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	16.07
8.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ		
(N = 41)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	53.66

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	35	85.37
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	8	19.51

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 65.08 และ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 34.92 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา คิดเป็นร้อยละ 84.66 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาร่วมจัดทำคำอธิบายรายวิชา ร่วมกับครู คิดเป็นร้อยละ 14.20 และ 1.14 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.78 รองลงมาคือเรื่อง ศิลปะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และ เรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 63.11 และ 57.01 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธมาใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่านำมาใช้ส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 98.93 รองลงมาคือ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน คิดเป็นร้อยละ 63.64 และ 61.50 ตามลำดับ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่ นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 14.97 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ นำเรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.98 รองลงมาคือ การเคารพบรรพบุรุษ และ การเคารพผู้อาวุโส คิดเป็นร้อยละ 66.31 เท่ากัน

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่องศิลปะด้านจิตรกรรม/ ภาพวาด และ ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากับคือ 75.85 รองลงมาคือ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย และ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 73.91 และ 70.53 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่องประเพณีสงกรานต์มาใช้ คิดเป็น ร้อยละ 67.63 รองลงมาคือเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และ ประเพณีลอยกระทง คิดเป็น ร้อยละ 67.15 และ 66.67 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำ คำอธิบายรายวิชา พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำ สวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง คิดเป็นร้อยละ 47.22 รองลงมาคือเรื่อง การเลี้ยงสัตว์ และ การปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 43.52 และ 0.93 ตามลำดับ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การหล่อพระมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.47 รองลงมาคือ การทำทอง และ การทำบาตร คิดเป็นร้อยละเท่ากับคือ 2.16 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ คิดเป็นร้อยละ 9.57 และการแกะโฟมลอยดลไทย และ การแกะ กระฉก คิดเป็นร้อยละเท่ากับคือ 0.62 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่องอุตสาหกรรมใน ครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือเรื่อง อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 21.91 และ การผลิตน้ำส้มสายชู การทำไวน์ผลไม้ และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละเท่ากับคือ 0.62 ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิด เป็นร้อยละ 89.81 รองลงมาคือเรื่อง การขนส่ง และ การค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 21.60 และ 19.14 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้านมา ใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า ในเรื่องการทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วน ใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 52.87 รองลงมาคือเรื่อง การ ปลูกผักปลอดสารพิษ และ การปลูกพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 5.75 และ 4.60 ตามลำดับ ในเรื่อง การเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทองมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 16.09 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลากัด และการเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง คิดเป็นร้อยละ 14.37 และ 12.64 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวนมาใช้ คิดเป็น ร้อยละ 54.02 รองลงมาคือ การปลูกกล้วยไม้ และ การปลูกดอกกุหลาบ คิดเป็นร้อยละ 15.52 และ 10.92 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา และ งานประดิษฐ์จากดินหอม คิดเป็น ร้อยละ 18.97 และ 9.77 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธี นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 99.39 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 12.50

สำหรับครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม พบว่า ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 55.00 และ 45.00 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 90.70 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 48.84 และ 20.93 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.24 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.47 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 16.18 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 79.31 และ 18.97 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.79 และ 16.07 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 85.37 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 53.66 และ 19.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 504)		
- นำมาใช้	330	65.48
- ไม่นำมาใช้	174	34.52
สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ (N = 174)		
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	25	14.20
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	147	84.48
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับครู	2	1.15
2. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 330)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	195	59.09
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	220	66.67
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	324	98.18
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือ เทคโนโลยีชาวบ้าน	176	53.33
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ (N = 195)		
3.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
- การนับถือพระพุทธรูปเจ้า	72	36.92
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน	118	60.51

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ	72	36.92
- ความเชื่อเรื่องกรรมและการ เวียนว่ายตายเกิด	78	40.00
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ ทางศาสนา	127	65.13
- พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย	44	22.56
- พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า	44	22.56
- การทำบุญตักบาตร	89	45.64
- คุณธรรม จริยธรรม	193	98.97
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	32	16.41
- การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	19	9.74
- การแบ่งชนชั้นวรรณะ	32	16.41
- การปฏิบัติตนตามหลักอศรม 4	32	16.41
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	32	16.41
- การบูชาเทวดา	26	13.33
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- การนับถือพระยะโฮวาห์เป็นเทพเจ้า สูงสุดเพียงพระองค์เดียว	32	16.41
- ความเชื่อในเรื่องพระบิดา พระบุตร พระจิต	32	16.41
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	32	16.41
- การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	.32	16.41
- ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก	.32	16.41

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์หัมลาอิกะฮ์หรือ เทพบิรवार พระคัมภีร์ของพระเจ้า บรรดาศาสนทูตวันสิ้นโลกและกฎ กำหนดสภาวะของพระอัลเลาะห์	30	15.38
- การทำพิธีปฏิบัติตน	30	15.38
- การทำละหมาด	30	15.38
- การถือศีลอด	30	15.38
- การบริจาคทรัพย์(ซะกาต)	30	15.38
- การประกอบพิธีฮัจญ์	30	15.38
- การปฏิบัติตามข้อห้ามของมุสลิม	30	15.38
3.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ	28	14.36
- การเช่นไหว้ผีบ้านผีเรือน	28	14.36
5 3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	124	63.59
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	129	66.15
- การเคารพผู้อาวุโส	124	63.59
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่นำมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N= 220)		
4.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	153	69.55
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	146	66.36
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	157	71.36
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	157	71.36

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การเขียนลวดลายศิลปะแบบไทย	2	0.91
- การแกะฟิมาลายไทย	2	0.91
4.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	139	63.18
- ประเพณีทอดกฐิน/ผ้าป่า	132	60.00
- ประเพณีสงกรานต์	148	67.27
- ประเพณีลอยกระทง	151	68.64
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	129	58.64
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	123	55.91
- ประเพณีการบวช	129	58.64
- ประเพณีการแต่งงาน	123	55.91
- มารยาทและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย	8	3.64
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 324)		
๕ 5.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	153	47.22
- การเลี้ยงสัตว์	141	43.52
- การเลี้ยงไก่แจ้	2	0.62
- การทำนาเกลือ	2	0.62
- การปลูกผักสวนครัว	3	0.93
5.2 การโลหะ		
- การทำชั้นลงหิน	1	0.31
- การหล่อพระ	8	2.47

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การทำทอง	7	2.16
- การทำบาตร	7	2.16
- งานเชื่อมโลหะ	2	0.62
- การทำโลหะให้บริสุทธิ์และการถลุงโลหะ	2	0.62
- การชุบโลหะด้วยไฟฟ้า	2	0.62
5.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	31	9.57
- การแกะสลักผัก ผลไม้	36	11.11
- การแกะโฟมลอยดลหายไทย	2	0.62
- การแกะกระจก	2	0.62
5.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	77	23.77
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	86	26.54
- การผลิตน้ำส้มสายชู	2	0.62
- การทำไวน์ผลไม้	2	0.62
- ช่างอิเล็กทรอนิกส์	2	0.62
5.5 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	64	19.75
- การขนส่ง	71	21.91
- การโรงแรม	5	1.54
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	291	89.81
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ (N = 176)		
6.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	92	52.27
- การทำนาควบคู่กับการทำไร่	5	2.84

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การประมง	2	1.14
- การปรับปรุงคุณภาพของดิน	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	2	1.14
- การเพาะเห็ดอย่างง่าย	2	1.14
- การปลูกพืชสมุนไพร	8	4.55
- การปลูกผักปลอดสารพิษ	10	5.68
6.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงินปลาทอง	28	15.91
- การเพาะเลี้ยงปลากัด	25	14.20
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	22	12.50
- การเพาะเลี้ยงปลาทับทิม	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงปลาดุก	4	2.27
- การเพาะเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	2	1.14
6.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	27	15.34
- การปลูกดอกกุหลาบ	19	10.80
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น	6	3.41
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	9	5.11
- การตกแต่งสวน	94	53.41
- การปลูกไม้ยืนต้น	2	1.14
6.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	17	9.66
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	33	18.75
- งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้	75	42.61

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การประดิษฐ์เรือจิ๋ว	2	1.14
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากโฟม	2	1.14
- การประดิษฐ์ของขำร่วย	2	1.14
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา	2	1.14
- การทำน้ำมันเหลืองเพื่อสุขภาพ	2	1.14
- การประดิษฐ์เครื่องจักสานจากไผ่ลาน	2	1.14
- การทำเทียนหอม	2	1.14
- การทำดอกกุหลาบจากกระดาษสา	2	1.14
- การทำดอกไม้จากกริบบิ้น	2	1.14
- การประดิษฐ์กระดาษห่อของขวัญ	2	1.14
เป็นรูปสามมิติและรูปทรงเรขาคณิต		
7. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ (N = 330)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	326	98.79
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	51	15.45
- ครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้	2	0.61
8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้		
8.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (N = 60)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	65.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	3	5.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	33	55.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	27	45.00
8.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์		
(N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
8.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์		
(N = 43)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	90.70
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	21	48.84
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	20.93
8.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม (N = 68)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	60	88.24
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	16.18
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	52	76.47

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	16.18
8.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	2	100.00
8.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (N = 58)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	58	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	46	79.31
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	18.97
8.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี (N = 56)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	56	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	43	76.79
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	16.07

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
8.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ		
(N = 41)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	53.66
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	35	85.37
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	8	19.51

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 65.48 และ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 34.52 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 84.48 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ประชาชนชาวบ้านไม่มีเวลามาดำเนินการร่วมกับครู คิดเป็นร้อยละ 14.37 และ 1.15 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.18 รองลงมาคือเรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และ เรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 59.09 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธมาใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่านำมาใช้ส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 98.97 รองลงมาคือ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน คิดเป็นร้อยละ 65.13 และ 60.51 ตามลำดับ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 14.36 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่

นำเรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 66.15 รองลงมาคือ การเคารพบรรพบุรุษ และ การเคารพผู้อาวุโส คิดเป็นร้อยละ 63.59 เท่ากัน

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่องศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด และ ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 71.36 รองลงมาคือ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย และ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 69.55 และ 66.36 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่องประเพณีลอยกระทงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.64 รองลงมาคือเรื่อง ประเพณีสงกรานต์ และ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 67.27 และ 63.18 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องการทำกรเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง คิดเป็นร้อยละ 47.22 รองลงมาคือ เรื่อง การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 43.52 และ 0.93 ตามลำดับ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำพระมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.47 รองลงมาคือ การทำทอง และ การทำบาตร คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 2.16 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ คิดเป็นร้อยละ 9.57 และการแกะโฟมลอยตาไทย และ การแกะกระจก คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 26.54 รองลงมาคือเรื่อง อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 23.77 และ การผลิตน้ำส้มสายชู การทำไวน์ผลไม้ และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 89.81 รองลงมาคือเรื่อง การขนส่ง และ การค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 21.91 และ 19.75 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องการทำกรเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 52.27 รองลงมาคือเรื่อง การปลูกผักปลอดสารพิษ และ การปลูกพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 5.68 และ 4.55 ตามลำดับ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทองมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 15.91 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลากัด และการเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง คิดเป็นร้อยละ 14.20 และ 12.50 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 53.41 รองลงมาคือ การปลูกกล้วยไม้ และ การปลูกดอกกุหลาบ คิดเป็นร้อยละ 15.34 และ 10.80 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 42.61 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา และ งานประดิษฐ์จากดินหอม คิดเป็นร้อยละ 18.75 และ 9.66 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธี นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.79 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และ ครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 15.45 และ 0.61

สำหรับครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม พบว่า ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 55.00 และ 45.00 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 90.70 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 48.84 และ 20.93 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.24 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.47 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 16.18 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 79.31 และ 18.97 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.79 และ 16.07 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 85.37 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 53.66 และ 19.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 504)		
- นำมาใช้	330	65.48
- ไม่นำมาใช้	174	34.52
สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (N = 174)		
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	25	44.37
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	147	84.48
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู	2	1.15
2. เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 330)		
- เรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ	195	59.09
- เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	220	66.67
- เรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	324	98.18
- เรื่องเกี่ยวกับแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือ เทคโนโลยีชาวบ้าน	176	53.33
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ที่นำมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 195)		
3.1 ความเชื่อแบบศาสนา		
1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ		
- การนับถือพระพุทธเจ้า	72	36.92
- การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	118	60.51

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ	72	36.92
- ความเชื่อเรื่องกรรมและการ เวียนว่ายตายเกิด	78	40.00
- การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญ ทางศาสนา	127	65.13
- พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย	44	22.56
- พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า	44	22.56
- การทำบุญตักบาตร	89	45.64
- คุณธรรม จริยธรรม	193	98.97
2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู		
- ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	32	16.41
- การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	19	9.74
- การแบ่งชนชั้นวรรณะ	32	16.41
- การปฏิบัติตนตามหลักอศรม 4	32	16.41
- การปฏิบัติตามหลักธรรม	32	16.41
- การบูชาเทวดา	26	13.33
3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์		
- การนับถือพระยะโฮวาห์เป็นเทพเจ้า สูงสุดเพียงพระองค์เดียว	32	16.41
- ความเชื่อในเรื่องพระบิดา พระบุตร พระจิต	32	16.41
- การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	32	16.41
- การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	.32	16.41
- ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก	.32	16.41

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม		
- การศรัทธาในอัลเลาะห์มีลาอิกะฮ์หรือ เทพบริวาร พระคัมภีร์ของพระเจ้า บรรดาศาสนทูตวันสิ้นโลกและกฎ กำหนดสภาวะของพระอัลเลาะห์	30	15.38
- การทำพิธีปฏิบัติตน	30	15.38
- การทำละหมาด	30	15.38
- การถือศีลอด	30	15.38
- การบริจาคทรัพย์(ซะกาต)	30	15.38
- การประกอบพิธีฮัจญ์	30	15.38
- การปฏิบัติตามข้อห้ามของมุสลิม	30	15.38
3.2) ความเชื่อแบบผี		
- ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ	28	14.36
- การเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือน	28	14.36
3.3) ความเชื่อส่วนบุคคล		
- การเคารพบรรพบุรุษ	124	63.59
- การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทาง ศาสนา	129	66.15
- การเคารพผู้อาวุโส	124	63.59
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่นำมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N= 220)		
4.1 ด้านศิลปะ		
- ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	153	69.55
- ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	146	66.36
- ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	157	71.36
- ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ	157	71.36

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การเขียนลวดลายศิลปะแบบไทย	2	0.91
- การแกะฟอยล์ลายไทย	2	0.91
4.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี		
- การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	139	63.18
- ประเพณีทอดกฐิน/ผ้าป่า	132	60.00
- ประเพณีสงกรานต์	148	67.27
- ประเพณีลอยกระทง	151	68.64
- ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	129	58.64
- ประเพณีเกี่ยวกับการตาย	123	55.91
- ประเพณีการบวช	129	58.64
- ประเพณีการแต่งงาน	123	55.91
- มารยาทและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย	8	3.64
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 324)		
๕ 5.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม		
- การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง	153	47.22
- การเลี้ยงสัตว์	141	43.52
- การเลี้ยงไก่แจ้	2	0.62
- การทำนาเกลือ	2	0.62
- การปลูกผักสวนครัว	3	0.93
5.2 การโลหะ		
- การทำชั้นลงหิน	1	0.31
- การหล่อพระ	8	2.47
- การทำทอง	7	2.16

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การทำบาตร	7	2.16
- งานเชื่อมโลหะ	2	0.62
- การทำโลหะให้บริสุทธิ์และการถลุงโลหะ	2	0.62
- การชุบโลหะด้วยไฟฟ้า	2	0.62
5.3 การแกะสลัก		
- การแกะสลักไม้	31	9.57
- การแกะสลักผัก ผลไม้	36	11.11
- การแกะโฟมลอยลายไทย	2	0.62
- การแกะกระจก	2	0.62
5.4 การอุตสาหกรรม		
- อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	77	23.77
- อุตสาหกรรมในครัวเรือน	86	26.54
- การผลิตน้ำส้มสายชู	2	0.62
- การทำไวน์ผลไม้	2	0.62
- ช่างอิเล็กทรอนิกส์	2	0.62
5.5 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว		
- การค้าขาย	64	19.75
- การขนส่ง	71	21.91
- การโรงแรม	5	1.54
- การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	291	89.81
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ (N = 176)		
6.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน		
- การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	92	52.27
- การทำนาควบคู่กับการทำไร่	5	2.84

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การประมง	2	1.14
- การปรับปรุงคุณภาพของดิน	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	2	1.14
- การเพาะเห็ดอย่างง่าย	2	1.14
- การปลูกพืชสมุนไพร	8	4.55
- การปลูกผักปลอดสารพิษ	10	5.68
6.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา		
- การเพาะเลี้ยงปลาเงินปลาทอง	28	15.91
- การเพาะเลี้ยงปลากัด	25	14.20
- การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง	22	12.50
- การเพาะเลี้ยงปลาทับทิม	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงปลาดุก	4	2.27
- การเพาะเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์	2	1.14
- การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	2	1.14
6.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ		
- การปลูกกล้วยไม้	27	15.34
- การปลูกดอกกุหลาบ	19	10.80
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น	6	3.41
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน	9	5.11
- การตกแต่งสวน	94	53.41
- การปลูกไม้ยืนต้น	2	1.14
6.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ		
- งานประดิษฐ์จากดินหอม	17	9.66
- การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา	33	18.75
- งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้	75	42.61

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- การประดิษฐ์เรือจิ๋ว	2	1.14
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากโฟม	2	1.14
- การประดิษฐ์ของขำร่วย	2	1.14
- การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา	2	1.14
- การทำน้ำมันเหลืองเพื่อสุขภาพ	2	1.14
- การประดิษฐ์เครื่องจักสานจากไผ่ลาน	2	1.14
- การทำเทียนหอม	2	1.14
- การทำดอกกุหลาบจากกระดาษสา	2	1.14
- การทำดอกไม้จากริบบิ้น	2	1.14
- การประดิษฐ์กระดาษห่อของขวัญ	2	1.14
เป็นรูปสามมิติและรูปทรงเรขาคณิต		
7. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (N = 330)		
- นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	328	99.39
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	59	17.88
- ครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2	0.61
8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ (N = 330)		
8.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (N = 60)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	65.00

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	3	5.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	33	55.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	27	45.00
8.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์		
(N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
8.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์		
(N = 43)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	39	90.70
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	21	48.84
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	20.93
8.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม (N = 68)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	60	88.24
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	16.18

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	52	76.47
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	16.18
8.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (N = 2)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	2	100.00
8.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (N = 58)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	58	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	46	79.31
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	18.97
8.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี (N = 56)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	56	100.00
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	43	76.79
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	9	16.07

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
8.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (N = 41)		
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	53.66
- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	35	85.37
- สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	8	19.51

จากตารางที่ 11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 65.48 และไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 34.52 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 84.48 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู คิดเป็นร้อยละ 14.37 และ 1.15 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.18 รองลงมาคือเรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และ เรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 59.09 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ได้นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธมาใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยเรื่องที่น่ามาใช้ส่วนใหญ่คือ คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 98.97 รองลงมาคือ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน คิดเป็นร้อยละ 65.13 และ 60.51 ตามลำดับ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 14.36 ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำ

เรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนามาใช้ คิดเป็นร้อยละ 66.15 รองลงมาคือ การเคารพบรรพบุรุษ และ การเคารพผู้อาวุโส คิดเป็นร้อยละ 63.59 เท่ากัน

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่ นำเรื่องศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด และ ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุมาใช้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 71.36 รองลงมาคือ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย และ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 69.55 และ 66.36 ตามลำดับ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่ นำเรื่องประเพณีลอยกระทงมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.64 รองลงมาคือเรื่อง ประเพณีสงกรานต์ และ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 67.27 และ 63.18 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง คิดเป็นร้อยละ 47.22 รองลงมาคือ เรื่อง การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 43.52 และ 0.93 ตามลำดับ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่ นำเรื่องการหล่อพระมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.47 รองลงมาคือ การทำทอง และ การทำบาตร คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 2.16 ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาคือเรื่อง การแกะสลักไม้ คิดเป็นร้อยละ 9.57 และการแกะโฟมลอยด้ายไทย และ การแกะกระจก คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 26.54 รองลงมาคือเรื่อง อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 23.77 และการผลิตน้ำส้มสายชู การทำไวน์ผลไม้ และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 0.62 ในเรื่องการพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 89.81 รองลงมาคือเรื่อง การขนส่ง และ การค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 21.91 และ 19.75 ตามลำดับ

ในจำนวนครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในเรื่องการทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 52.27 รองลงมาคือเรื่อง การปลูกผักปลอดสารพิษ และ การปลูกพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 5.68 และ 4.55 ตามลำดับ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทองมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 15.91 รองลงมาคือเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลากัด และการเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง คิดเป็นร้อยละ 14.20 และ 12.50 ตามลำดับ ในเรื่องการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การตกแต่งสวนมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 53.41 รองลงมาคือ การปลูกกล้วยไม้ และ การปลูกดอกกุหลาบ คิดเป็นร้อยละ 15.34 และ 10.80 ตามลำดับ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้มาใช้ คิดเป็นร้อยละ 42.61 รองลงมาคือ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา และ งานประดิษฐ์จากดินหอม คิดเป็นร้อยละ 18.75 และ 9.66 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธี นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 99.39 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และ ครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 17.88 และ 0.61 ตามลำดับ

สำหรับครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม พบว่า ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 55.00 และ 45.00 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 90.70 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 48.84 และ 20.93 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.24 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.47 และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 16.18 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 100.00 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 79.31 และ 18.97 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.79 และ 16.07 ตามลำดับ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาใช้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 85.37 รองลงมาคือ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 53.66 และ 19.51 ตามลำดับ

2.3 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้

ตารางที่ 12 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 504)		
- นำมาใช้	377	74.80
- ไม่นำมาใช้	127	25.20
2. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 127)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	120	94.49
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนรู้ได้	7	5.51
3. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 377)		
- นำเนื้อหา ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน	298	79.05
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน	118	31.30
- นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ	115	30.50
- นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติ	136	36.07
- นำนักเรียนไปศึกษาตามวัดต่างๆ	105	27.85
- นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานที่ราชการ	38	10.08

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานประกอบการ ของเอกชน	82	21.75
- นำนักเรียนไปศึกษาเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น	94	24.93
- ให้นักเรียนค้นคว้าสิ่งที่สนใจ แล้วนำมาจัด กิจกรรม	18	4.77
- นำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแทรก ในบทเรียนบางเรื่อง ในลักษณะการอธิบาย ให้เกร็ดความรู้	2	0.53
- ให้นักเรียนที่เป็นบุตรหลานของเจ้าของ สถานประกอบการในท้องถิ่น เชิญ ผู้ปกครองมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	0.27
- ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น แล้วนำมาจัดกิจกรรม	2	0.53
4. การนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตาม สาระการเรียนรู้ (N = 377)		
- นำมาใช้	97	25.73
- ไม่นำมาใช้	280	74.27

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
5. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ (N = 280)		
- ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	269	96.07
- ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผล การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน	11	3.93
6. วิธีการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 97)		
- ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตามสภาพความ เป็นจริง หรือ ตามผลงานของนักเรียน	15	15.46
- ครูผู้สอนร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน ประเมินผลการเรียนรู้ ของนักเรียน	89	91.75

จากตารางที่ 12 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 74.80 และ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.20 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำมาใช้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 94.49 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนรู้ได้ คิดเป็นร้อยละ 5.51

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำเนื้อหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 79.05 รองลงมาคือ นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติและ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.07 และ 31.30

สำหรับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 74.27 และ นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.73 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอน ไม่นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 96.07 รองลงมาคือ ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 3.93

ส่วนวิธีการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 91.75 รองลงมาคือ ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง/ตามผลงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 15.46

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
และประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 504)		
- นำมาใช้	347	68.85
- ไม่นำมาใช้	157	31.15
2. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน (N = 157)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	93	59.24
- ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมได้	29	18.47
- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและต้องใช้เวลา มาก	35	22.29
3. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 347)		
- นำเนื้อหา ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสอนนักเรียน	282	81.27
- เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน	124	35.73
- นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ	99	28.53

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
- นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติ	99	28.53
- นำนักเรียนไปศึกษาตามวัดต่างๆ	89	25.65
- นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานที่ราชการ	29	8.36
- นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานประกอบการ ของเอกชน	67	19.31
- นำนักเรียนไปศึกษาเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น	83	23.92
- ให้นักเรียนค้นคว้าสิ่งที่สนใจ แล้วนำมาจัด กิจกรรม	19	5.48
4. การนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตาม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 347)		
- นำมาใช้	96	27.67
- ไม่นำมาใช้	251	72.33
5. สาเหตุที่ครูผู้สอนไม่นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 251)		
- ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	198	78.88
- ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผล การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน	53	21.12

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
6. วิธีการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 96)		
- ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง หรือ ตามผลงานของนักเรียน	16	16.67
- ครูผู้สอนร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	85	88.54

จากตารางที่ 13 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน พบว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน ส่วนใหญ่ นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.85 และ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 31.15 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอน ไม่นำมาใช้ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 59.24 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมได้ และ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและต้องใช้เวลามาก คิดเป็นร้อยละ 18.47 และ 22.29 ตามลำดับ

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำเนื้อหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.27 รองลงมาคือ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และ นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 35.73 และ 28.53 ตามลำดับ

สำหรับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 72.33 และนำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 27.67 โดยสาเหตุที่ครูผู้สอน ไม่นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพราะ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 78.88 รองลงมาคือ ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 21.12

ส่วนวิธีการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.54 รองลงมาคือ ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง/ตามผลงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 16.67

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ใน
โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
3.1 ปัญหาการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตารางที่ 14 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญหาการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (N = 60)		
- มีปัญหา	45	75.00
- ไม่มีปัญหา	15	25.00
ปัญหาที่พบได้แก่ (N = 45)		
- บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	11.11
- บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	5	11.11
- บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะ ดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่าง โรงเรียนกับท้องถิ่น	39	86.67
- โรงเรียนไม่ได้จัดงบประมาณสนับสนุน	3	6.67
- บุคลากรในโรงเรียนมีภารกิจมาก ไม่สามารถศึกษา สํารวจ รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	2	4.44
- ท้องถิ่นที่ตั้งของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็น สถานที่ราชการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ชัดเจนไม่ค่อยมี อาชีพต่างๆ เป็นการค้า เล็กๆ น้อยๆ	2	4.44
- ในชุมชนรอบโรงเรียนเป็นหมู่บ้านจัดสรร และที่อยู่อาศัย ไม่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	4.44

จากตารางที่ 14 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 75.00 และไม่มีปัญหา คิดเป็น ร้อยละ 25.00 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการ ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 86.67 รองลงมาคือ บุคลากรในโรงเรียนขาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 11.11

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 ตารางที่ 15 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (N = 54)		
- มีปัญหา	34	62.96
- ไม่มีปัญหา	20	37.04
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 34)		
- บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์	7	20.59
- บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น	23	67.65
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับโรงเรียน	16	47.06
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียน	10	29.41
- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลามาก	8	23.53
- โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เป็นสถานที่ราชการ องค์กร หน่วยงานเอกชน ไม่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	5.88

จากตารางที่ 15 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด
วิสัยทัศน์ของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 62.96 และไม่มีปัญหา คิดเป็น
ร้อยละ 37.04 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการ
ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 67.65 รองลงมาคือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/
ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับโรงเรียน และ เจ้าของภูมิปัญญา
ท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.06 และ
29.41 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด
 สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค (N = 328)		
- มีปัญหา	186	56.71
- ไม่มีปัญหา	142	43.29
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 186)		
- บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค	70	37.63
- บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะ ดำเนินการ ขาดการประสานงาน ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น	107	57.53
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาร่วม ประชุมเพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ รายปี/รายภาคร่วมกับโรงเรียน	111	59.68
- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและ ใช้เวลานาน	95	51.08
- งบประมาณและเวลาจำกัด	2	1.08
- กรอบความคิดของบุคลากรในโรงเรียน เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ยังไม่ชัดเจน	2	1.08

จากตารางที่ 16 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด
สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 56.71
และ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 43.29 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์
ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคร่วมกับโรงเรียน คิดเป็น
ร้อยละ 59.68 รองลงมาคือ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่าง
โรงเรียนกับท้องถิ่น และ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน คิดเป็นร้อยละ 57.53 และ 51.08 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ (N = 30)		
- กิจกรรมแนะแนว	14	46.67
- กิจกรรมนักเรียน	30	100.00
2. ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว (N = 14)		
- มีปัญหา	8	57.14
- ไม่มีปัญหา	6	42.86
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 8)		
- โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวได้	4	50.00
- บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมแนะแนว	5	62.50
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้	5	62.50
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว	2	25.00
- นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว	3	37.50

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
3. ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน (N = 30)		
- มีปัญหา	16	53.33
- ไม่มีปัญหา	14	46.67
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 16)		
- โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัด กิจกรรมนักเรียนได้	8	50.00
- บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสาน ความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่น	11	68.75
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาทำการสอน หรือถ่ายทอดความรู้	10	62.50
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้าน ขาดความรู้ในการจัด กิจกรรมนักเรียน	3	18.75
- นักเรียนไม่ให้ความสำคัญในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมนักเรียน	2	12.50
- งบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร	2	12.50

จากตารางที่ 17 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และกิจกรรมแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 46.67

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 57.14 และไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมแนะแนว และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 62.50 รองลงมาคือ โรงเรียนยังไม่มี การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวได้ และ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว คิดเป็น ร้อยละ 50.00 และ 37.50 ตามลำดับ

ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 53.33 และไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 46.67 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือ กับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 68. รองลงมาคือ เจ้าของภูมิปัญญา ท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ และ โรงเรียนยังไม่มี การรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนได้ คิดเป็นร้อยละ 62.50 และ 50.00 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา (N = 328)		
- มีปัญหา	123	37.50
- ไม่มีปัญหา	205	62.50
ปัญหาที่พบ คือ (N = 123)		
- โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาได้	83	67.48
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	78	63.41
- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา	22	17.89

จากตารางที่ 18 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 62.50 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 37.50 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาได้ คิดเป็นร้อยละ 67.48 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา และ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา คิดเป็นร้อยละ 63.14 และ 17.89 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ (N = 330)		
- มีปัญหา	139	42.12
- ไม่มีปัญหา	191	57.88
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 139)		
- โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครู ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ได้	91	65.47
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้	85	61.15
- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	18	12.95
- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ไม่ค่อยได้ผล เท่าที่ควร เนื่องจาก ครูขาดการ ประสานงานกับชุมชนและชาวบ้าน ในท้องถิ่น	6	4.32
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนต้องใช้เวลามากในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	1.44

จากตารางที่ 19 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 57.88 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 42.12 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ได้ คิดเป็นร้อยละ 65.47 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 61.15 และ 12.95 ตามลำดับ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการ
จัดการเรียนรู้

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ (N = 330)		
- มีปัญหา	139	42.12
- ไม่มีปัญหา	191	57.88
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 139)		
- โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้	92	66.19
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	98	70.50
- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	19	13.67
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นความรู้ภาคทฤษฎี ไม่ได้เน้นภาคปฏิบัติ เพราะไม่ค่อยมีเวลา	1	0.72
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีเวลามาร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากต้องทำงาน	5	3.60
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จึงมอบให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำ	6	4.32

จากตารางที่ 20 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 57.88 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 42.12 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 70.50 รองลงมาคือ โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ และ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.19 และ 13.67 ตามลำดับ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และ การประเมินผลการเรียนรู้

ตารางที่ 21 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ
ประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ (N = 377)		
- มีปัญหา	158	41.91
- ไม่มีปัญหา	219	58.09
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 158)		
- โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอน ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ได้	75	47.47
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ 101 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม สาระการเรียนรู้		63.92
- ครูผู้สอนและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น 81 ขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน	81	51.27
- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ 31 ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	31	19.62
- เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ไม่เพียงพอ	1	0.63

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
- เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของครูผู้สอนไม่ตรงกับเวลาของเจ้าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะนักเรียน มีชั่วโมงเรียนมาก ต้องใช้เวลาตอนเย็น และวันหยุด	2	1.27
- ครูผู้สอนไม่มีงบประมาณสนับสนุนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	1	0.63
2. ปัญหาในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการประเมินผล การเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ (N = 97)		
- มีปัญหา	48	49.48
- ไม่มีปัญหา	49	50.52
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 48)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผล การเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้	28	58.33
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้เกี่ยวกับ การประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระ การเรียนรู้	39	81.25
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลาประเมินผล การเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ให้แก่ ผู้เรียน	15	31.25

จากตารางที่ 21 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 58.09 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 41.90 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 63.92 รองลงมาคือ ครูผู้สอนและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน และ โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ได้ คิดเป็นร้อยละ 51.27 และ 47.47 ตามลำดับ

ส่วนเรื่องการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 50.52 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 49.48 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 81.25 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และ 31.25 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ
ประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 347)		
- มีปัญหา	127	36.60
- ไม่มีปัญหา	220	63.40
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 127)		
- โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครู ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้	61	48.03
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	80	62.99
- ครูผู้สอนและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน	80	62.99
- ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	21	16.54
3. ปัญหาในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการประเมินผล การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (N = 96)		
- มีปัญหา	55	57.29
- ไม่มีปัญหา	41	42.71

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาที่พบ ได้แก่ (N = 55)		
- ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผล การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	34	61.82
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้เกี่ยวกับ การประเมินผลการเรียนรู้ตาม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	23	41.82
- เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาประเมินผล การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้แก่ผู้เรียน	41	74.55

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 22 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 63.40 และมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 36.60 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอนและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน คิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ 62.99 รองลงมาคือ โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ และผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 48.03 และ 16.54 ตามลำดับ

ส่วนเรื่องการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 57.29 และ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 42.71 โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลาประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้แก่ผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 74.55 รองลงมาคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 61.82 และ 41.82 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ จาก 35 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 385 คน และกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน จาก 35 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 280 คน รวมจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 665 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และบางส่วนผู้วิจัยได้จัดส่งทางไปรษณีย์ ได้รับคืนจำนวน 594 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.32 จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน 60 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 และครูผู้สอน 504 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.00 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร 6 - 10 ปี ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่จัดอบรม ประชุม สัมมนา ได้แก่ กรมสามัญศึกษา และ

ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 1 – 5 ปี ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่จัดอบรม ประชุม สัมมนา ได้แก่ กรมสามัญศึกษา และ ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี หน้าที่ปัจจุบันหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่จัดอบรม ประชุม สัมมนา ได้แก่ กรมสามัญศึกษา และ ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. การศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่ ระบุว่าได้มีการสำรวจความพร้อมของบุคลากรและอาคารสถานที่ ตลอดจนงบประมาณที่จะสนับสนุนของโรงเรียน โดยส่วนใหญ่พบว่าบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งมีงบประมาณที่จะสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา โดยมีคนในชุมชนร่วมเป็นกรรมการ และ ให้บริการในด้านต่างๆแก่ชุมชน ตามศักยภาพของโรงเรียน ส่วนวิธีการที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ในด้านการดำเนินการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ผู้บริหารได้มอบหมายให้ ครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ คณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดเก็บในสารสนเทศของโรงเรียน และ ให้กลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มเป็นผู้จัดเก็บ

2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่องการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพผู้อาวุโส มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำงานเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง และ การเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่องการทำชิ้นลงหิน การหล่อพระ การทำทองเหลือง การทำบาตร การซ่อมเครื่องยนต์ และ การเจียรไนพลอย มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การค้าขาย มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่อง การทำงานเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ และ การปลูกเห็ดชนิดต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากดินหอม การทำดอกไม้จากกระดาษ และ งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุ มาใช้ สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดในวิสัยทัศน์ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค และ นำมาใช้ โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คติ ความคิด ความเชื่อ และ แนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำงานเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และ การเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การหล่อพระ การทำทอง และ การทำบาตร มาใช้ ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่

นำเรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การขนส่ง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ประเพณี สงกรานต์ และ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา มาใช้ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน มาใช้ ในเรื่อง ความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพ บรรพบุรุษ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่อง การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการ เลี้ยงสัตว์ และการปลูกผักปลอดสารพิษ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลากัด มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงาน ประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้ สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระ การเรียนรู้รายปี/รายภาค และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ได้นำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรทุกโรงเรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมนักเรียน และ กิจกรรมแนะแนว

ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมนักเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบุว่า ส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี และ แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำเกษตร แบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และ การ เลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำขันลงหิน การหล่อพระ และ การทำทอง มาใช้ ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ งานช่างไม้ มาใช้ ในเรื่อง การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การค้าขาย มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่นำ ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพผู้อาวุโส มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ และ ศิลปะการแสดงดนตรีไทย มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทาง ศาสนา และ ประเพณีลอยกระทง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยี ชาวบ้าน ในเรื่องการทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ กับการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลา หางนกยูง และ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และการทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้ สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักเรียน สำหรับกิจกรรมนักเรียนที่นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมโครงการ

ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมแนะแนว หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระบุว่า ส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ มาใช้ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพผู้อาวุโส และการเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง ศิลปะการเล่นดนตรีไทย และ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และ ประเพณีลอยกระทง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การหล่อพระ และ การทำบาตร มาใช้ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการค้าขาย บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการค้าขาย มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่องการทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง และการเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และการทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้ สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ เห็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว และ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว

5. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา และ นำมาใช้ โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คติ ความคิด ความเชื่อ และแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการ

ประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และ การเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การหล่อพระ การทำทอง และ การทำบาตร มาใช้ ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การขนส่ง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง ศิลปะด้าน จิตรกรรม/ภาพวาด ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ประเพณีสงกรานต์ และการทำบุญ ในวันสำคัญทางศาสนา มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบ ศาสนา ส่วนใหญ่นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และการประกอบพิธีต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนา ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพ พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพบรรพบุรุษ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่อง การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ และ การปลูกผักปลอดสารพิษ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลากัด มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และการทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง และ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และการทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้สำหรับวิธีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือ เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญา ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ได้นำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

6. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำหน่วยการเรียนรู้

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และ นำมาใช้ โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คติ ความคิด ความเชื่อ และแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และ การเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การหล่อพระ การทำทอง และ การทำบาตร มาใช้ ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การขนส่ง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่ นำเรื่อง ประเพณีลอยกระทง และ ประเพณีสงกรานต์ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่ นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และ การประกอบพิธีต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนา ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่ นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และการเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพบรรพบุรุษ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่อง การทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ และ การปลูกผักปลอดสารพิษ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลากัด มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้ การทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง และ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่ นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้ สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

หรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ได้นำมาใช้ในการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

7. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และ นำมาใช้ โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คติ ความคิด ความเชื่อ และ แนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มาใช้ตามลำดับ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่องการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่นำเรื่อง การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง และ การเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการโลหะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การหล่อพระ การทำทอง และ การทำบาตร มาใช้ ในเรื่องการแกะสลัก ส่วนใหญ่นำเรื่อง การแกะสลักผัก ผลไม้ และ การแกะสลักไม้ มาใช้ ในเรื่องการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นำเรื่อง อุตสาหกรรมในครัวเรือน และ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ มาใช้ ในเรื่องการพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นำเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ การขนส่ง มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องศิลปะ ส่วนใหญ่นำเรื่อง ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย มาใช้ ในเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ประเพณีลอยกระทง และ ประเพณีสงกรานต์ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องคติ ความคิด ความเชื่อ ในเรื่องความเชื่อแบบศาสนา ส่วนใหญ่นำความเชื่อแบบศาสนาพุทธ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และการประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา ในเรื่องความเชื่อแบบผี ส่วนใหญ่นำเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน มาใช้ ในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา และ การเคารพบรรพบุรุษ มาใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเรื่อง การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ และ การปลูกผักปลอดสารพิษ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง และ การเพาะเลี้ยงปลากัด มาใช้ ในเรื่องการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่องงานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุ

เหลือใช้ และ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้สำหรับการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนใหญ่นำเรื่อง การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ มาใช้ ในเรื่องการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา ส่วนใหญ่นำเรื่อง การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง และ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง มาใช้ ในเรื่อง การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ส่วนใหญ่นำเรื่อง การตกแต่งสวน และ การปลูกกล้วยไม้ มาใช้ ในเรื่อง งานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนใหญ่นำเรื่อง งานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา มาใช้สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และ ครูไปเรียนวิธีทำจากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ได้นำมาใช้ในการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระ การเรียนรู้ โดยวิธีการนำมาใช้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ พบว่าครูผู้สอนนำเนื้อหาความรู้ที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน และ นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติ ส่วนการ ประเมินผลการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ ชาวบ้านมาใช้ เพราะ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ ครูผู้สอนและ นักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

9. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน โดยวิธีการนำมาใช้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ พบว่าครูผู้สอนนำเนื้อหาความรู้ที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน และ เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็น วิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่นำ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ เพราะ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการจัด การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

10. ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในเรื่องการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหาร ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหาร ส่วนใหญ่ มีปัญหาในเรื่อง บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับโรงเรียน

ในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคร่วมกับโรงเรียน และ บุคลากรในโรงเรียน ไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น

ในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ในการจัดกิจกรรมแนะแนว หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมแนะแนว และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ ส่วนในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่น และ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีเวลามาร่วมทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้

ในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ และ การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่ได้นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. การศึกษา สํารวจ รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณสนับสนุน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งผลจากการวิเคราะห์จะทำให้ทราบว่า โรงเรียนมีจุดเด่นหรือความพร้อมในเรื่องใดมากที่สุด และมีจุดด้อยหรือความขาดแคลนในเรื่องใดบ้าง จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพราะหากโรงเรียนมีความพร้อมมากเพียงใด ก็ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้เพียงนั้น ส่วนการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการมอบหมาย คณะทำงาน เพื่อดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดเก็บ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิตติพิศ ศิริสูตร (2538) ที่สนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นว่า ผู้บริหารโรงเรียนควร สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องมีและจัดเก็บไว้ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยกับผลการวิจัยดังกล่าวเพราะว่า ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนั้น จะต้องจัดให้ สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการที่โรงเรียนจะสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้นั้น ทางโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และ สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อน เพื่อโรงเรียนจะได้วางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างแท้จริง

สำหรับปัญหาในการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จาก ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า บุคลากรในโรงเรียน ไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงาน ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร เป็นโรงเรียน นำร่องการใช้หลักสูตรใหม่คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงทำให้บุคลากรใน โรงเรียนมีภารกิจมาก และ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดำเนินการ ศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ บางโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียน อาจไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา จึงไม่ดำเนินการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ที่ว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัด การศึกษา ยังไม่สามารถแก้ปัญหาของการศึกษาในระบบโรงเรียนได้ เหตุเพราะปัญหาที่มีอยู่ใน กระบวนการดังกล่าวคือ การขาดนโยบายหรือทิศทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับศักยภาพ ปัญหา และภูมิปัญญาของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ขาดความต่อเนื่อง ขาด ความสัมพันธ์กับสถานการณ์โดยรวมของสังคม ขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวมกับปัญหาของ ประชาชน ตลอดทั้งหน่วยงานของราชการขาดการประสานกันในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะในความเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่แค่ต่างจังหวัดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เท่านั้น กรุงเทพมหานครก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเหมือนกัน เพียงแต่คนในกรุงเทพมหานครไม่ค่อยให้ ความสำคัญเท่าที่ควร โรงเรียนซึ่งถือเป็นสถาบันการศึกษา จึงควรมีบทบาทสำคัญที่จะปลูกกระแส ภูมิปัญญาไทยในกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น และสามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล

2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนด วิสัยทัศน์ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับผลการวิจัยดังกล่าวเพราะว่า โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร เป็น โรงเรียนที่นำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาใช้ ซึ่งจะต้องจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา โดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก (กรมวิชาการ , 2544) ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ทาง โรงเรียนจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนก่อน เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆจะ

เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และโรงเรียนจะต้องปรับตัวปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้วิสัยทัศน์ที่กำหนดออกมา สอดคล้องตรงต่อความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระวังบุกษ์ (2545) ที่ว่า ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ก่อน ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์โดยอาศัยบุคคลต่างๆเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ที่ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่นำเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มาใช้มากที่สุด ผู้วิจัยคิดว่าอาจเป็นเพราะ การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเป็นภาพอนาคตที่ฉายให้เห็นภาพผู้เรียนที่พึงประสงค์ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงได้นำมากำหนดลงในวิสัยทัศน์

สำหรับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดในวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับ นิคม ชมภูหลง (2542) ที่กล่าวถึงแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรว่ามีหลายวิธี ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน โดยคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น หรือ โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หรือ ครูนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้มาจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของแต่ละโรงเรียนนั้น อาจแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ส่วนใหญ่พบว่าบุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิตยา บุตรศรี (2542) ที่พบว่า การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบปัญหาเพราะ ครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มาก จึงไม่มีเวลาหรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า

การที่โรงเรียนไม่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน อาจเป็นเพราะว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องใหม่ที่ต้องกระทำและมีระยะเวลาเป็นข้อจำกัด เพราะถ้าโรงเรียนไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ก่อน โรงเรียนก็ไม่สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ ประกอบกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งใหม่สำหรับโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร อาจมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลามาก จึงไม่นำมาใช้ รวมทั้งในผลการวิจัยยังปรากฏว่า ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยคิดเป็นร้อยละดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 51.67 หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 76.67 ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 72.42 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสามัญศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแก่ทางโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ปฏิบัติได้จริง

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ซึ่งสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของ กรมวิชาการ (2544) ที่ให้สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มากำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดได้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พร้อมทั้งพิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นข้อเรื่องหรือจัดเป็นโครงการได้ และจากผลการวิจัยที่พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น มาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับสังคมกรุงเทพมหานคร เพราะลักษณะสังคมของกรุงเทพมหานครเป็นลักษณะของสังคมเมืองที่มีความหลากหลาย ประกอบด้วยท้องถิ่นต่างๆ ทั้ง ย่าน ถนน หรือชุมชนที่มีเรื่องราวความเป็นมาของผู้คนกลุ่มต่างๆ มีวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ และผลงานศิลปะทัศนกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป ภายใต้วิถีชีวิตแบบเมืองหลวง (กรมศิลปากร , 2543) ดังนั้นในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/

รายนาม เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น สอดคล้องกับ สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2537) ที่กล่าวว่า ในการส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรจะต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและของท้องถิ่นใน ด้านต่างๆ โดยเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสามารถจะพัฒนาตนเอง พัฒนา อาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาสังคมของตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น รวมทั้งทำให้ผู้เรียนรู้จัก ท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น

ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ นั้น จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ พลศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้เหล่านี้ที่ระบุเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เอาไว้ ส่วนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นกลุ่มสาระการ เรียนรู้ที่ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไม่ได้ กล่าวถึงเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้จึงไม่นำมาใช้ หรือบางที่อาจเป็น เพราะ ว่า บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครู ผู้สอนจึงไม่นำมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลา มาร่วมประชุม เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุหนึ่งน่าจะมา จากการที่เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมีภารกิจส่วนตัว จึงมีข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ไม่สามารถมาร่วมประชุมเพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคร่วมกับครูได้ ดังนั้นผู้วิจัยมี ความเห็นว่า ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนควรทำความเข้าใจกับคนในชุมชน/ท้องถิ่น พยายาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้คนในชุมชน/ ท้องถิ่นมีความรู้สึกที่ โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/ท้องถิ่น และเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมที่จะสละเวลามาร่วมมือในการทำงานต่างๆกับโรงเรียนมากกว่าที่เป็น อยู่ในปัจจุบัน โดยสุพิชญา ธีระกุล (2521) ได้กล่าวถึงแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ท้องถิ่นว่า สามารถทำได้หลายทาง เช่น การศึกษาชุมชน/ท้องถิ่น การจัด รายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน การออกเยี่ยมเยียนชุมชน การจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาที่

ประกอบด้วยผู้ปกครองและคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี การร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ และการให้บริการชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า โรงเรียนเป็นของชุมชน เป็นต้น

4. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรทุกโรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนมากกว่ากิจกรรมแนะแนว ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อีกทั้งกิจกรรมนักเรียน ยังเป็นกิจกรรมที่พัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ (วัฒนาวพร ระวังทุกข์ , 2545) กิจกรรมนักเรียนโดยทั่วไปได้แก่ กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมโครงงาน ซึ่งในการจัดกิจกรรมนักเรียนเหล่านี้ สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้ชัดเจนกว่าการจัดกิจกรรมแนะแนว ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม วางแผนการศึกษาต่อและการพัฒนาสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ส่วนปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาเดียวกันคือ บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังยึดติดกับหลักสูตรเดิมและรูปแบบการจัดกิจกรรมแบบเดิม ที่ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรทำความเข้าใจกับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในมิติใหม่ โดยเน้นให้ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ในการจัดกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความรู้อันเป็นสากล มีทักษะและกระบวนการ รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนรักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม (กรมวิชาการ , 2545)

5. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด โดยการนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอยู่พอสมควร ครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้มาใส่ไว้ในคำอธิบายรายวิชา โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องของท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเป็นความคาดหวังของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนในวิชาที่รับผิดชอบ ว่าต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร ต้องรอบรู้ในเนื้อหาอะไร มีความสามารถปฏิบัติงานอะไร การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำโดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา รหัสวิชา จำนวนเวลา/จำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ (กรมวิชาการ , 2545) ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ก็ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้ต่อเนื่องกัน เพราะในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะต้องกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้อง ต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ถ้าครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในขั้นตอนต่อไปคือการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ครูผู้สอนก็ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้สอดคล้องเช่นกัน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยในส่วนของ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ กับ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคในกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังมีความสอดคล้องกันคือ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มากที่สุดได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รองลงมาได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา นั้นแสดงให้เห็นว่าในการจัดทำสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนในการจัดทำอย่างเป็นระบบและ

ต่อเนื่องสอดคล้องกัน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจจะมีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร เป็นโรงเรียนที่กรมสามัญศึกษาคัดเลือกมาจาก 24 สหวิทยาเขตในกรุงเทพมหานคร โดย 35 โรงเรียน 24 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประธานกลุ่มสหวิทยาเขตที่เหลือเป็นโรงเรียนแกนนำทางวิชาการและเป็นโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนเหล่านี้ มีความพร้อมและมีศักยภาพค่อนข้างสูง ประกอบกับบางโรงเรียนเคยได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่ร่วมมือกับ กรมศิลปากร และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มาก่อน ทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจพอสมควร และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาได้ จึงทำให้การดำเนินการในส่วนนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา

6. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่อง การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด โดยการนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การท่องเที่ยวในท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ค่อนข้างมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น และสามารถนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ได้ง่ายกว่า เพราะจากการศึกษาข้อมูลพบว่า นายสมัคร สุนทรเวช ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร ให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศได้ชม ศึกษา และสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ทั้งในแง่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปกรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร โดยมอบหมายให้ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดำเนินการร่วมกับเขตการปกครอง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร โดยจัดทำเป็นหนังสือของดีกรุงเทพฯ กับบางกอกส์ถูจร และแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆในแต่ละเขต เผยแพร่ไปยังสถานที่ต่างๆในแต่ละท้องถิ่น (ของดีกรุงเทพฯ , 2545) ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนอาจนำข้อมูลจากสื่อต่างๆเหล่านี้มาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือครูผู้สอนอาจเป็นคนในท้องถิ่นและมีความรอบรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นพอสมควร จึงนำมาจัดทำลงในหน่วยการเรียนรู้สอนนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ ดังที่ กรมวิชาการ (2544) ได้พูดถึงการจัดทำหน่วย

การเรียนรู้ไว้ว่า จะต้องจัดทำโดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ มาบูรณาการ จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้

ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค และ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ พลศึกษา และที่เพิ่มขึ้นมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ถึงแม้ว่าในสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้จะไม่ได้ระบุถึงเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ แต่ครูผู้สอนบางคน ก็นำมาบูรณาการใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ นั้นแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนเริ่มที่จะตระหนักถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และพยายามนำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเอง

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่พอสมควร และในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วย การเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการเอง จึงไม่มีปัญหา

7. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในเรื่อง การ ท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด โดยการนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การประกอบอาชีพในท้องถิ่น โดยนำเรื่องการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ ดังนั้นในการจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ จึงนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องนี้มาใช้เพื่อความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2544) ที่ว่า การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาและหน่วย การเรียนรู้ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

ส่วนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการ เรียนรู้รายปี/รายภาค การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา และ การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รองลงมาได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ นั้นแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับครูผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในสาระการเรียนรู้ที่ทำการสอนอยู่แล้วจึงไม่มีปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิตยา บุตรศรี (2542) ที่พบว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการพัฒนาและใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆประกอบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่ส่งเสริม สนับสนุน สถาบันการศึกษาทุกระดับในการนำภูมิปัญญาไทยสู่ระบบการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยความร่วมมือของครู ผู้บริหาร โรงเรียน และชุมชนในท้องถิ่น ผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่งกับผลการวิจัย เพราะ ในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาจึงสอดคล้องกับวิถีทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และ สอดรับกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ยึดหลักว่า การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบอบการเมืองการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยสถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหาได้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ สถานศึกษามีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล (กรมวิชาการ , 2544)

ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของกรมวิชาการ (2539) ที่ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจให้ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยนำความรู้และประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน หรือ อาจให้ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครูผู้สอน ส่วนสถานที่เรียน อาจเป็นโรงเรียนหรือให้นักเรียนไปเรียนที่บ้านนักปราชญ์ท้องถิ่นก็ได้

ในด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่ได้นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนยังไม่แน่ใจในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมในการประเมินผล และ อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา หรือ การประสานงาน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินจากสภาพจริง และ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ เป็นการนำเนื้อหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมา

สอนนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนอาจจะมีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี จึงทำให้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วม ส่วนใหญ่พบว่าไม่มีปัญหา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนอาจมีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ทำให้การทำงานร่วมกันในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและไม่มีปัญหา

9. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยนำเนื้อหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียนที่เป็นเช่นนี้เพราะ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นการเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและเป็นกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง (วัฒนาพร ระบุว่า พุทธิ , 2545) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนว ครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง มีการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงในชุมชน

ในด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่ได้นำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนยังไม่แน่ใจในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมในการประเมินผล และ อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา หรือการประสานงาน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินจากสภาพจริง และ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

สำหรับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ เป็นการนำเนื้อหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนคงมีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี จึงทำให้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ส่วนการประเมินผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วม ส่วนใหญ่พบว่า มีปัญหา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภารกิจมาก

ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่จะมาร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมร่วมกับครู หรือ ครูผู้สอนกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจยังไม่มี การประสานความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับแนวทาง/กฎเกณฑ์ในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ จึงทำให้การนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีปัญหา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญศึกษา

1. ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ในเรื่อง การส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานในสังกัดอย่างเพียงพอ
2. ควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแก่ครูผู้สอนในโรงเรียนต่างๆในสังกัดกรมสามัญศึกษา
3. ควรสนับสนุนให้มีการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ควรจัดให้มีการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาจัดเก็บในสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. ควรสนับสนุนให้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น/ชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศของครูในโรงเรียน เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา คุณารักษ์. **หลักสูตรและการพัฒนา**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ , 2535.
- กิตติพิศ ศิริสุตร. **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตาม
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2355) ในโรงเรียน
ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- กุลวิตรา กังคานนท์. นานาทัศนะเกี่ยวกับ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. 22 , 6
(สิงหาคม - กันยายน 2531) : 3 – 9.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทย
ในการจัดการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด , 2541.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. **นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยใน
การจัดการศึกษา**. **วารสารศึกษานอกโรงเรียน** 3 , 3 (กุมภาพันธ์ 2543). : 42 – 45.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. **แผนการศึกษา ศาสนา
ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549) : ฉบับสรุป**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด , 2545.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร,
2539.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **การทดลองนำร่องการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2540.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **การสร้างและพัฒนาหลักสูตร กลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิต ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2541.
- เจริญศรี พงษ์สิงห์. **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ของท้องถิ่น
เพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งานวิจัยของ
คณะกรรมการวิจัยการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ , 2542.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งแรก.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อลีน เพรส , 2539.

ชูศรี สุวรรณโชติ. **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย , 2544.

ต่อศักดิ์ บุญเหลือ. **สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี**. งานวิจัยของสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6 , 2541.

ถวัลย์ มาศจรัส. **คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งแรก.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธารอักษร , 2545

ธัญวิชญ์ ไตรรัตน์. **การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แขนงงานเลือก เรื่อง พืชสมุนไพรในชุมชนสระคู**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2544.

ธำรง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด , 2542.

นิคม ชมภูหลง. **การสร้างและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 .มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์ , 2542.

นิตยา บุตรศรี. **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.

นิตติสาขาวิชานิตศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รุ่น 33.**แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียน**. ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.

บรรเทิง ทานะพันธ์. **ภูมิปัญญาไทย...เข้าสู่ระบบการศึกษาได้จริงหรือ?** **วารสารวิชาการ** 4 , 10

(ตุลาคม 2544) : 43 – 48.

ประเวศ วะสี. **การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น**. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ** 22 , 6 (สิงหาคม-กันยายน 2531) :10 – 21.

พรชัย ภาพันธ์. **คืนอำนาจให้ชุมชน กลยุทธ์พัฒนาคุณภาพโรงเรียนที่ยั่งยืน**. **วารสารวิทยากร** 99 , 9 (ธันวาคม 2543) : 16 – 21.

ภิญโญ สาร. **หลักบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช , 2526.

- มณฑลพิษณุโลก. การศึกษาศาสนาและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
ประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัด
สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.
- ยุวดี กังสดาล. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียน
ชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.
- รัตนะ บัวสนธ์. บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสาร
การศึกษาแห่งชาติ 24 , 4 (เมษายน-พฤษภาคม 2533) : 68 – 74.
- รัตนะ บัวสนธ์. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535
- วรารัตน์ สุณาลัย. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : สามิตการพิมพ์ , 2535.
- วิชาการ , กรม. แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2543.
- วิชาการ , กรม. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2540.
- วิชาการ , กรม. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2542.
- วิชาการ , กรม. ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,
2539.
- วิชาการ , กรม. รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2540.
- วิชาการ , กรม. รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการ
เรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2542.
- วิชาการ , กรม. สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการ
จัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2538
- วิชาการ , กรม. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช , 2544.

- วิชา ทรวงแสง. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและวรรณกรรมไทยด้วย
ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยในวิทยาลัยครู.** วิทยานิพนธ์
ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.
- วิชัย ดิสสระ. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น ,
2535.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **วิสัยทัศน์การศึกษา.** นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินติ้ง ลิมิเต็ด พาเทนอร์ชิพ , 2543.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร :
ธเนศวรการพิมพ์ , 2525.
- วิเชียร ภูสุวรรณ์. **ใช้ภูมิปัญญาไทย : การพัฒนาศักยภาพโดยเน้นโรงเรียนเป็นสำคัญ.**
วารสารวิชาการ 5 , 5 (พฤษภาคม 2545) : 33 – 35.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. **การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544.** พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค , 2545.
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว. **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.**
- ศิลปากร ,กรม. **ภูมิปัญญาไทยในงานศิลป์ถิ่นเมืองกรุง.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง , 2543.
- ศุภวรรณ สุดประเสริฐ. **การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มแรงงานและพื้นฐาน
อาชีพเรื่อง การสานตะกร้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2544.**
- ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร. **บางกอกสัญจร ตอน เดินล่องท้องแผ่นดินสองสมัย.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พลัสเพรส , 2544.
- ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร. **ของดีกรุงเทพฯ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด , 2545.
- ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงาน. **หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน,** กรุงเทพมหานคร :
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539
- สามารถ จันทร์สุวรรย์. **ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- สามัญศึกษา , กรม. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2542.

- สงัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : มิตรสยาม , 2532.
- สันต์ ธรรมบำรุง. **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , 2527.
- สุพิชญา ธีระกุล. **การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน**. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก , 2521.
- สุमितร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2523.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. **รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน , 2533.
- เสรี พงศ์พิศ. **คืนสู่รากเหง้า: ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2529.
- สำเนียง สร้อยนาคพงษ์. **การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน**.
สารพัฒนาหลักสูตร 11 , 109 (กุมภาพันธ์-มีนาคม 2535) : 23 – 32.
- อภิชัย พันธเสน. **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค ความหวัง ทางออกและทางเลือกใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง , 2539.
- อนันต์ รัตนภาณุศร. **วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย**. **วารสารทางวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ** 8 , 15/2545. : 11 – 15.
- อุดม เขยทิววงศ์. **หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ , 2545.
- อุดม หล้าปาวงศ์และคณะ. **การนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอเมืองลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร , 2545.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. **เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป 2534.
- **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2540.
- อังกูล สมคะเนย์. **สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Beauchamp G.A. **The Curriculum of the elementary School**. Boston : Allyn and Bacon, Inc.,1964.

Good, Carter V. **Dictionary of Education**. Third edition. New York : McGraw - Hill Book Company, 1973.

Saylor, Galen and Alexander, William M. **Planning Curriculum for school**. 3rd ed. New York : Holt, Rine hart and Winston, Inc., 1974.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมีอวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพร บัณฑิตยนนท์	อาจารย์ประจำภาควิชามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นางอัจฉรา	จันทพลาบูรณ์ นักวิชาการศึกษา กรมวิชาการ
3. นางพิกุล	สีหาพงษ์ นักวิชาการศึกษา กรมวิชาการ
4. นางสาวขวัญชีวา	วรรณพินทุ นักวิชาการศึกษา กรมสามัญศึกษา
5. นางสาวปัทมรัตน์	เต็มพิทักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนปัญญาวรคุณ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

(สำเนา)

ที่ ทม.0302(2700.0603)/3133

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

25 ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภัทรวดี อุดมมณฑล นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เถนรอยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

(สำเนา)

ที่ ทม.0302(2770.0603)/0095

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

7 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน อธิบดีกรมสามัญศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในงานนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร 35 โรงเรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

(สำเนา)

ที่ ศธ 0812/0072

สำนักงานสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร
กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

9 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” ในการนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์เก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่ม หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานโดยตรงกับโรงเรียนอีกครั้งหนึ่งสำนักงานสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พิจารณาแล้วเห็นว่า การวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและวงการศึกษาโดยรวม สมควรให้การสนับสนุน

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายจุมพฏ ประเสริฐสุข)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร

กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

โทร. 0-2281-9996-7,0-2282-3834 ต่อ 108,109

โทรสาร ต่อ 113,115

<http://bkk.ge.go.th>

ภาคผนวก ค

รายชื่อโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. โรงเรียนราชวินิตมัธยม
3. โรงเรียนสตรีวิทยา
4. โรงเรียนโยธินบูรณะ
5. โรงเรียนเทพศิรินทร์
6. โรงเรียนสายปัญญา
7. โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย
8. โรงเรียนวัดสุทธิวราราม
9. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
10. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
11. โรงเรียนสตรีวิทยา 2
12. โรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุปถัมภ์)
13. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
14. โรงเรียนหอวัง
15. โรงเรียนสารวิทยา
16. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
17. โรงเรียนปิบูลประชาสรรค์
18. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
19. โรงเรียนสิริรัตนาร
20. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
21. โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
22. โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก
23. โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2
24. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
25. โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม
26. โรงเรียนสตรีวัดระฆัง

27. โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
28. โรงเรียนชินอรสวิทยาลัย
29. โรงเรียนทวีธาภิเศก
30. โรงเรียนวัดราชโอรส
31. โรงเรียนศึกษานารี
32. โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม
33. โรงเรียนศึกษานารีวิทยา
34. โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
35. โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

สำหรับ
ผู้บริหาร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
รศ.ดร. บุญมี เณรยอด

ผู้วิจัย
นางสาวภัทรวดี อุดมมนกุล

สาขาניתศการศีกษาและพัฒนาลักสูตร ภาควิชาบริหารการศีกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามผู้บริหาร

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามนี้คือ ผู้บริหารในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร
สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

- ตอนที่ 1. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ
ตอนที่ 2. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ และมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับและประมวลผลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของชาวบ้านหรือสิ่งที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอด และกลั่นกรองมายาวนาน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ 1. คติ ความคิด ความเชื่อที่เป็นหลักการพื้นฐานขององค์ความรู้ ได้แก่
- ความเชื่อแบบศาสนา เช่น ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ความเชื่อแบบพราหมณ์-ฮินดู ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์ ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม เป็นต้น
 - ความเชื่อแบบผี เช่น การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น
 - ความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส ผู้แก่เฒ่า พระสงฆ์และผู้นำศาสนาต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2. ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะด้านจิตรกรรม ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เช่น การเกษตรแบบดั้งเดิม การโลหะ การแกะสลัก การอุตสาหกรรม การพาณิชย์และการบริการต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 4. แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองและนำมาใช้ในท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น การทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ งานประดิษฐ์จากดินหอม การทำกรงนกจากเขาสัตว์ เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การที่หน่วยงานระดับโรงเรียนนำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำ องค์ความรู้หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านมา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. โรงเรียนของท่านจัดอยู่ในขนาดใด

☐ 1. ขนาดเล็ก	☐ 2. ขนาดกลาง
☐ 3. ขนาดใหญ่	☐ 4. ขนาดใหญ่พิเศษ

2. โรงเรียนของท่านก่อตั้งมาเป็นเวลา.....ปี

3. เพศ

☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง

4. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 2. 30 - 39 ปี
☐ 3. 40 - 49 ปี	☐ 4. 50 ปีขึ้นไป

5. วุฒิทางการศึกษา

☐ 1.ปริญญาตรี	☐ 2.ปริญญาโท
☐ 3.ปริญญาเอก	☐ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

6. ตำแหน่งปัจจุบัน

☐ 1. ผู้อำนวยการ	☐ 2. อาจารย์ใหญ่
☐ 3. ครูใหญ่	☐ 4. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
☐ 5. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ	☐ 6. ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ

7. ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร

☐ 1. 1 - 5 ปี	☐ 2. 6 - 10 ปี
☐ 3. 11 - 15 ปี	☐ 4. 16 - 20 ปี
☐ 5. มากกว่า 20 ปี	

8. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

☐ 1. เคย	☐ 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

☐ 1. สหวิทยาเขต	☐ 2. กรมสามัญศึกษา
☐ 3. กรมวิชาการ	☐ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

9. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. เคย 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

1. สหวิทยาเขต 2. กรมสามัญศึกษา
 3. กรมวิชาการ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน
5. เป็นการส่งเสริม พี่นฟู และอนุรักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป
6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
16. โรงเรียนของท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างไร
1. นำกิจกรรม/เนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้
3. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
17. โรงเรียนของท่านได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่หรือไม่
1. มี ประกอบด้วย.....
-
2. ไม่มี เพราะ.....
-
18. ในการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใครเป็นผู้ดำเนินการ
1. คณะกรรมการสถานศึกษา
2. คณะกรรมการดำเนินการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
4. ครู
5. นักเรียน
6. ผู้ปกครอง
7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
19. โรงเรียนของท่านได้มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร
1. จัดเก็บในสารสนเทศของโรงเรียน
2. จัดทำข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ของโรงเรียน
3. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

20. ในการศึกษา สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน มีปัญหาในการศึกษา สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาที่พบคือ

1. บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น
4. โรงเรียนไม่ได้จัดงบประมาณสนับสนุน
5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

21. โรงเรียนของท่านได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนหรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....

ถ้าท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ท่านนำเรื่องใดมาใช้บ้าง ให้ตอบเฉพาะที่ท่านนำมาใช้ในโรงเรียนของท่านเท่านั้น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ

1.1 ความเชื่อแบบศาสนา

1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ

☐ การนับถือพระพุทธรูปเจ้า	☐ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย
☐ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	☐ พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า
☐ การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ	☐ การทำบุญตักบาตร
☐ ความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	☐ คุณธรรม จริยธรรม
☐ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

☐ ความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	☐ การปฏิบัติตามหลักธรรม
☐ การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ
ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	☐ การปฏิบัติตนตามหลักอาศรม 4
☐ การแบ่งชนชั้นวรรณะ	☐ การบูชาเทวดา
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์

☐ การนับถือพระเยซูคริสต์เป็นเทพเจ้าสูงสุด
เพียงพระองค์เดียว	☐ การนับถือองค์สันตะปาปาเป็น
ผู้นำทางศาสนา
☐ ความเชื่อในเรื่อง พระบิดา พระบุตร พระจิต	☐ ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก
☐ การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	

4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม

☐ การศรัทธาในอัลเลาะห์	☐ การทำละหมาด
☐ การศรัทธาในมลาอิกะฮ์หรือเทพวิวาร	☐ การถือศีลอด
☐ การศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า	☐ การบริจาคทรัพย์ (ซะกาต)
☐ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูต	☐ การประกอบพิธีฮัจญ์
☐ การศรัทธาต่อวันสิ้นโลก	☐ การปฏิบัติตามข้อห้ามของ
มุสลิม
☐ การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะของ
พระอัลเลาะห์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำพิธีปฏิญาณตน	

5) ความเชื่อแบบศาสนาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.2 ความเชื่อแบบผี

☐ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน	

1.3 ความเชื่อส่วนบุคคล

☐ การเคารพบรรพบุรุษ	☐ การเคารพผู้อาวุโส
☐ การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1 ด้านศิลปะ

☐ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	☐ ศิลปะด้านโบราณสถาน
☐ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	โบราณวัตถุ
☐ ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

☐ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	☐ ประเพณีเกี่ยวกับการตาย
☐ ประเพณีทอดกฐิน/ผ้าป่า	☐ ประเพณีการบวช
☐ ประเพณีสงกรานต์	☐ ประเพณีการแต่งงาน
☐ ประเพณีลอยกระทง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	

3. ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

3.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม

☐ การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี	☐ การเลี้ยงสัตว์
หรือยาฆ่าแมลง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.2 การโลหะ

☐ การทำชิ้นลงหิน	☐ การทำทองลงหิน
☐ การหล่อพระ	☐ การทำบาตร
☐ การทำทอง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำทองเหลือง	

3.3 การแกะสลัก

☐ การแกะสลักไม้	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การแกะสลักผัก ผลไม้	

3.4 การอุตสาหกรรม

☐ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	

3.5 การพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว

☐ การค้าขาย	☐ การท่องเที่ยวในท้องถิ่น
☐ การขนส่ง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การโรงแรม	

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4 ด้านแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

4.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน

☐ การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำนาควบคู่กับการทำไร่	

4.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา

☐ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง	☐ การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง
☐ การเพาะเลี้ยงปลาคาร์พ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ

☐ การปลูกกล้วยไม้	☐ การตัดแต่งต้นโป๊ยเซียน
☐ การปลูกดอกกุหลาบ	☐ การตกแต่งสวน
☐ การปลูกดอกคาร์เนชั่น	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ

☐ งานประดิษฐ์จากดินหอม	☐ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา
☐ การทำกรงนกจากเขาสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

22. ท่านมีวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างไรบ้าง

1. โรงเรียนนำกิจกรรม/เนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดในวิสัยทัศน์ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน
3. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

23. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มีปัญหา**ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ปัญหาที่มีคือ

1. บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์
2. บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น
3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับโรงเรียน

- 4. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียน
- 5. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน
- 6. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือน้อย่างยิ่ง
ผู้วิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

สำหรับ

หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รศ.ดร. บุญมี เณรยอด

ผู้วิจัย

นางสาวภัทรวดี อุดมมณฑล

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามนี้คือ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนา
หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็น
ผู้นำหลักสูตรไปใช้และมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน คำตอบของท่านจะเป็น
ประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะ
รักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับและประมวลผลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของชาวบ้านหรือสิ่งที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญา
และความสามารถของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย
โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอด และกลั่นกรองมายาวนาน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อที่เป็นหลักการพื้นฐานขององค์ความรู้ ได้แก่

- ความเชื่อแบบศาสนา เช่น ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ความเชื่อแบบพราหมณ์-ฮินดู ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์ ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม เป็นต้น
- ความเชื่อแบบผี เช่น การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น
- ความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส ผู้แก่เฒ่า พระสงฆ์และผู้นำศาสนาต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย
ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะด้านจิตรกรรม ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมและ
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เช่น การเกษตรแบบดั้งเดิม การโลหะ การแกะสลัก การอุตสาหกรรม การพาณิชย์และการบริการต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองและนำมาใช้ในท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น การทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ งานประดิษฐ์จากดินหอม การทำกรงนกจากเขาสัตว์ เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การที่หน่วยงานระดับโรงเรียนนำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำ องค์ความรู้หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านมา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 30 ปี 2. 30 - 39 ปี
 3. 40 - 49 ปี 4. 50 ปีขึ้นไป

3. วุฒิต่างการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

4. ประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. 1 - 5 ปี 2. 6 - 10 ปี
 3. 11 - 15 ปี 4. 16 - 20 ปี
 5. มากกว่า 20 ปี

5. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษา

1. เคย 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

1. สหวิทยาเขต 2. กรมสามัญศึกษา
 3. กรมวิชาการ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

6. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. เคย 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

1. สหวิทยาเขต 2. กรมสามัญศึกษา
 3. กรมวิชาการ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2
คำชี้แจง

สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หรือในช่องประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ท่าน
นำมาใช้ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ในการตอบคำถามต่อไปนี้ ท่าน
สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ในสิ่งที่ท่านได้นำมาใช้จริง)

7. ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้หรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....
.....

8. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทใดบ้าง

1. กิจกรรมแนะแนว 2. กิจกรรมนักเรียน

9. ถ้าท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ท่านนำเรื่องใดมาใช้บ้าง
(ให้ตอบเฉพาะที่ท่านนำมาใช้ในโรงเรียนของท่านเท่านั้น)

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ

1.1 ความเชื่อแบบศาสนา

1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ

☐ การนับถือพระพุทธรูปเจ้า	☐ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย
☐ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	☐ พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า
☐ การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ	☐ การทำบุญตักบาตร
☐ ความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	☐ คุณธรรม จริยธรรม
☐ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

☐ ความเชื่อที่ว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก	☐ การปฏิบัติตนตามหลักอาศรม 4
☐ การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ	☐ การปฏิบัติตามหลักธรรม
☐ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	☐ การบูชาเทวดา
☐ การแบ่งชนชั้นวรรณะ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์

☐ การนับถือพระยะโฮวาห์เป็นเทพเจ้าสูงสุด
เพียงพระองค์เดียว	☐ การนับถือองค์สันตะปาปาเป็น
ผู้นำทางศาสนา
☐ ความเชื่อในเรื่อง พระบิดา พระบุตร พระจิต	☐ ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก
☐ การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	

4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม

☐ การศรัทธาในอัลเลาะห์	☐ การทำละหมาด
☐ การศรัทธาในมลาอิกะฮ์หรือเทพวิวาร	☐ การถือศีลอด
☐ การศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า	☐ การบริจาคทรัพย์ (ซะกาต)
☐ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูต	☐ การประกอบพิธีฮัจญ์
☐ การศรัทธาต่อวันสิ้นโลก	☐ การปฏิบัติตามข้อห้ามของ
มุสลิม
☐ การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะของ
พระอัลเลาะห์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำพิธีปฏิญาณตน	

5) ความเชื่อแบบศาสนาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.2 ความเชื่อแบบผี

☐ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน	

1.3 ความเชื่อส่วนบุคคล

☐ การเคารพบรรพบุรุษ	☐ การเคารพผู้อาวุโส
☐ การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2 ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1 ด้านศิลปะ

☐ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	☐ ศิลปะด้านโบราณสถาน
โบราณวัตถุ
☐ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	
☐ ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

☐ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	☐ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด
☐ ประเพณีทอดกฐิน	☐ ประเพณีเกี่ยวกับการตาย
☐ ประเพณีทอดผ้าป่า	☐ ประเพณีการบวช
☐ ประเพณีสงกรานต์	☐ ประเพณีการแต่งงาน
☐ ประเพณีลอยกระทง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3 ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

3.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม

☐ การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี
หรือยาฆ่าแมลง	☐ การเลี้ยงสัตว์
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.2 การไถหะ

☐ การทำชันลงหิน	☐ การทำทองลงหิน
☐ การหล่อพระ	☐ การทำบาตร
☐ การทำทอง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำทองเหลือง	

3.3 การแกะสลัก

☐ การแกะสลักไม้	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การแกะสลักผัก ผลไม้	

3.4 การอุตสาหกรรม

☐ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	

3.5 การพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว

☐ การค้าขาย	☐ การท่องเที่ยวในท้องถิ่น
☐ การขนส่ง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การโรงแรม	

4 ด้านแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

4.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน

☐ การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำนาควบคู่กับการทำไร่	

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา

☐ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง	☐ การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง
☐ การเพาะเลี้ยงปลาคาร์พ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ

☐ การปลูกกล้วยไม้	☐ การตัดแต่งต้นโป๊ยเซียน
☐ การปลูกดอกกุหลาบ	☐ การตกแต่งสวน
☐ การปลูกดอกคาร์เนชั่น	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ

☐ งานประดิษฐ์จากดินหอม	☐ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา
☐ การทำทรงนกจากเขาสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. ท่านมีวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างไรบ้าง

1. นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว
2. เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว
3. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-
-

11. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มี**ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ปัญหาที่มีคือ

1. โรงเรียนยังไม่มีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวได้
2. บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมแนะแนว
3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้
4. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว
5. นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว
6. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-

12. ถ้าท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ท่านนำเรื่องใดมาใช้บ้าง
(ให้ตอบเฉพาะที่ท่านนำมาใช้ในโรงเรียนของท่านเท่านั้น)

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ

1.1 ความเชื่อแบบศาสนา

- 1) ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ

☐ การนับถือพระพุทธเจ้า	☐ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด/ตาย
☐ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	☐ พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า
☐ การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ	☐ การทำบุญตักบาตร
☐ ความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	☐ คุณธรรม จริยธรรม
☐ การประกอบพิธีต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

- 2) ความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

☐ ความเชื่อว่าเป็นผู้สร้างโลก	☐ การปฏิบัติตนตามหลักอาศรม 4
☐ การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ
ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด	☐ การปฏิบัติตามหลักธรรม
☐ การแบ่งชนชั้นวรรณะ	☐ การบูชาเทวดา
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

- 3) ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์

☐ การนับถือพระเยซูคริสต์เป็นเทพเจ้าสูงสุด
เพียงพระองค์เดียว	☐ การนับถือองค์สันตะปาปาเป็น
ผู้นำทางศาสนา
☐ ความเชื่อในเรื่อง พระบิดา พระบุตร พระจิต	☐ ความเชื่อเรื่องวันพิพากษาโลก
☐ การปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซู	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	

- 4) ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม

☐ การศรัทธาในอัลเลาะห์	☐ การทำละหมาด
☐ การศรัทธาในมลาอิกะฮ์หรือเทพบริวาร	☐ การถือศีลอด
☐ การศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า	☐ การบริจาคทรัพย์ (ซะกาต)
☐ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูต	☐ การประกอบพิธีฮัจญ์
☐ การศรัทธาต่อวันสิ้นโลก	☐ การปฏิบัติตามข้อห้ามของ
มุสลิม

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

☐ การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะของ
พระอัลเลาะห์	☐ การทำพิธีปฏิญาณตน
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5) ความเชื่อแบบศาสนาอื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.2 ความเชื่อแบบผี

☐ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน	

1.3 ความเชื่อส่วนบุคคล

☐ การเคารพบรรพบุรุษ	☐ การเคารพผู้อาวุโส
☐ การเคารพพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2 ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1 ด้านศิลปะ

☐ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย	☐ ศิลปะด้านโบราณสถาน
☐ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์	โบราณวัตถุ
☐ ศิลปะด้านจิตรกรรม/ภาพวาด	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2.2 ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

☐ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา	☐ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด
☐ ประเพณีทอดกฐิน	☐ ประเพณีเกี่ยวกับการตาย
☐ ประเพณีทอดผ้าป่า	☐ ประเพณีการบวช
☐ ประเพณีสงกรานต์	☐ ประเพณีการแต่งงาน
☐ ประเพณีลอยกระทง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3 ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

3.1 การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม

☐ การทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี	☐ การเลี้ยงสัตว์
หรือยาฆ่าแมลง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.2 การโลหะ

☐ การทำขันลงหิน	☐ การทำทองลงหิน
☐ การหล่อพระ	☐ การทำบาตร
☐ การทำทอง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำทองเหลือง	

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 การแกะสลัก

☐ การแกะสลักไม้	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การแกะสลักผัก ผลไม้	

3.4 การอุตสาหกรรม

☐ อุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	

3.5 การพาณิชย์ บริการและการท่องเที่ยว

☐ การค้าขาย	☐ การท่องเที่ยวในท้องถิ่น
☐ การขนส่ง	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การโรงแรม	

4 ด้านแนวคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

4.1 การทำการเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน

☐ การปลูกพืชควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
☐ การทำนาควบคู่กับการทำไร่	

4.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา

☐ การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง	☐ การเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง
☐ การเพาะเลี้ยงปลาคาร์พ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.3 การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ

☐ การปลูกกล้วยไม้	☐ การตัดแต่งต้นป๊ายเซียน
☐ การปลูกดอกกุหลาบ	☐ การตกแต่งสวน
☐ การปลูกดอกคาร์เนชั่น	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ

☐ งานประดิษฐ์จากดินหอม	☐ การทำดอกไม้จากเกร็ดปลา
☐ การทำกรงนกจากเขาสัตว์	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. ท่านมีวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างไรบ้าง

☐ 1. นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
☐ 2. เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักเรียน
☐ 3. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

.....

14. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนในเรื่องใดบ้าง

- 1. การจัดกิจกรรมชุมนุม
- 2. การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน
- 3. การจัดกิจกรรมโครงงาน
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

15. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ท่านมีปัญหาหรือไม่

- 1. มีปัญหา
- 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มี**ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ปัญหาที่มีคือ

- 1. โรงเรียนยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียนได้
- 2. บุคลากรในโรงเรียนขาดการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้
- 4. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 5. นักเรียนไม่ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 6. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ผู้วิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

สำหรับ
ครูผู้สอน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
รศ.ดร. บุญมี เณรยอด

ผู้วิจัย

นางสาวภัทรวดี อุดมมงคล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามครูผู้สอน

เรื่อง

การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามนี้คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร
สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในฐานะที่ท่านเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้และมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับและประมวลผลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของชาวบ้านหรือสิ่งที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอด และกลั่นกรองมายาวนาน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อที่เป็นหลักการพื้นฐานขององค์ความรู้ ได้แก่

- ความเชื่อแบบศาสนา เช่น ความเชื่อแบบศาสนาพุทธ ความเชื่อแบบพราหมณ์-ฮินดู ความเชื่อแบบศาสนาคริสต์ ความเชื่อแบบศาสนาอิสลาม เป็นต้น
- ความเชื่อแบบผี เช่น การเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น
- ความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส ผู้แก่เฒ่า พระสงฆ์และผู้นำศาสนาต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ศิลปะการเล่นดนตรีไทย ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะด้านจิตรกรรม ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เช่น การเกษตรแบบดั้งเดิม การโลหะ การแกะสลัก การอุตสาหกรรม การพาณิชย์และการบริการต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 แนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองและนำมาใช้ในท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น การทำเกษตรและปลูกพืชแบบผสมผสาน การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ งานประดิษฐ์จากดินหอม การทำกรงนกจากเขาสัตว์ เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การที่หน่วยงานระดับโรงเรียนนำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำ องค์ความรู้หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านมา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

ครูผู้สอน หมายถึง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนที่ทำการสอนในหลักสูตรใหม่จาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ใน โรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 30 ปี 2. 30 - 39 ปี
 3. 40 - 49 ปี 4. 50 ปีขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

4. หน้าที่ปัจจุบัน

1. ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (โปรดระบุกลุ่มสาระ).....
 2. ปฏิบัติการสอน (โปรดระบุกลุ่มสาระ)

5. ประสบการณ์ในการทำงาน

1. 1 - 5 ปี 2. 6 - 10 ปี
 3. 11 - 15 ปี 4. 16 - 20 ปี
 5. มากกว่า 20 ปี

6. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. เคย 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

1. สหวิทยาเขต 2. กรมสามัญศึกษา
 3. กรมวิชาการ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

7. ท่านได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. เคย 2. ไม่เคย

ถ้าเคย หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ

1. สหวิทยาเขต 2. กรมสามัญศึกษา
 3. กรมวิชาการ 4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

- ตอนที่ 2
คำชี้แจง
- สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หรือในช่อง การนำมาใช้ โดยให้ท่านพิจารณา
เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ท่านได้นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในเรื่องใดบ้าง (ในการตอบคำถามต่อไปนี้ ท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ
ในสิ่งที่ท่านได้นำมาใช้จริง)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในเรื่องต่อไปนี้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย(โปรดระบุสาเหตุ)
1. การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
2. การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
4. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

9. ท่านได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้
ที่ท่านปฏิบัติการสอนอยู่หรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....
-
-

10. ถ้าท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ท่านใช้ในเรื่องใดบ้าง (โปรดเขียนเครื่องหมาย / ในช่องที่
ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่างๆมาใช้จริงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่าน)

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
1. ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ 1.1 ความเชื่อแบบศาสนา 1) ความเชื่อแบบศาสนา พุทธ - การนับถือพระพุทธรูปเจ้า - การปฏิบัติตามหลัก ธรรมคำสอน - การปฏิญาณตนเป็น พุทธมามกะ - ความเชื่อเรื่องกรรม และการเวียนว่ายตาย เกิด - การประกอบพิธีต่างๆ ในวันสำคัญทาง ศาสนา - พิธีกรรมเกี่ยวกับการ เกิด/ตาย - พิธีทอดกฐิน/ผ้าป่า - การทำบุญตักบาตร - คุณธรรม จริยธรรม - อื่นๆ(โปรดระบุ)				
	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
<p>2) ความเชื่อแบบศาสนา พราหมณ์-ฮินดู</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อว่าพระพรหม เป็นผู้สร้างโลก - การนับถือพระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด - การแบ่งชนชั้นวรรณะ - การปฏิบัติตนตามหลัก อาศรม 4 - การปฏิบัติตาม หลักธรรม - การบูชาเทวดา - อื่นๆ(โปรดระบุ) <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3) ความเชื่อแบบศาสนา คริสต์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนับถือ พระเยซูคริสต์เป็น เทพเจ้าสูงสุดเพียง พระองค์เดียว 	<p>.....</p>	<p>.....</p>	<p>.....</p>	<p>.....</p>

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
- ความเชื่อในเรื่อง พระบิดา พระบุตร พระจิต
- การปฏิบัติตามคำสอน ของพระเยซู
- การทำพิธีศักดิ์สิทธิ์
- ความเชื่อเรื่อง วันพิพากษาโลก
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
4) ความเชื่อแบบศาสนา อิสลาม				
- การศรัทธาในอัลเลาะห์ มลาอิกะฮ์หรือเทพ บริวาร พระคัมภีร์ของ พระเจ้า บรรดา ศาสนทูต วันสิ้นโลก และกฎกำหนดสภาวะ ของพระอัลเลาะห์
- การทำพิธีปฏิบัติตน
- การทำละหมาด

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
- การถือศีลอด
- การบริจาคนิเวศ (ชะกาด)
- การประกอบพิธีฮัจญ์
- การปฏิบัติตามข้อห้าม ของมุสลิม
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....
.....
5) ความเชื่อแบบศาสนาอื่น (โปรดระบุ).....
.....
.....
1.2 ความเชื่อแบบผี
- ความเชื่อเกี่ยวกับ ภูตผีวิญญาน
- การเช่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....
.....
.....

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
2.2 ด้านวัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี - การทำบุญในวันสำคัญ ทางศาสนา - ประเพณีทอดกฐิน/ ผ้าป่า - ประเพณีสงกรานต์ - ประเพณีลอยกระทง - ประเพณีเกี่ยวกับ การเกิด - ประเพณีเกี่ยวกับ การตาย - ประเพณีการบวช - ประเพณีการแต่งงาน - อื่นๆ(โปรดระบุ)				
3. ด้านการประกอบอาชีพใน ท้องถิ่น 3.1 การทำการเกษตรแบบ ดั้งเดิม - การทำไร่ ทำนา ทำ สวน โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยาฆ่าแมลง				

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
- การเลี้ยงสัตว์
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
.....				
3.2 การโลหะ				
- การทำขันลงหิน
- การหล่อพระ
- การทำทอง
- การทำทองเหลือง
- การทำทองลงหิน
- การทำบาตร
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
.....				
3.3 การแกะสลัก				
- การแกะสลักไม้
- การแกะสลักผัก ผลไม้
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
.....				

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
3.4 การอุตสาหกรรม - อุตสาหกรรมใน โรงงานต่างๆ - อุตสาหกรรมใน ครัวเรือน - อื่นๆ(โปรดระบุ)
3.5 การพาณิชย์ บริการ และการท่องเที่ยว - การค้าขาย - การขนส่ง - การโรงแรม - การท่องเที่ยวใน ท้องถิ่น - อื่นๆ(โปรดระบุ)
4. ด้านแนวคิด หลักปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้าน 4.1 การทำการเกษตรและ ปลูกพืชแบบผสมผสาน - การปลูกพืชควบคู่ไป กับการเลี้ยงสัตว์

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
- การทำนาควบคู่กับ การทำไร่
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
.....				
4.2 การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา				
- การเพาะเลี้ยงปลาเงิน ปลาทอง
- การเพาะเลี้ยงปลากัด
- การเพาะเลี้ยงปลา คาร์พ
- การเพาะเลี้ยงปลา หางนกยูง
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
4.3 การปลูกไม้ดอก				
ไม้ประดับ				
- การปลูกกล้วยไม้
- การปลูกดอกกุหลาบ
- การปลูกดอกคาร์เนชั่น
- การตัดแต่งโป๊ยเซียน

ประเภทของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา			
	กำหนดสาระ การเรียนรู้ รายปี/ราย ภาค	จัดทำ คำอธิบาย รายวิชา	จัดทำหน่วย การเรียนรู้	จัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้
- การตกแต่งสวน
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
4.4 งานประดิษฐ์ต่างๆ				
- งานประดิษฐ์จาก ดินหอม
- การทำกรงนกจาก เขาสัตว์
- การทำดอกไม้จาก เกล็ดปลา
- อื่นๆ(โปรดระบุ)
.....				
.....				
.....				

11 ท่านมีวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านอย่างไรบ้าง

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้		
	นำกิจกรรม/เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	อื่นๆ(โปรดระบุ)
1. การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
2. การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
4. การจัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้

12 ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคในสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ระดับชั้นใดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านบ้าง

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	3		☐ 1. ภาษาไทย
			☐ 2. คณิตศาสตร์
			☐ 3. วิทยาศาสตร์
			☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
			☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
			☐ 6. ศิลปะ
			☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
			☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 2. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	3	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 3. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	4	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 4. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	4	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

13. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา

2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มีปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้**

รายปี/รายภาค ปัญหาที่มีคือ

1. บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
2. บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น
3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ประชาชนชาวบ้านไม่มีเวลามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคร่วมกับโรงเรียน
4. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลามาก
5. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-

14 ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาในสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นระดับชั้นใดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านบ้าง

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	3	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 2. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	3	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 3. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	4	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 4. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	4	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

15. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ท่านมีปัญหหรือไม่

1. มีปัญหา

2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มีปัญหา**ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา
ปัญหาที่มีคือ

1. โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาได้

2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

3. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา

4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

.....

16 ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น ระดับชั้นใด
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านบ้าง

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	3	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 2. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	3	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 3. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	4	☐ 1. ภาษาไทย ☐ 2. คณิตศาสตร์ ☐ 3. วิทยาศาสตร์ ☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา ☐ 6. ศิลปะ ☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี ☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 4. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	4	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

17. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน มีปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

ปัญหาที่มีคือ

1. โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ได้
2. ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
3. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-

18 ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นระดับชั้นใดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านบ้าง

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ 1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	3	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่	ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 2 สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	3	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 3. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน	4	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ
☐ 4. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	4	☐ 1. ภาษาไทย
		☐ 2. คณิตศาสตร์
		☐ 3. วิทยาศาสตร์
		☐ 4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
		☐ 5. สุขศึกษาและพลศึกษา
		☐ 6. ศิลปะ
		☐ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
		☐ 8. ภาษาต่างประเทศ

19. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มีปัญหา**ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ปัญหาที่มีคือ

1. โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ได้
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
3. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
4. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้

20 ในการจัดการเรียนรู้ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้หรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....
-

ถ้าท่าน **นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้** ท่านนำมาใช้ลักษณะใด

1. นำเนื้อหา ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน
2. เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน
3. นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ
4. นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติ
5. นำนักเรียนไปศึกษาตามวัดต่างๆ
6. นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานที่ราชการ
7. นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานประกอบการของเอกชน
8. นำนักเรียนไปศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น
9. อื่นๆ(โปรดระบุ).....
-

21 ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้
ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มีปัญหา**ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม
สาระการเรียนรู้ ปัญหามีคือ

1. โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถ
นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ได้
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ
กิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้
3. ครูและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน
4. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

22 ในการจัดการเรียนรู้ ท่านนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผล
การเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้หรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....

ถ้าท่านนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้
ตามสาระการเรียนรู้ ท่านทำอย่างไร

1. ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตาม
สภาพความเป็นจริง/ตามผลงานของนักเรียน
2. ครูร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
3. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

23. ในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตาม
สาระการเรียนรู้ ท่านมีปัญหาหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน มีปัญหาในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการ

ประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ ปัญหาที่มีคือ

- 1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้
- 2. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้
- 3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลาประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

24 ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่

- 1. นำมาใช้
- 2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....

ถ้าท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน ท่านใช้ลักษณะใดบ้าง

- 1. นำเนื้อหา ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน
- 2. เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน
- 3. นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ
- 4. นำนักเรียนไปศึกษาตามแหล่งธรรมชาติ
- 5. นำนักเรียนไปศึกษาตามวัดต่างๆ
- 6. นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานที่ราชการ
- 7. นำนักเรียนไปศึกษาตามสถานประกอบการของเอกชน
- 8. นำนักเรียนไปศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น
- 9. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

25. ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนท่านมีปัญหหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน **มี**ปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาที่มีคือ

1. โรงเรียนไม่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. ครูและเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน
4. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

26 ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ท่านนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่

1. นำมาใช้
2. ไม่นำมาใช้ เพราะ.....

ถ้าท่าน **นำ**เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ท่านทำอย่างไร

1. ให้เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ประเมินนักเรียนโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง/ตามผลงานของนักเรียน
2. ครูร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
3. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

27.ในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ท่านมีปัญหหรือไม่

1. มีปัญหา 2. ไม่มีปัญหา

ถ้าท่าน มีปัญหาในการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการ
ประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาที่มีคือ

- 1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์
ชาวบ้านมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 2. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล
การเรียนรู้ตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลามาประเมินผลการเรียนรู้ตาม
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้แก่ผู้เรียน
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่ง
ผู้วิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวภัทรวดี อุดมมณฑล เกิดเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2515 ที่กรุงเทพมหานครสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) จากสถาบันราชภัฏธนบุรี วิชาเอกสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2537 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544

ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย